

ΘΩΜΑΣ ΦΑΤΕΣ

ΧΙΟΓΟΣ ΑΣ ΣΙ ΧΑΡΙΣ'

Εκμάθηση του Μιστιώτικου ιδιώματος
(Άνευ διδασκάλου)

Περιλαμβάνει:

- Περίπου 700 μιστιώτικες λέξεις
- Ανάλυση γραμματικών φαινομένων
- Γραπτές και προφορικές ασκήσεις
- Χρήσιμες - καθημερινές εκφράσεις
- Οδηγίες - βοηθήματα για καλύτερη μελέτη
- Λύσεις ασκήσεων
- Τεστ λεξιλογίου για κάθε ενότητα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΙΟΓΟΣ ΑΣ ΣΙ ΧΑΡΙΣ'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΘΩΜΑΣ ΦΑΤΕΣ

ΧΙΟΓΟΣ ΑΣ ΣΙ ΧΑΡΙΣ'

Εκμάθηση του Μισσιώτικου ιδιώματος

(Άνευ διδασκάλου)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΚΔΟΣΗ ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΚΟΝΙΤΣΑ 2012

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ	54337
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ	5-2-13
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.	

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Σ Δήμος Κόνιτσας - Θ. Φατές

Ιούλιος 2012

ISBN: 978-960-93-4319-0

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η προσπάθεια αυτή δε θα ήταν δυνατή αν δεν υπήρχε η συνεχής, ζωτική συνεισφορά του αγαπητού και αδερφικού φίλου Θανάση Παπανικολάου, ο οποίος ήταν από τους λίγους που με παρότρυναν να προχωρήσω και να ολοκληρώσω αυτό το δύσκολο έργο. Η βοήθειά του ήταν πάντα σημαντική. Ο ίδιος ήταν πηγή έμπνευσης και πληροφόρησης, πάντα πρόθυμος να προσθέσει κάθε σχετική λεπτομέρεια, να διορθώσει, είτε συντακτικά είτε γραμματικά είτε ορθογραφικά λάθη.

Για τη μεγάλη του συμβολή στο έργο αυτό, τον ευχαριστώ θερμά.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τα παιδιά μου, ιδιαίτερα το Λευτέρη και την Ειρήνη, για την βοήθειά τους και την υπομονή που δείξαμε στην ηλεκτρονική καταχώρηση των κειμένων, προκειμένου να ολοκληρωθεί η προσπάθεια αυτή.

Φιλολογική Επιμέλεια :

Φρειδερίκη Παπαθεμιστοκλέους – Γαϊτανίδου

Μπέης Κώστας

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Χαιρετισμός Δημάρχου

Αποτελεί σταθερή προσωπική μου πεποίθηση η ιδέα πως οι τοπικές κοινωνίες για να μπορέσουν να επιβιώσουν πρέπει να αξιοποιήσουν την πολιτισμική τους κληρονομιά και όλο τον πλούτο της τοπικής γνώσης. Η Κόνιτσα είναι μια πόλη με ένα ιδιαίτερο ιστορικό παρελθόν κατά τη διάρκεια του οποίου λειτούργησε σαν πολιτισμικό χωνευτήρι και τόπος δημιουργικής σύνθεσης παραδόσεων. Οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν εδώ μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, αποτέλεσαν ένα νέο πόλο για την τοπική κοινωνία, έναν πόλο που έφερε μαζί του από τις πατρογονικές του κοιτίδες ένα σημαντικό πολιτισμό και συνέβαλε με τη δημιουργικότητά του και τον ιδιαίτερο κώδικα αξιών του στην ανασύνταξη της οικονομίας και την ανασυγκρότηση της κοινωνίας της Κόνιτσας μια δεκαετία μετά την απελευθέρωσή της από τους Οθωμανούς και την ένταξή της στο ελληνικό κράτος.

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας αφορά την πολιτισμική κληρονομιά των Προσφύγων της Κόνιτσας, καθώς πρόκειται για την καταγραφή του γλωσσικού ιδιώματός τους. Η ιδιαίτερη δε αξία του έγκειται στο γεγονός ότι δεν μένει στην καταγραφή και διάσωση αλλά στοχεύει και στη διάδοσή του, αφού έχει συντεθεί κατά τα πρότυπα των εγχειριδίων εκμάθησης ξένων γλωσσών. Ο συγγραφέας Θωμάς Φατές ως διδάσκαλος ξένων γλωσσών αλλά και ταυτόχρονα γόνος προσφυγικής οικογένειας της Κόνιτσας ήταν η πιο ενδεδειγμένη περίπτωση για κάτι τέτοιο. Τον συγγραφέα και τον ευχαριστώ εκ μέρους όλων των Κονιτσιωτών για το εγχείρημά του.

Δήμαρχος Κόνιτσας

Παναγιώτης Γαργάλας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Πριν από πολλά χρόνια άρχισα να ανησυχώ και να αναρωτιέμαι ως προς την τύχη και τη συνέχεια της γλώσσας των παππούδων μου. Η ανησυχία αυτή έγινε εντονότερη και πιο επιτακτική ιδιαίτερα μετά τους θανάτους των παππούδων μου και των γονέων μου. Φυσικά οι γνώσεις μου, όπως και του κάθε Μιστιώτη, είναι εμπειρικές. Ωστόσο, έχουν γίνει εξαιρετικές αναφορές στο Μιστιώτικο στοιχείο είτε με βιβλία κι επιστημονικά εγχειρίδια, είτε με λευκώματα με φωτογραφικό υλικό κλπ.. Με διαπερνούσε δέος όταν διάβαζα για πρώτη φορά τα βιβλία του Θ. Π. Κωστάκη (η πιο τεκμηριωμένη προσπάθεια που έχει γίνει ποτέ για το Μιστιώτικο στοιχείο) φωναχτά στους παππούδες μου οι οποίοι με δάκρυα στα μάτια θυμάμαι να μου έλεγαν:

«Εμπέ πουλί μ', εμπέ ούτσα 'νι, αλήα, αλήα 'νι, καλά ντα'λέ! Τίαλα ουντούρσιν ντα Τουμά. Μάχι ντα τσι σόνγκρα να ντα ειπίς σ' τοσό ντα φσάχα, ας μάχι τσ' εκείνα. Να μπόρινις να γράφιςκις τσι δύ για ντου χωριό μας σάμπαχτα ». Για πρώτη φορά άκουγαν ότι κάποιος έχει γράψει βιβλίο για το χωριό Μιστί και ένοιωθαν υπερήφανοι. (Ήταν φανερή η συγκίνησή τους καθώς έφερναν στην μνήμη τους το χωριό τους και τα εφηβικά τους χρόνια και εγώ έπλαθα δικές μου ρομαντικές τρυφερές εικόνες από το Μιστί.)

Η προσπάθεια μου αυτή για την εκμάθηση των Μιστιώτικων δεν είναι καθόλου εύκολη διότι όπως ξέρουμε δεν είναι γραπτή γλώσσα. Έχοντας διδάξει την αγγλική επί 28 και πλέον χρόνια σε άτομα από 6 έως 60 χρονών προσπάθησα να προσαρμόσω τις γνώσεις και την εμπειρία μου ώστε η εκμάθηση του ιδιώματος των Μιστιώτικων να είναι όσο το δυνατόν πιο αποδοτική. Δεν ασχολήθηκα καθόλου με την καταβολή, ετυμολογία και αλλοίωση των λέξεων. Η εργασία αυτή ανήκει σε άλλους. Εμένα προσωπικά με ενδιαφέρει η γλώσσα σαν επικοινωνιακό εργαλείο.

Είμαι βέβαιος πως υπάρχουν πολλές γραμματικές, ορθογραφικές, μεταφραστικές παραλείψεις και λάθη καθώς επίσης και αδυναμίες στην απόδοση της προφοράς των λέξεων. Με ιδιαίτερη χαρά θα δεχτώ τις επισημάνσεις και παρατηρήσεις των αναγνωστών του βιβλίου αυτού προσβλέποντας σε μια μελλοντική πιο τεκμηριωμένη και αποδοτική προσπάθεια.

Προσπάθησα να χρησιμοποιήσω τις πιο κοινές και καθομιλούμενες λέξεις και εκφράσεις οι οποίες πιθανόν να είναι ήδη γνωστές σε πολλούς. Σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις, ο αριθμός των ανθρώπων που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το Μιστί ανέρχεται περίπου, στις 20.000. Ίσως κάποιοι από αυτούς να έχουν την θέληση και την επιθυμία να πάρουν έστω κάποιες γνώσεις και να μάθουν κάποιες εκφράσεις απλής, καθημερινής χρήσης ή επικοινωνίας. Εύχομαι το παρόν να τους βοηθήσει να τα καταφέρουν.

Την προσπάθεια αυτή θα ήθελα να την αφιερώσω στην ιερή μνήμη όλων των Μιστιωτών που διαμόρφωσαν και για χιλιάδες χρόνια διατήρησαν αυτό το υπέροχο μείγμα των αρχαίων και μεταγενέστερων Ελληνικών, Τούρκικων και παραφθαρμένων εκφράσεών τους, το οποίο είναι ένα μοναδικό γλωσσικό ιδίωμα, ένα σπάνιο και συναρπαστικό εργαλείο επικοινωνίας.

Επίσης, στους πρόσφυγες Μιστιώτες, πρώτης γενιάς οι οποίοι πάντα έκαναν αναφορά σε αυτό το υπέροχο χωριό (στην πατρίδα) με νοσταλγία και αγάπη.

Τέλος, την προσπάθεια αυτή θα ήθελα να την αφιερώσω σε όλους όσους με οποιονδήποτε τρόπο αναδεικνύουν και προβάλλουν το Μιστιώτικο στοιχείο ώστε να γίνει γνωστό ανά την Ελλάδα και όχι μόνο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Στα Μιστιώτικα δεν υπάρχει η λέξη «ευχαριστώ» αλλά υπάρχει η έκφραση «Χιογός ας σι χαρίς'» που σημαίνει «ο Θεός να σου χαρίσει». Η έκφραση αυτή έχει μεγάλη συναισθηματική σημασία και εκφράζει με καλύτερο και ακριβοδίκαιο τρόπο αυτό που επιθυμεί να εκφράσει ο ομιλητής. Οι Μιστιώτες είχαν πολύ βαθύ θρησκευτικό συναίσθημα και στην απόλυτη λιτότητα του Καπαδοκικού τοπίου η παραπάνω έκφραση εμπεριέχει και αποδίδει με τον πιο ουσιαστικό, θετικό και απλό συνάμα τρόπο, την ευαρέσκεια του ομιλητή και την επίκληση βεβαίως του Θεού στη δήλωση της παραπάνω Ευχής- ευλογίας. Υπό αυτήν την έννοια, φυσικά, ο Θεός μας χαρίζει μόνο θετικά και κυρίως πνευματικά πλούτη.

Λοιπόν, πρώτα απ' όλα, Χιογός ας χαρίς' «εκείνους που ενώ διέσωσαν χιλιάδες χρόνια την ελληνική λαλιά στα βάθη της Ανατολής, έμειναν εκεί, μόνοι για πάντα, χωρίς την παρηγοριά να την ακούνε πάνω από τους τάφους των».¹

Δεύτερον, Χιογός ας χαρίς' στους πρώτης γενιάς Μιστιώτες πρόσφυγες οι οποίοι μεταλαμπάδευσαν αυτό το υπέροχο εργαλείο επικοινωνίας σε εμάς τους δεύτερης, τρίτης και τέταρτης γενιάς Μιστιώτες.

Τέλος, Χιογός ας χαρίς' και στους σημερινούς Μιστιώτες θεία φώτιση, ευαισθησία και συνείδηση ώστε να μπορέσουμε να συνεχίσουμε και να παραδώσουμε στις μελλοντικές γενιές αυτό το γλωσσικό ιδίωμα που επί αιώνες άντεξε και αντέχει, δοκιμάστηκε και δοκιμάζεται σε πολύ αντίξοες συνθήκες.

Θεωρώ πως αυτή η έκφραση «ΧΙΟΓΟΣ ΑΣ ΣΙ ΧΑΡΙΣ'» έχει ιερή σημασία και γι' αυτό την επέλεξα ως τίτλο αυτού του βιβλίου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοινοτίας

1. (Ι. Ι. Κεσίσογλου - Το γλωσσικό ιδίωμα του Ούλαγατς)

Φωνητικά Σύμβολα

Είναι πολύ βασικό να καταλαβαίνουμε και να αποδίδουμε με σωστή προφορά τα φωνητικά σύμβολα. Αν είναι ανάγκη, μπορούμε να επανερχόμαστε στη σελίδα αυτή και να ελέγχουμε την προφορά των λέξεων καθώς μελετάμε το βιβλίο διότι η λεπτομέρεια είναι αυτή που θα μας βοηθήσει να αποδώσουμε με σωστό τρόπο τις λέξεις.

γ = όπως στα ελληνικά: γάλα, γιατί, γομάρι

όπως στα μιστιώτικα: γήρ (καστανόξανθος), γήλτσύ(γλυκό)

ε̂ = ε πολύ ανοιχτό = μεταξύ α και ε, δηλαδή όπως στα αγγλικά: fan και όχι fun, ban και όχι bun, cat και όχι cut.

όπως στα μιστιώτικα: πτέρια (πόδια), ντέρέ(τώρα),
κέμένε(μουσικό όργανο)

κ̂ = παχύ, δηλαδή όπως κύμα και όχι όπως κάτω

όπως στα μιστιώτικα: καερίζου (καθαρίζω), κάφτου (καίω),
κάχουμι (κάθομαι), κίρικα(γαϊδουράκι)

ν̂ = Προφέρεται χωρίς να αγγίζει η γλώσσα τον ουρανίσκο, μόνο με τη μύτη.

Όπως: συγκρίνω, συγκυρία, ντένγκίζ (θάλασσα), ανγκάι (αγκάθι)

π̂ = όπως: πνοή, πνέω, πλαίσιο, πτώση, πτηνό

όπως στα μιστιώτικα: προύατα (πρήστηκα), πουρπάντα (περπάτα)
πεστέρι (περιστέρι)

ξ, σ̂ = παχύ, δηλαδή όπως στα αγγλικά: shoe, ship, fish

όπως στα μιστιώτικα: σαλβάρ (παντελόνι), σάνου (κάνω), σιφτάνου
(προφταίνω), βορκότς (βερίκοκο), αβτζής (κυνηγός), ζυμάρ (ζυμάρ)

σ̄ = όχι τόσο παχύ όσο το σ̂, όπως: τσείμι (είμαι), τσείσι (είσαι), τσίνα (χελιδόνι)

τ̂ = όπως στα αγγλικά: train, tone, time

όπως στα μιστιώτικα: τωρπί (τρύπα), τωπαλαϊζου (κουτσαίνω), τωφλό

χ̂ = όπως: χαρά, χάδι, χάρτης, χρώμα

όπως στα μιστιώτικα: χήιάρ (αγγούρι), χήσήμ (συγγενής)

ντ̂ = όπως το αγγλικό 'ντ' δηλαδή όπως: dog, desk

όπως στα μιστιώτικα: ντέιζι (δείξε), ντάκου (δαγκώνω), νταχτύλ (δάχτυλο)
ντέκα (δέκα)

νντ̂ = όπως: 'πενντακόσια', 'πενντανόστιμος'

όπως στα μιστιώτικα: τσείνντι (πληθ.: είναι)

μπ̂ = όπως το αγγλικό 'b' δηλαδή box, boy

όπως στα μιστιώτικα: μπαγήρντίζου (φωνάζω δυνατά), μπαμμπάτσ' (βαμβάκι)
μπασά (θείος)

ὄ, κλειστό ε= ὅπως: *γκιόζλαΐζου* (περιμένω), *γκιόρέ* (κατά τη γνώμη μου),
κίόπρῦ (γέφυρα), *σόνανντίζου* (κάνω τρέλες),
σκιόλότς (σκουλήκι), *τσόσμέ* (βρύση)

ὕ, κλειστό υ= ὅπως: *αλύμπύκια* (αλεπού), *πύνντύς* (κρέμα, μιστιώτικο φαγητό), *ντύσύνντίζου* (σκέφτομαι)

ή, άηχο ι= ὅπως: *ακήλλή* (έξυπνος/η), *γήρ* (καστανόξανθος), *γήλτσύ* (γλυκό), *χήιάρ* (αγγούρι)

χ, παχύ= ὅπως: *χαίρομαι*, *χείρα*, *χείλος* ≠ *χαρά*, *χορός*
ὅπως στα Μιστιώτικα: *ορνίχ* (κότα)

...ιά, ιό= συνδέει δυο φωνήεντα. Ὅπως: *ντιό* σαν μια συλλαβή και ὄχι *ντι-ό*
παι-ντιά και ὄχι *παι-ντι-ά*

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛΙΔΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1	ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ	17
ΕΝΟΤΗΤΑ 2	ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ	32
ΕΝΟΤΗΤΑ 3	ΑΡΘΡΑ	43
ΕΝΟΤΗΤΑ 4	ΑΡΙΘΜΟΙ	46
ΕΝΟΤΗΤΑ 5	ΚΤΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ	50
ΕΝΟΤΗΤΑ 6	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ	60
ΕΝΟΤΗΤΑ 7	ΟΓΝ̄ΤΟΥΜΑΝΤΑΣ Ν̄ΤΑ ΜΕΡΙΣ	68
ΕΝΟΤΗΤΑ 8	ΜΗΝΕΣ	70
ΕΝΟΤΗΤΑ 9	ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ	72
ΕΝΟΤΗΤΑ 10	ΕΠΙΘΕΤΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ	74
ΕΝΟΤΗΤΑ 11	ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	85
ΕΝΟΤΗΤΑ 12	ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ	87
ΕΝΟΤΗΤΑ 13	ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ	88
ΕΝΟΤΗΤΑ 14	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	92
ΕΝΟΤΗΤΑ 15	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	101
ΕΝΟΤΗΤΑ 16	ΚΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	109
	ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΡΗΜΑΤΩΝ	119
ΕΝΟΤΗΤΑ 17	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	122
ΕΝΟΤΗΤΑ 18	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	132
ΕΝΟΤΗΤΑ 19	ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	136
ΕΝΟΤΗΤΑ 20	ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	147
	ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	155
	ΛΥΣΕΙΣ	171
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ	187

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Ιτά = Αυτός, ή, ό → Το χρησιμοποιούμε όταν κάποιος/κάποια/κάτι είναι εδώ (πολύ κοντά στον ομιλητή)

Δηλαδή για κάτι που είναι ορατό και αισθητό.

Π.χ.: *Ιτά ράα (ράνα) λίου, τί σ'αν'! Τσανό 'νι μι;*

Ιτό = Αυτός, ή, ό → Το χρησιμοποιούμε όταν κάποιος/κάποια/κάτι είναι εδώ (πολύ κοντά στον ομιλητή) δηλαδή κάτι είναι ορατό και αισθητό, αλλά και νοητό.

Π.χ. *Με ν̄του ρανάς!! Ιτό τσανό 'νι.*

(Μην τον κοιτάς! Τρελός είναι. Δηλαδή δεν του το λέμε κατάμουτρα αλλά ψιθυριστά για να μη μας ακούσει.)

Η διαφορά μεταξύ «ιτά» και «ιτό» είναι πολύ λεπτή. Με το *ιτά*, το 'κατάδειξη' είναι απόλυτα εμφανής. Με τη χρήση του *ιτά* επισύρεται φανερά η προσοχή, η ματιά (για κάθε τι ορατό), η σκέψη (για κάτι νοητό) προς το δεικνυόμενο. Τα *ιτά*, *ατά*, *εκεινά* είναι καθαρά δεικτικές αντωνυμίες.

Ατά = Αυτός, ή, ό → Το χρησιμοποιούμε όταν κάποιος/κάποια/κάτι είναι εκεί (κοντά, λίγο πιο πέρα) από τον ομιλητή, δηλαδή για κάτι που είναι ορατό και αισθητό.

Ατό = Αυτός, ή, ό → Το χρησιμοποιούμε όταν κάποιος/κάποια/κάτι είναι εκεί (κοντά, λίγο πιο πέρα) από τον ομιλητή, δηλαδή για κάτι που είναι ορατό και αισθητό αλλά και νοητό. (Όπως το «ιτό»)

Π.χ. *Ατό; 'φτι μέ κρους. Ό, τι λε 'μάνα τ' σ'αν' ν̄του. Σου*

τσουφάλι τ' μελό ν̄τεν έχ'. (Ποιος, αυτός; Μη

δίνεις σημασία. Ό,τι του λέει η μάνα του κάνει. Δεν έχει δική του γνώμη)

(Δηλαδή το λέμε κρυφά, ψιθυριστά απ' αυτόν, αλλά είναι δίπλα μας)

Εκείνά = Εκείνος, η, ο → πιο μακριά απ' όλα. Για κάτι που είναι ορατό και αισθητό.

'κείνου = Εκείνος, η, ο → πιο μακριά απ' όλα. Είναι αντίστοιχο του «ιτό» και «ατό».

Π.χ. *'κείνου ν̄του κλάτσ' πούρτα 'νι ν̄τέρέ. Τρία*

μέρις ν̄τεν ν̄του ράντσα.

(που να' ναι εκείνο το παιδί τώρα. Τρεις μέρες έχω να το δω)

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ιτά, ιτό → Αυτός, ή, ό (εδώ)
→ Τούτος, η, ο (εδώ)

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ράνα ντου νούμερο ένα! Ντείξι ντου τσ' είπι!
(Κοίτα το νούμερο ένα! Δείξε το και πες!)

Ερώτηση: τρόπος α': -Ιτά τι είναι;

(Όταν κάνουμε αναφορά σε ανθρώπους αντικαθιστούμε το τι με τις)

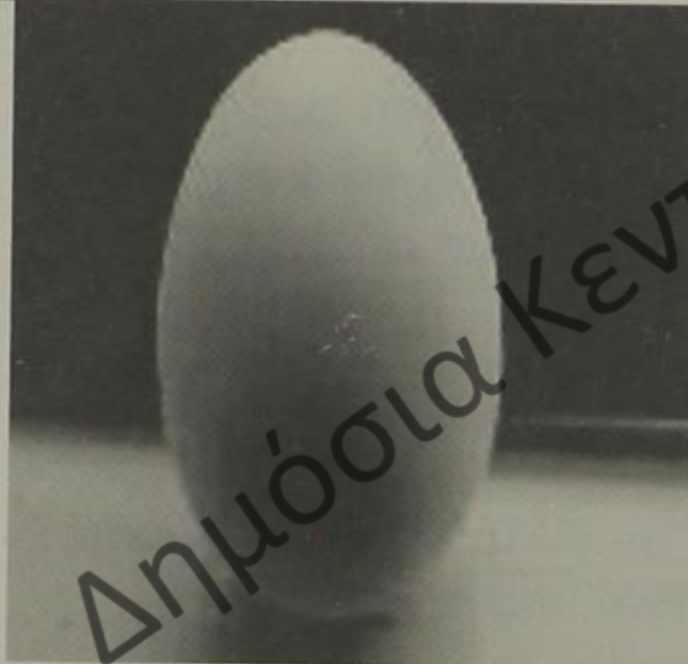

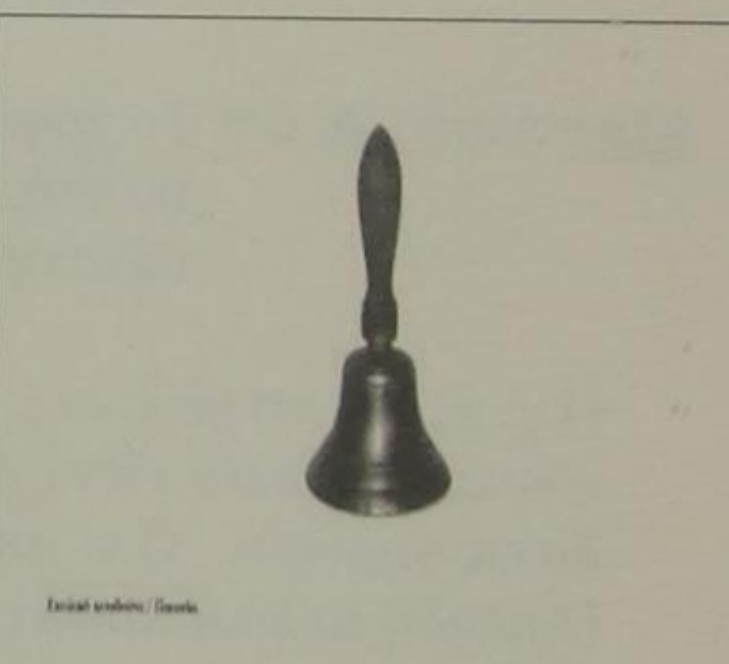

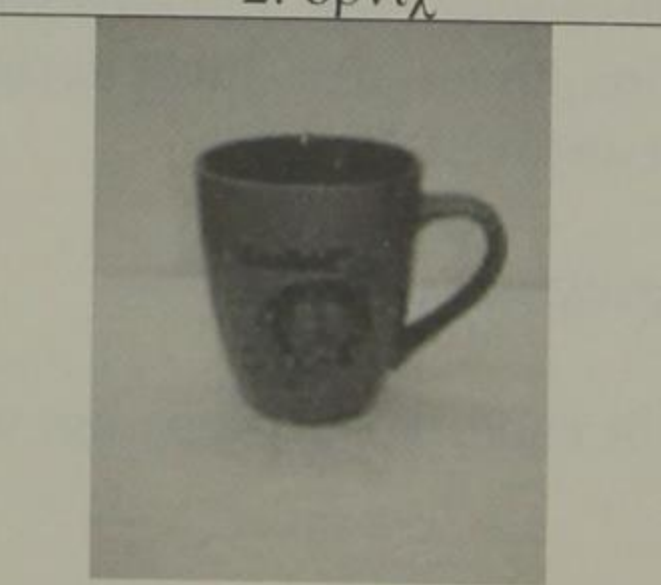
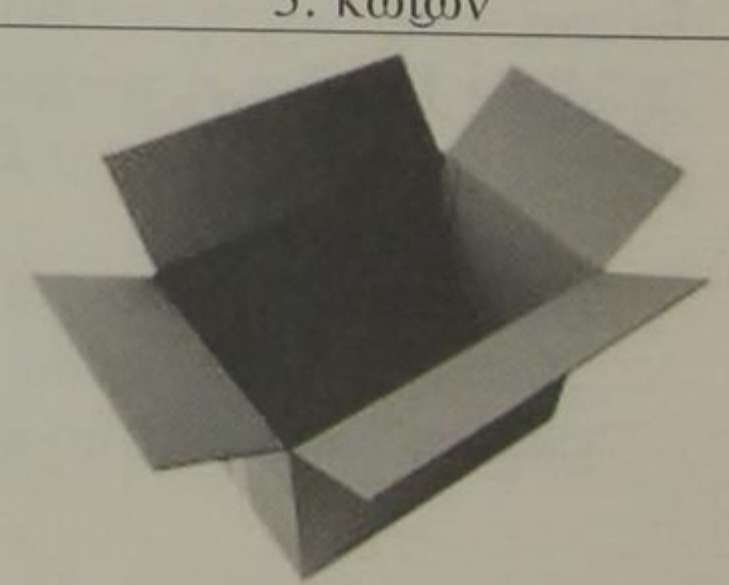
Απάντηση: -Ιτά οβγό 'νι.

τρόπος β': -Ιτό τι είναι;
-Ιτό οβγό 'νι.

τρόπος γ': -Τι είναι ιτά;
-Ιτά 'νι οβγό.

τρόπος δ': -Τι είναι ιτό;
-Ιτό 'νι οβγό.

(Μποίκι ντου ούτσα τσι'ς τ' άλλα ντα νούμερα!
(Κάνε το ίδιο και για τις άλλες εικόνες!))

		
1. οβγό	2. ορνίχ	3. κωιόν
		
4. τοβρά	5. τάς	6. χουτί

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Ρά'α μια!! (= ρίξε μια ματιά! //κοίτα λίγο!!)

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τείξι ν̄του τό' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ιτά ν̄του έχου σου χέρι μ', τι είναι;

Απάντηση: -Ιτά ν̄του έχεις σου χέρι σ', γαλάτ'νι.

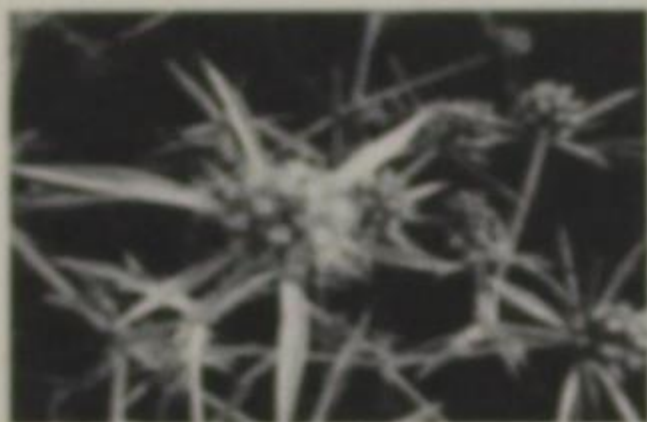
τρόπος β': -Ιτό ν̄του έχου σου χέρι μ', τι είναι;

-Ιτό ν̄του έχεις σου χέρι σ', γαλάτ'νι.

Μ̄ποίκα ν̄του ούτσα τί'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

1. γαλάτ'νι

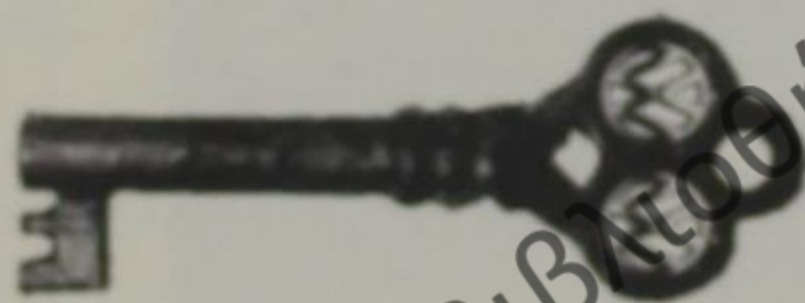
2. γαλγάν

3. καλάθι

4. κέμένι

5. ανοιχτήρι

6. μπαζαμά

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Μάχσους θάνεις του; (= επίτηδες το κάνει;)

ΑΣΚΗΣΗ 3

Ράνα ν̄τα νούμερα ένα τ̄σι ν̄τυό! Ν̄τειξι ν̄τα τ̄σ' είπι!

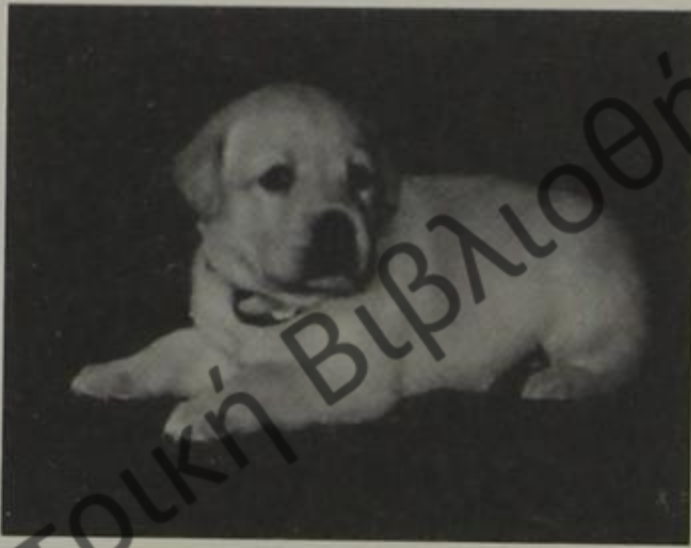
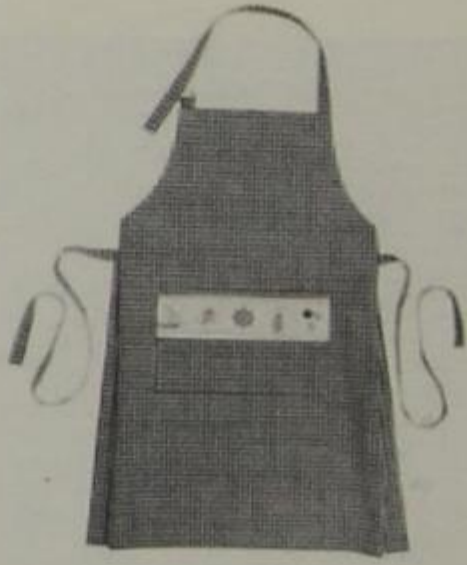
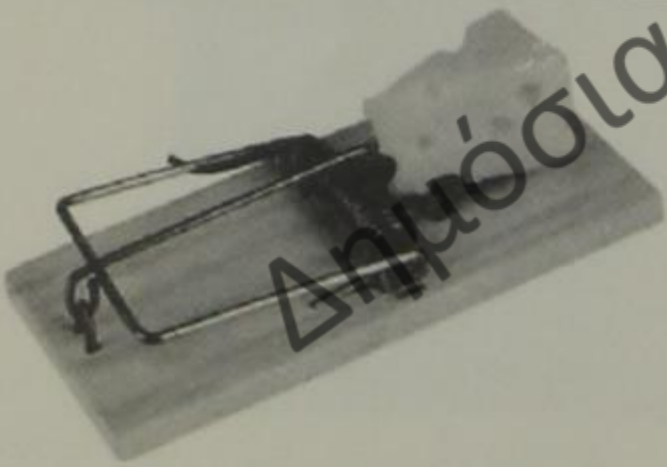
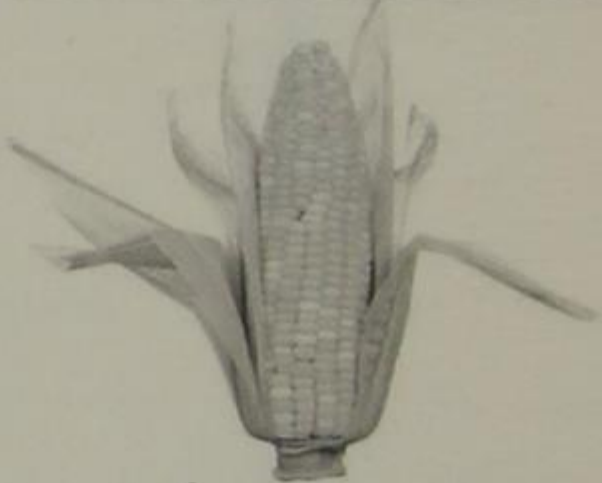
τρόπος α': Ιτά 'νι γαμά τ̄σ' ιτά 'νι κίτικά.

τρόπος β': Ιτό 'νι γαμά τ̄σ' ιτό 'νι κίτικά.

τρόπος γ': Ιτά 'νι γαμά τ̄σ' ιτό 'νι κίτικά.

τρόπος δ': Ιτό 'νι γαμά τ̄σ' ιτά 'νι κίτικά.

Μ̄ποίκι ν̄του ούτσα τ̄σι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

		
1. γαμά	2. κίτικά	3. ν̄τιζλίκα
		
4. ν̄τουζάχ	5. πέντζερê	6. μ̄σήρ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ
Άμι κελό!! (= κάνε πέρα!!)

(γιοχσά= ή)

ΑΣΚΗΣΗ 4

Ράνα ν̄του νούμερο ένα τ̄οι ν̄τυό! Ν̄τείξι ν̄του νούμερο ένα τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ιτά 'νι π̄σίκα γιοχσά ὄκυλί;

Απάντηση: -Ιτά ντε'νι ὄκυλί. Π̄σίκα'νι.

τρόπος β': -Ιτά π̄σίκα 'νι γιοχσά ὄκυλί;

-Ιτά ὄκυλί ν̄τε 'νι. Π̄σίκα 'νι.

τρόπος γ': -Ιτά π̄σίκα γιοχσά ὄκυλί 'νι;

-Ιτά ὄκυλί ν̄τε 'νι. Π̄σίκα 'νι.

τρόπος δ': -Ιτό 'νι π̄σίκα γιοχσά ὄκυλί;

-Ιτό ν̄τε'νι ὄκυλί. Π̄σίκα'νι.

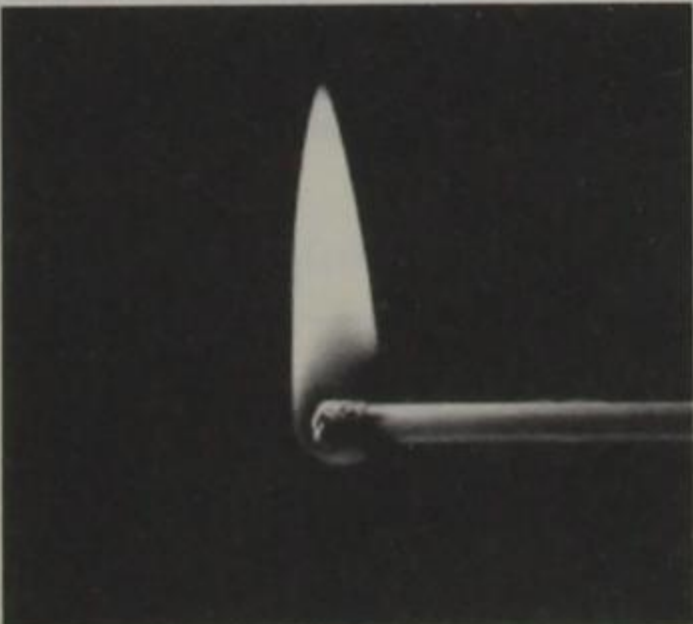
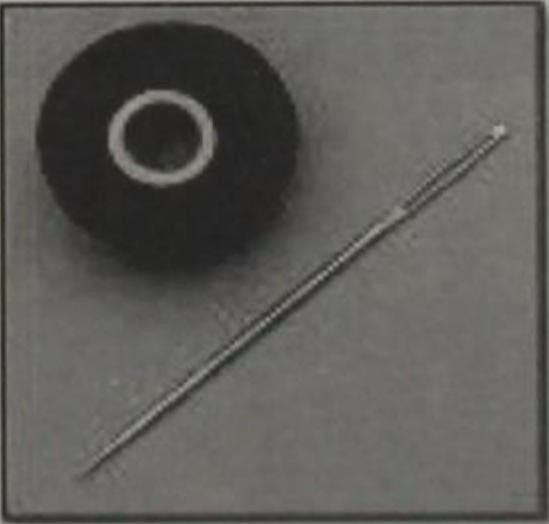
τρόπος ε': -Ιτό π̄σίκα 'νι γιοχσά ὄκυλί;

-Ιτό ὄκυλί ν̄τε 'νι. Π̄σίκα 'νι.

τρόπος στ': -Ιτό π̄σίκα γιοχσά ὄκυλί 'νι;

-Ιτό ὄκυλί ν̄τε 'νι. Π̄σίκα 'νι.

Μ̄ποίκι ν̄του ούτσα τ̄οι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

		
1. π̄σίκα	2. ὄκυλί	3. καρύι
		
4. τόπ '	5. κ̄ιρπίτ	6. βολόν

Ατά, ατό → Αυτός, ή, ό (εκεί)

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τείξι ν̄του τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ατά τι είναι;
Απάντηση: -Ατά χουλιάρ 'νι.

τρόπος β': -Ατό τι είναι;
-Ατό χουλιάρ 'νι.

τρόπος γ': -Ατά τι είναι;
-Ατά 'νι χουλιάρ.

τρόπος δ': -Ατό τι είναι;
-Ατό 'νι χουλιάρ.

(Μ̄ποίκι ν̄του ούτσα τ̄σι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

(Όταν κάνουμε αναφορά σε ανθρώπους αντικαθιστούμε το τι με τις)

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τείξι ν̄του τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ατά ν̄του έχεις σου χέρι σ'τι είναι;
Απάντηση: -Ατά ν̄του έχου σου χέρι μ' χουλιάρ 'νι.

τρόπος β': -Ατό ν̄του έχεις σου χέρι σ'τι είναι;
-Ατό ν̄του έχου σου χέρι μ' χουλιάρ 'νι.

Μ̄ποίκι ν̄του ούτσα τ̄σι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

1. χουλιάρ

2 τ̄σιμ̄πι

3. 'κόνα

4. τ̄σερί

5. μ̄π̄όρτ̄σ

6. σαπών

ΑΣΚΗΣΗ 3

Ράνα ντα νούμερα ένα τσι ντυό! Ντείξι ντα τσ' είπι!

τρόπος α': Ατά 'νι γαμπάχ τσ' ιτά 'νι χήιάρ.

τρόπος β': Ατά 'νι γαμπάχ τσ' ιτό 'νι χήιάρ.

τρόπος γ': Ατό 'νι γαμπάχ τσ' ιτά 'νι χήιάρ.

τρόπος δ': Ατό 'νι γαμπάχ τσ' ιτό 'νι χήιάρ.

τρόπος ε': Ατά γαμπάχ 'νι τσ' ιτά χήιάρ 'νι.

τρόπος στ': Ατά γαμπάχ 'νι τσ' ιτό χήιάρ 'νι.

τρόπος ζ': Ατό γαμπάχ 'νι τσ' ιτά χήιάρ 'νι.

τρόπος η': Ατό γαμπάχ 'νι τσ' ιτό χήιάρ 'νι.

Μποίκι ντου ούτσα τσι'ς τ' άλλα ντα νούμερα!

		
1. γαμπάχ	2. χήιάρ	3. σαλβάρ
		
4. τασμά	5. τσακούτσ	6. κέλλετί

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Έλ'αψά!! (= έλα νωρίς!!)

ΑΣΚΗΣΗ 4

Ράνα ν̄του νούμερο ένα τ̄σι ν̄τυό (σελ. 23)! Ν̄τείξι ν̄του νούμερο ένα τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ατά 'νι γαμπάχ γιοχσά χήιάρ;

Απάντηση: -Ατά ν̄τε 'νι χήιάρ. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος β': -Ατά γαμπάχ 'νι γιοχσά χήιάρ;

-Ατά χήιάρ ν̄τε 'νι. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος γ': -Ατά γαμπάχ γιοχσά χήιάρ 'νι;

-Ατά χήιάρ ν̄τε 'νι. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος δ': -Ατό 'νι γαμπάχ γιοχσά χήιάρ;

-Ατό ν̄τε 'νι χήιάρ. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος ε': -Ατό γαμπάχ 'νι γιοχσά χήιάρ;

-Ατό χήιάρ ν̄τε 'νι. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος στ': -Ατό γαμπάχ γιοχσά χήιάρ 'νι;

-Ατό χήιάρ ν̄τε 'νι. Γαμπάχ 'νι.

Μποίκι ν̄του ούτσα τ̄σι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Τσανό 'σι (μι); (= τρελός είσαι;)

Εκείνά, 'κείνου → Εκείνος, η, ο

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τείξι ν̄του τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Εκείνά τι είναι;
Απάντηση: -Εκείνά βουνί 'νι.

τρόπος β': -Τι είναι εκείνά;
-Εκείνά 'νι βουνί.

(Μποίικι ν̄του ούτσα τ̄σ' τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

(Όταν κάνουμε αναφορά σε ανθρώπους αντικαθιστούμε το τι με τις)

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ράνα ν̄τα νούμερα ένα τ̄σι ν̄τυό! Ν̄τείξι ν̄τα νούμερα τ̄σ' είπι!

τρόπος α': Εκείνά 'νι βουνί τ̄σι'εκείνά 'νι όλιους .
τρόπος β': Εκείνά 'νι βουνί τ̄σι'εκείνά όλιους 'νι.
τρόπος γ': Εκείνά βουνί 'νι τ̄σι'εκείνά όλιους 'νι.
τρόπος δ': Εκείνά βουνί 'νι τ̄σι'εκείνά 'νι όλιους

(Μποίικι ν̄του ούτσα τ̄σ' τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

ΑΣΚΗΣΗ 3

Ράνα ν̄του νούμερο ένα τ̄σι ν̄τυό! Ν̄τείξι ν̄του νούμερο ένα τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': Εκείνά 'νι βουνί γιοχσά όλιους;
Απάντηση: -Εκείνά ν̄τε'νι όλιους. Βουνί 'νι.
τρόπος β': -Εκείνά βουνί 'νι γιοχσά όλιους;
-Εκείνά όλιους ν̄τε'νι. Βουνί 'νι.
τρόπος γ': -Εκείνά βουνί γιοχσά όλιους 'νι;
-Εκείνά όλιους ν̄τε'νι. Βουνί 'νι.

1. βουνί

2. όλιους

3. άλουγου

4. βάλ'

5. παμμπούρ

6. τουράν

7. φίι

8. παρτλάκα

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΙ

Ιτά →(πληθ.) Ιτχιά }
Ιτό →(πληθ.) Ιτούρα } Αυτοί, -ές, -ά

Χρησιμοποιούνται όταν κάποιου/κάποια βρίσκονται εδώ, πολύ κοντά στον ομιλητή.

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ράνα ν̄του νούμερο ένα (σελ. 27)! Ν̄τείξι ν̄του τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ιτχιά τι είνν̄τι;

Απάντηση: -Ιτχιά απία 'νν̄τι.

τρόπος β': -Ιτούρα τι είνν̄τι;
-Ιτούρα απία 'νν̄τι.

τρόπος γ': -Ιτχιά τι είνν̄τι;
-Ιτχιά 'νν̄τι απία.

τρόπος δ': -Ιτούρα τι είνν̄τι;
-Ιτούρα 'νν̄τι απία.

τρόπος ε': -Τι είνν̄τι ιτχιά;
-Ιτχιά 'νν̄τι απία.

τρόπος στ': -Τι είνν̄τι ιτούρα;
-Ιτούρα 'νν̄τι απία.

(Μποίικι ν̄του ούτσα τ̄σ' τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ράνα ν̄τα νούμερο ένα τ̄σι ν̄τρο (σελ. 27)! Ν̄τείξι ν̄τα νούμερο τ̄σ' είπι!

τρόπος α': Ιτχιά 'νν̄τι απία τ̄σ' ιτχιά 'νν̄τι βορκότσα.

τρόπος β': Ιτχιά 'νν̄τι απία τ̄σ' ιτούρα 'νν̄τι βορκότσα.

τρόπος γ': Ιτούρα 'νν̄τι απία τ̄σ' ιτούρα 'νν̄τι βορκότσα.

τρόπος δ': Ιτούρα 'νν̄τι απία τ̄σ' ιτχιά 'νν̄τι βορκότσα.

τρόπος ε': Ιτχιά απία 'νν̄τι τ̄σ' ιτχιά βορκότσα 'νν̄τι.

τρόπος στ': Ιτούρα απία 'νν̄τι τ̄σ' ιτούρα βορκότσα 'νν̄τι.

(Μποίικι ν̄του ούτσα τ̄σ' τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Τι λες μι ντου μελό σ'; (=τι σου λέει το μυαλό σου;)

ΑΣΚΗΣΗ 3

Ράνα ν̄του νούμερο ένα τ̄σι ν̄τυό! Ν̄τείξι ν̄του νούμερο ένα τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α':

-Ιτχιά 'νν̄τι απίια γιοχσά βορκότσα .

Απάντηση:

-Ιτχιά ν̄τε 'νν̄τι βορκότσα. Απίια 'νν̄τι.

τρόπος β':

-Ιτχιά απίια 'νν̄τι γιοχσά βορκότσα .

-Ιτχιά βορκότσα ν̄τε 'νν̄τι . Απίια 'νν̄τι.

τρόπος γ':

-Ιτχιά απίια γιοχσά βορκότσα 'νν̄τι .

-Ιτχιά βορκότσα ν̄τε 'νν̄τι. Απίια 'νν̄τι.

τρόπος δ':

-Ιτούρα 'νν̄τι απίια γιοχσά βορκότσα.

-Ιτούρα ν̄τε 'νν̄τι βορκότσα. Απίια 'νν̄τι.

τρόπος ε':

-Ιτούρα απίια 'νν̄τι γιοχσά βορκότσα.

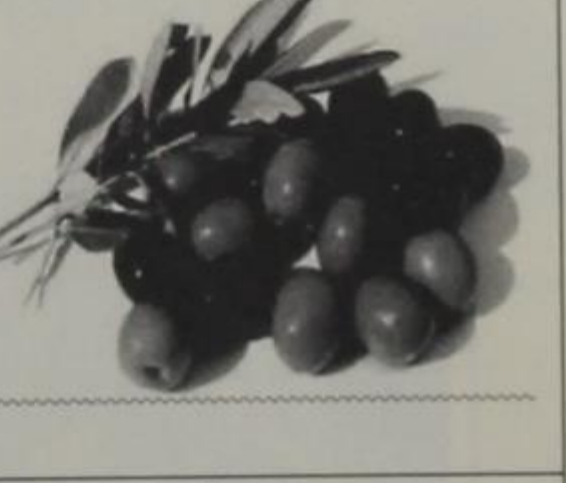
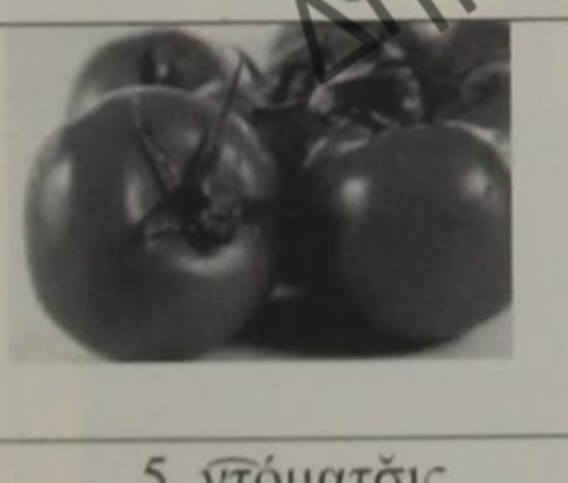

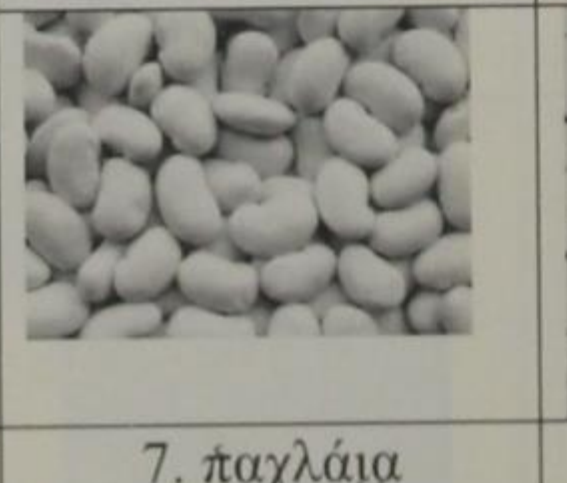
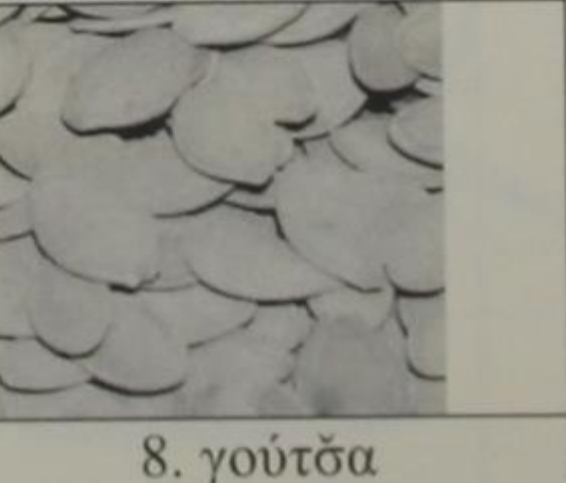
-Ιτούρα βορκότσα ν̄τε 'νν̄τι. Απίια 'νν̄τι.

τρόπος στ':

-Ιτούρα απίια γιοχσά βορκότσα 'νν̄τι .

-Ιτούρα βορκότσα ν̄τε 'νν̄τι. Απίια 'νν̄τι.

Μποίκι ν̄του ούτσα τ̄σι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

			
1. απίια	2. βορκότσα	3. μαράσκηνα	4. ζειίτνια
			
5. ν̄τόματ̄σις	6. πάτατ̄σις	7. παχλάια	8. γούτσα

Ατά →(πληθ.) Ατχιά

Ατό →(πληθ.) Ατούρα

Αυτοί, -ές, -ά

Χρησιμοποιούνται όταν κάποιος/κάποια βρίσκονται εκεί, κοντά, λίγο πιο πέρα.

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τείξι ν̄του τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: Ατχιά/ ατούρα οπίσου σ' ν̄τα τ̄σείνν̄τι τι είνν̄τι;

Απάντηση: Ατχιά/ ατούρα οπίσου μ' ν̄τα τ̄σείνν̄τι τ̄σικίτ̄σα 'νν̄τι.

(Μποίκι ν̄του ούτ̄σα τ̄σ'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

- ✓ Κάντε την παραπάνω άσκηση με διαφορετικούς τρόπους όπως στις προηγούμενες ασκήσεις!

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ράνα ν̄του νούμερο ένα τ̄σι ν̄τυό! Ν̄τείξι ν̄του νούμερο ένα τ̄σι' είπι!

Ερώτηση: Ατχιά/ ατούρα ('νν̄τι) κοκονόια ('νν̄τι) γιογ̄σα τ̄σικίτ̄σα ('νν̄τι);

Απάντηση: Ατχιά/ ατούρα ν̄τε 'νν̄τι κοκονόια. Τ̄σικίτ̄σα 'νν̄τι.

Μποίκι ν̄του ούτ̄σα τ̄σ'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

- ✓ Κάντε την παραπάνω άσκηση με τους 6 διαφορετικούς τρόπους όπως στην άσκηση 3 (ιτχιά/ ιτούρα)!

			
1. τ̄σικίτ̄σα	2. κοκονόια	3. χτηνά	4. γαϊν̄τούρια
			
5. σ̄κιόλ̄ότ̄σα	6. αλύμπ̄ύτ̄σις	7. τ̄ανάια	8. πρό(γ)αν̄τα
			
9. φ̄σάχα	10. γιορόνια	11. τ̄σαλούια	12. γκ̄ιῶλια

Εκείνιά }
 'κείνα } Εκείνοι, -ες, -α

Χρησιμοποιούνται όταν κάποιος/κάποια βρίσκονται εκεί, πιο μακριά απ'όλα.

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τείξι ν̄του τ̄σ' είπι!

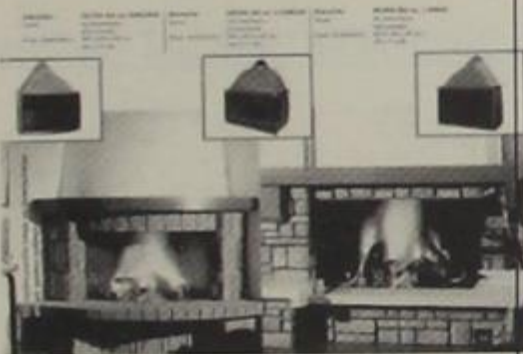

Ερώτηση: Εκείνιά/ 'κείνα τι είνν̄τι;

Απάντηση: Εκείνιά/ 'κείνα γάζζια 'είνν̄τι/ τ̄σείνν̄τι.

Εκείνιά/ 'κείνα 'είνν̄τι/ τ̄σείνν̄τι γάζζια.

(Μποίικι ν̄του ούτ̄σα τ̄σι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

✓ Κάντε την παραπάνω άσκηση με τους διάφορους τρόπους!

			
1. γάζζια	2. τ̄σίνις	3. πάπουλις	4. χεσ̄ώνις
			
5. οτζ̄άχια	6. κλάτ̄σα	7. φκάλια	8. τ̄σιλάγγκαρις
			
9. μπαϊράχια	10. ταχτάια	11. σέκόια	12. πεστέρια

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Ράνα ομ̄μπρό σ'!! (=κοίτα μπροστά σου!!)

Βρείτε τις παρακάτω λέξεις:

Σ	Χ	Ο	Τ	Μ	Ο	Υ	Ι	Α
Β	Ο	Λ	Ο	Ν	Κ	Ο	Ν	Α
Ε	Υ	Γ	Π	Χ	Τ	Η	Ν	Α
Ι	Τ	Λ	Φ	Ν	Κ	Φ	Ι	Ι
Κ	Ι	Υ	Τ	Σ	Χ	Α	Γ	Ζ
Μ	Ο	Σ	Α	Π	Ι	Ι	Α	Ε
Π	Ρ	Ρ	Ο	Ρ	Ν	Ι	Χ	Ο
Τ	Α	Σ	Μ	Α	Ψ	Β	Δ	Β
Μ	Π	Α	Ρ	Α	Ι	Α	Α	Γ
Π	Α	Χ	Λ	Α	Ι	Α	Ω	Ο
Ε	Κ	Ο	Κ	Ο	Ν	Ο	Ι	Α

1. απία	9. τασμά
2. χουτί	10. κοκονόια
3. μαράσκηνα	11. ορνίχ
4. μούια	12. τάσ
5. οβγό	13. βολόν
6. χτηνά	14. φίι
7. παράια	15. τόπ
8. 'κόνα	16. παχλάια

ΤΕΣΤ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ- ΕΝΟΤΗΤΑ 1 - ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

- κότα _____
- κύπελλο = _____
- καλάθι = _____
- κλειδί = _____
- ποδιά = _____
- σκυλάκι = _____
- παράθυρο = _____
- ποντικοπαγίδα = _____
- καλαμπόκι = _____
- γάτα = _____
- σπίρτο = _____
- κουτάλι = _____
- κάλτσα = _____
- αγγούρι = _____
- τανάλια = _____
- ήλιος = _____
- φίδι = _____
- βερύκοκο = _____
- ελιά = _____
- σκαντζόχοιρος = _____

ΒΟΗΘΕΙΑ

ΣΕΛ. 32

Πρώτα απ' όλα μαθαίνουμε - εμπεδώνουμε το λεξιλόγιο.

Πώς μαθαίνουμε - εμπεδώνουμε το λεξιλόγιο;

α) Διαβάζουμε τις λέξεις στα μιστιώτικα και τη σημασία τους, μια-δυο-τρεις και τέσσερις φορές (όσες φορές χρειάζεται ο καθένας).

β) Αφού θεωρήσουμε ότι τις ξέρουμε, καλύπτουμε με μια κόλλα χαρτί τις σημασίες και διαβάζουμε τις λέξεις στα μιστιώτικα. Με τις εξηγήσεις καλυμμένες δίνουμε τις σημασίες τους.

γ) Αποκαλύπτουμε την εξήγηση, και ελέγχουμε αν είναι σωστή. Στη συνέχεια προχωράμε στην επόμενη λέξη.

Διαβάζουμε τα παραδείγματα και αφού τα καταλάβουμε, κάνουμε και δικά μας παραδείγματα.

- Πριν προχωρήσουμε σε κάθε τεστ στο τέλος της κάθε ενότητας, καλό θα είναι να γίνει μια επανάληψη της ενότητας ώστε να φρεσκάρουμε και να συμπληρώσουμε τυχόν λεξιλόγιο που έχουμε ξεχάσει.

ΤΕΣΤ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ – ΕΝΟΤΗΤΑ 1 - ΑΝΤΩΝΙΜΕΣ

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. τᾶς = _____
2. τῶβρά = _____
3. κωίων = _____
4. γαλάτζ' = _____
5. μπαζλαμά = _____
6. γαλγάν = _____
7. γαμά = _____
8. ντουζάχ = _____
9. τσιμπί = _____
10. γαμπάχ = _____
11. ταχτά = _____
12. πάπουλα = _____
13. φκάλ' = _____
14. τσαλούι = _____
15. φδᾶχ = _____
16. μαράσκηνου = _____
17. ντόμακα = _____
18. παρτλάκα = _____
19. τουράν = _____
20. τσακούτζ = _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 2
Η ονομαστική των προσωπικών αντωνυμιών

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. γιάσκαλης = δάσκαλος	12. τσιφτσής = ζευγάς/αγρότης
2. νταμουρτζής = σιδεράς	13. αβτζής = κυνηγός
3. εχτιάρους = κοινοτάρχης/δήμαρχος	14. κλάτς = αγόρι
4. ναλμπάτης = πεταλωτής	15. τσαού = εδώ
5. τζεντερμές = χωροφύλακας	16. τ' εμέαρ' = δικά μας
6. κέφένιτσα = νοικοκυρά	17. τ' εσέαρ' = δικά σας
7. έντêψύζ = ανυπάκουος/ατίθασος	18. έκλουσαμ' = γυρίσαμε
8. λέπρου = ανυπάκουος/νευρικός	19. χτήνου = αγελάδα
9. κίτζ = δίδυμος, κίτζα=δίδυμοι	20. γιαβρού = μωρό
10. πίσικα = γάτα	
11. Τι να ντα μπόικουμ'; = Τι να τους, τις, τα κάνουμε;	

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Α' πρόσωπο: ογώ

Ογώ τσείμι Πρόιμους, τσείμι γιάσκαλης ή
Ογώ 'μι Αχανάης, νταμουρτζής 'μι.

Β' πρόσωπο: ισύ

Ισύ τσείσι Νικόλας, τσείσι εχτιάρους ή
Ισύ 'σι Τουμάς, ναλμπάτης 'σι.

Γ' πρόσωπο: ιτά/ιτό, ατά/ατό, εκεινά/ 'κείνου

Ιτά/ιτό τσείντι Ντευτέρης, τσείντι τζεντερμές ή
Ιτά/ιτό 'νι Ντευτέρης, τζεντερμές 'νι.

Ατά/ατό τσείντι Ελτσάιτ', τσείντι σπιτχιού μας κέφένιτσα ή
Ατά/ατό 'νι Ελτσάιτ', σπιτχιού μας κέφένιτσα 'νι.

Ιτά/ιτό τσείντι πίσικα, τσείντι πολύ έντêψύζ ή
Ιτά/ιτό σκυλί 'νι, απ' του λύκου λέπρου 'νι.

Εκείνά 'νι / τσείντι Γιωρικάς τσείντι νταμουρτζής / νταμουρτζής 'νι.
'κείνου ντου ράντσαμ 'νι / τσείντι Γιωρικάς.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Γαρήψούνσα 'σι πουλί μ'! (=σ' επιθύμησα, μου έλειψες μωρό μου!)

Α' πρόσωπο: ημείς

Ημείς τσείμιστι κίτζα. ή
Ημείς είμιστι κίτζα.

Β' πρόσωπο: υθείτ

Υθείτ τσείτι τσιφτσοί ή
Υθείτ είτι γιαβρούα.

Γ' πρόσωπο: ιτχιά/ιτούρα (σπάνια, παλιά χρήση ιούντα)
ατχιά/ατούρα (σπάνια, αούντα)
έκεινιά/ 'κείνα

Ιτχιά τσείνντι αβτζοί ή ιτχιά 'νντι αβτζοί.
Ιτούρα 'νντι / τσείνντι κορίτσα.
Ιούντα ντα κλάτσα τι έντἐψύζγια 'νντι / τσείνντι!

Ατχιά 'νντι / τσείνντι ντ' αέλφχια μ'.
Ατούρα γαιντούρια 'νντι / τσείνντι τι να ντα μποίκουμ!
Αούντα ντα αρώπ' ήρταν, τσαού 'νντι.

Εκεινιά ντα σπίτχια τ'εμέαρ 'είνντι / τσείνντι.
'κείνα ντα έκλουσαμ ντα σπίτχια ούλα τ'εσέαρ' είνντι / τσείνντι;

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Ντου πρόσουπου τ' γένει μαράσκηνου = θύμωσε

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

	Α' πρόσωπο	Β' πρόσωπο	Γ' πρόσωπο
Ονομαστική	ογώ (εγώ)	ιδύ (εσύ)	ιτά/ιτό/ατά/ατό- εκείνου (αυτός, ή, ό)- (εκείνος, η, ο)
Γενική	μι (μου)	σι (σου)	ν̄του /του/'ου (του,της,το)
Αιτιατική	μι (με)	σι (σε)	ν̄του /του/'ου (τον,την,το)

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

	Α' πρόσωπο	Β' πρόσωπο	Γ' πρόσωπο
Ονομαστική	ημείς (εμείς)	υδείτ (εσείς)	ιτχιά /ιτούρα κτλ. (αυτοί)
Γενική	μας (μας)	σας (σας)	ν̄τα /τα/'α (των)
Αιτιατική	μας (μας)	σας (σας)	ν̄τα /τα/'α (τους,τις,τα)

Οι αδύνατοι τύποι είναι άμεσα ή έμμεσα αντικείμενα, δεν μπορούν να ειπωθούν χωρίς το ρήμα και είναι εγκλητικές λέξεις στην οριστική του ενεστώτα, δηλαδή μπαίνουν μετά το ρήμα.

Π.χ. ρανώ μι	ταβρώ μι	πουχώνου μι	λιαρόνου μι
ρανώ σι	ταβρώ σι	πουχώνου σι	λιαρόνου σι
ρανώ ν̄του	ταβρώ ν̄του	πουχώνου ν̄του	λιαρόνου ν̄του
ρανώ μας	ταβρώ μας	πουχώνου μας	λιαρόνου μας
ρανώ σας	ταβρώ σας	πουχώνου σας	λιαρόνου σας
ρανώ ν̄τα	ταβρώ ν̄τα	πουχώνου ν̄τα	λιαρόνου ν̄τα

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Επει' τσείν'α = είναι αρκετά

ΤΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ (ει)'μι ΚΑΙ τσείμι (=είμαι)

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1.αστενάρ'	= άρρωστος	7. μυζάρ	= μυζιάρης
2.χολιακό	= νευρικός	8. τσανό	= τρελός
3.μαναχό	= μόνος, μοναχός	9.χώρας,χώρα	= ξένος
4. γκέβέζέ	= φλύαρος, πολυλογάς	10.ψελό	= ψηλός
5. επεί	= αρκετά	11. φο(β)ουσάρ	= φοβητσιάρης
6.ζορλού	= καλός, άξιος		

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

Ογώ/ογώνα	(εί) 'μι	τσείμι
Ιθύ / ιθύνα	(εί) 'σι	τσείσι
Ατά/ατό/ιτά/ιτό/ Εκείνά/ 'κείνου	(εί) 'νι	τσείντι
Ημείς	είμιστι/'μιστι	τσείμιστι
Υσείτ	είτι/ 'τι	τσείτι
Ατχιά /ατούρα/ Ιτχιά/ιτούρα/ Εκείνιά/'κείνα	είνντι/'νντι	τσείνντι

Οι τύποι 'μι, 'σι, 'νι, 'μιστι, 'τι, 'νντι χρησιμοποιούνται όταν η προηγούμενη λέξη λήγει σε φωνήεν, ενώ οι τύποι είμιστι, είτι, είνντι όταν η προηγούμενη λέξη λήγει σε σύμφωνο. Οι τύποι είμι, είσι, και είν'(νι) χρησιμοποιούνται μετά το ερωτηματικό μόριο τι, το μόριο αν κτλ. Δηλαδή: τι είναι; / τι είν'ντου λες; / αν είν' να πάει ας πάει.

α) Λέμε: φέρου σι, έγραψα σι, χαλιάνντα μι, έπαρ'τα, πηάνου ντου
(= σου φέρνω, σου έγραψα, φώναξέ με, πάρ'τους/τις/τα, τους/τις/τα
πηγαίνω)

Αλλά: να σι φέρω, να σι γράψου, να μι χαλιαΐσεις, να ντα πάρου ήντου.

β) όταν συνοδεύουν αρνητικές προτάσεις:

Ντε σι ράντσα, ντε μι ντα είπης.(= Δεν σε είδα, δεν μου τα είπες.)

Άσκηση Α

Συμπληρώστε τα κενά με τους σωστούς τύπους και των δύο βοηθητικών ρημάτων:

(εί)'μι, τσείμι.

1) Ογώ _____ αστενάρ'.

6) Από _____ μυζάρ.

2) Ατούρα _____ χολιακά.

7) Υσείτ _____ τσανά.

3) Ημείς _____ μαναχά μας.

8) Ατχιά _____ χώρας χώρα.

4) Εκείνά _____ γκέβέζέ.

9) Ημείς _____ ψελά.

5) Ιθύ _____ επεί ζορλού.

10) Ατά _____ φο(β)ουσάρ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. βόι	= βόδι	10. φκαλημένου	= σκουπισμένος
2. παῦ	= παχύς	11. φκαλώ	= σκουπίζω(με σκούπα)
3. μηῥτικό	= νηστικός	12. ζορλού	= άξιος
4. λιψασμένου	= διψασμένος	13. λιαρό	= υγιής
5. κορίτῥ'	= κορίτσι	14. ορτίς	= όρθιος
6. ντόντζ'	= δόντι	15. αλατζά	= παρδαλός, πολύχρωμος
7. χήσήμ	= συγγενής	16. χωματιώνας	= χωμάτινος
8. τοπάλ	= κουτσός	17. ζένγκίν	= πλούσιος
9. γαζάν	= καζάνι	18. όφτσίρου	= άδειος, ελεύθερος
		19. τσαίνουριου	= καινούριος

Άσκηση Β

Συμπληρώστε τα κενά με το αντίστοιχο πρόσωπο της ονομαστικής πτώσης των προσωπικών αντωνυμιών!

1. _____ τσείσι ψελό.	6. _____ τσείντι βόι.
2. _____ τσείμι παῦ.	7. _____ τσείμισι μηῥτικά.
3. _____ τσείτι λιψασμένα.	8. _____ τσείντι κορίτῥ'.
4. _____ τσείνντι ντόντζα.	9. _____ τσείμισι χήσήμια.
5. _____ τσείμι τοπάλ.	10. _____ τσείντι γαζάν.

Άσκηση Γ

Διορθώστε όπου υπάρχουν λανθασμένοι τύποι του βοηθητικού ρήματος τσείμι!

1. Ατό τσείντι φκαλημένου.

Απάντηση: _____

2. Υῥείτ τσείμι λιψασμένα.

3. Ατχιά τσείμισι ζορλούια.

4. Ισύ τσείντι λιαρό.

5. Ογώ τσείσι ορτίς.

6. Εκείνά τσείντι αλατζά.

7. Ιτό τσείντι χωματιώνας.

8. Ατά τσείμι ζένγκίν.

9. Ημείς τσείτι όφτσίρα.

10. Ατούρα τσείσι τσαίνουρια.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Τι γαβλαΐζεις; (=τι γαβγίζεις;)

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. γιοργάν	= πάπλωμα	6. μαράσκηνα	= δαμάσκηνα
2. γούτσα	= σπόροι	7. μαναϊλ'	= λαμπάδα
3. καμμπήλ'	= καμήλα	8. πινντικός	= ποντικός
4. κίρικά	= γαϊδουράκι	9. κλουχ(φ)άρα	= αδράχτι
5. κλάτσ	= παιδί, αγόρι	10. καλάι	= καλάθι

Άσκηση Δ

Κάντε ερωτήσεις και απαντήσεις όπως στο παράδειγμα!

Ιτά/ιτό,ατά/ατό,εκείνά _____ γιοργάν.

Π.χ. Ιτά τι είναι; Ιτά 'νι γιοργάν.

1. Ιτούρα _____ γούτσα.

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

2. Εκείνά _____ καμμπήλ'.

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

3. Ατό _____ κίρικά .

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

4. Ιτά _____ κλάτσ.

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

5. Ιτούρα _____ μαράσκηνα.

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

6. Ιτό _____ μαναϊλ'.

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

7. Ιτιά _____ οβγά.

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

8. Εκείνά _____ πινντικός.

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

9. Ατά _____ κλουχάρα.

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

10. Ατό _____ καλάι.

Ερώτηση: _____ Απάντηση: _____

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Εμπέ! σήλαιζ' καριά μ' = πω,πω!! Πονάει η κοιλιά μου!

ΒΟΗΘΕΙΑ

ΣΕΛ. 43

Διαβάζουμε προσεκτικά για να καταλάβουμε τη θεωρία για το οριστικό άρθρο.

ΤΕΣΤ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ – ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. νταμουρτζής = _____	11. λιαρό = _____
2. κέφενίτσα = _____	12. αλατζά = _____
3. έντεψύζ = _____	13. ζένγκίν = _____
4. αβτζής = _____	14. γιοργάν = _____
5. γκέβέζέ = _____	15. κίρικα = _____
6. ζορλού = _____	16. μαναϊλ = _____
7. χώρας = _____	17. κλουχάρα = _____
8. χήσήμ = _____	18. κλάτσ = _____
9. τσάπάλ = _____	19. σόϊ = _____
10. φκαλημένου = _____	20. τεμέαρ = _____

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

1. δάσκαλος = _____	11. δόντι = _____
2. δίδυμος = _____	12. καζάνι = _____
3. αγελάδα = _____	13. άξιος = _____
4. εδώ = _____	14. άδειο = _____
5. άρρωστος = _____	15. ποντίκι = _____
6. τρελός = _____	16. καλάθι = _____
7. αρκετά = _____	17. χωμάτινο = _____
8. νευρικός = _____	18. όρθιος = _____
9. παχύς = _____	19. διψασμένος = _____
10. νηστικός = _____	20. χελιδόνι = _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 3
ΑΡΘΡΑ - ΤΟ ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΑΡΘΡΟ

Οι γενικές και των τριών γενών και των δύο αριθμών εκφέρονται άναρθρες.

❖ **ΟΥΔΕΤΕΡΟ ΓΕΝΟΣ**

Τα ουδέτερα ονόματα δηλώνονται με το άρθρο *ν̄του* ή *του* ή *'ου* για την ονομαστική και αιτιατική ενικού και *ν̄τα* ή *τα* ή *'α* για την ονομαστική και αιτιατική πληθυντικού.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Ονομαστική:	ν̄του σπít'	ν̄του παιί	ν̄του κορίτς'
Γενική:	--- σπιτχιού	--- παιν̄τιού	--- κοριτςού
Αιτιατική:	ν̄του σπít'	ν̄του παιί	ν̄του κορίτς'

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Ονομαστική:	ν̄τα σπítχια	ν̄τα παιν̄τιά	ν̄τα κορίτσα
Γενική:	--- σπιτχιού	--- παιν̄τιού	--- κοριτςού
Αιτιατική:	ν̄τα σπítχια	ν̄τα παιν̄τια	ν̄τα κορίτσα

❖ **ΑΡΣΕΝΙΚΟ ΓΕΝΟΣ**

Συνηθισμένο είναι το φαινόμενο της έλλειψης του αρσενικού άρθρου. Άναρθρα εκφέρονται: η ονομαστική του ενικού και η ονομαστική και αιτιατική του πληθυντικού.

<u>Ονομαστική Ενικού</u>	<u>Ονομαστική πληθυντικού</u>	<u>Αιτιατική πληθυντικού</u>
πίστικός (χωροφύλακας)	πίστιτσοί	πίστιτσίας
παπάς	παπάϊ	παπαϊούς
γιολτζής (ζητιάνιος)	γιολτζοί	γιολτζίας
ιντάνους (άνθρωπος)	ιντάν'	ιντάνιους

Εξαιρούνται όσα από τα ονόματα ουδετεροποιήθηκαν στον πληθυντικό.

<u>Ονομαστική Ενικού</u>	<u>Ονομαστική & Αιτιατική πληθυντικού</u>
γάμος (γάμος)	ν̄τα γάμουζγια
βαβά (πατέρας)	ν̄τα βαβάϊς
χειμός (χειμώνας)	ν̄τα χειμώνις
άνντρας (άντρας)	ν̄τα άνντρις

Σ' αυτά τα ονόματα δεν παρουσιάζεται το φαινόμενο της έλλειψης του αρσενικού άρθρου παρά της αντικατάστασης του από το αντίστοιχο ουδέτερο: *ν̄τα* ή *τα* ή *'α*.

Στα κατεξοχήν αρσενικά ονόματα μόνο η αιτιατική ενικού έχει άρθρο υπό τη μορφή *ν̄του* ή *του* ή *'ου*.

Π.χ. : ν̄του πίστικό, ντ' άνντρα

φερέτ' του παπά
κατακολάτ' του γιολτζή
να πάρου 'ου πιστικό ντάμα μ'
παίνου μι ντ' άνντρα μ' σου Κάστρου

❖ ΘΗΛΥΚΟ ΓΕΝΟΣ

Άναρθρα εκφέρονται επίσης και τα θηλυκά ονόματα στην ονομαστική ενικού: μάνα, πισίκα, γλώσσα, νέυλή κτλ ενώ στην αιτιατική ενικού συνυπάρχουν μαζί η άναρθρη και η έναρθρη μορφή τους. Η έναρθρη μορφή δηλώνεται με το ουδέτερο άρθρο *ντου* ή *του* ή *'ου*.

Π.χ.: Νέυλή πακλάτσίς του; // Πακλάτσίς του ντου νέυλή;
Έντακα γλώσσα μ'. // Έντακα ντου γλώσσα μ'.

Γενική αντικατάσταση του θηλυκού άρθρου από το ουδέτερο έχουμε στην ονομαστική και αιτιατική πληθυντικού (*ντα* ή *τα* ή *'α*).

Π.χ.: ντα νέυλιές, ντα γλώσσις (οι, τις)
ντα καριές, ντα πισίτίσις (οι, τις)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Γαρήσθήρντίζ καριά μ' = Ανακατεύεται η κοιλιά μου

ΒΟΗΘΕΙΑ

ΣΕΛ. 46

- Μαθαίνουμε πρώτα τους αριθμούς 1-20 καλά.
- Μετά τους υπόλοιπους αριθμούς.
- Μετά μαθαίνουμε αριθμούς και ουσιαστικά μαζί.

ΤΕΣΤ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ – ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. νανούι = _____	11. πιστικός = _____
2. νε(χ)υριώνα = _____	12. τσιλάνγκακα = _____
3. πλάρ' = _____	13. τσokάν = _____
4. τσôσμέê = _____	14. χήιάρ = _____
5. ιντσάνους = _____	15. φτείρ = _____
6. βαβά = _____	16. χορί = _____
7. κοτσί = _____	17. χήσιήμ = _____
8. μπουτσουγού = _____	18. τσίλιιά = _____
9. μαρνττουβάν = _____	19. γαλέμ = _____
10. γουτσά = _____	20. γαπάτσ = _____

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

1. ομελέτα = _____	11. πάπλωμα = _____
2. ξυλαράκι = _____	12. λαβή = _____
3. αναπτήρας = _____	13. μάγουλο = _____
4. όπλο = _____	14. πέτρα = _____
5. λουκάνικα = _____	15. ρούχα = _____
6. δεκα έξι = _____	16. πόρτα = _____
7. δώδεκα = _____	17. δρόμος = _____
8. δεκατρία = _____	18. βάτραχος = _____
9. διακόσια = _____	19. τσέπη = _____
10. βρακί = _____	20. τραγούδι = _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 4
ΑΡΙΘΜΟΙ

1. ένα σουνγκάτους	= ομελέτα
2. ντυό ζίλια	=μεταλλικά κρόταλα
3. τρία κάμπανις	=καμπάνες
4. τέσσιρα νανούια	=κούνιες(μωρών)
5. πένντι νέυλιές	=αυλές
6. έξ νε(χ)υριώνις	=αχυρώνες
7. οφτά πλάρια	=πουλάρια
8. οχτώ ράμαντα	=σχοινιά
9. εννιά ροφάνια	=ρεπάνια
10. ντέκα τσίπρις	=βελόνες για πλέξιμο
11. ένντικα τσόσμέε	=βρύσες
12. ντώεκα τσιβγιά	=ξυλαράκια
13. 'κατρία τσακμάχια	=αναπήρες
14. 'κατέσσιρα τουφένια	=όπλα
15. 'καπένντι ντούτια	=μούρες
16. ντετσάξ ντιζλίτσις	=ποδιές
17. ντετσεφτά κίρπίτια	=σπίρτα
18. ντεκοχτώ κέμένις	=μουσικό όργανο (τύπου λαούτου)
19. ντετσεννιά ιντσάν	=άνθρωποι
20. είκουζ/τσακουσ' γιριδκίλια	= λουκάνικα
21. είκουζ ένα	
22. είκοσ ντυό	
30. τριάνντα	
40. σεράνντα	
50. πενήνντα	
60. εξήνντα	
70. οβντομήνντα	
80. ογντοήγγτα	
90. ενεγήνντα	
100. κατ-τό	
101. 'κατον- ένα	
102. κατον ντυό	
200. γιακόσα	
300. τρι(γ)ακόσα	
400. τετρακόσα	
500. πενντακόσα	
600. εξακόσα	
700. οφτακόσα	
800. οχτακόσα	
1000. χίλια	
2000. ντυό χιλιάις	
5000. πένντι χιλιάις	

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Ντε νου κρέβ' καριά μ' = δεν μ'αρέσει

ΒΟΗΘΕΙΑ

ΣΕΛ. 48

- Διαβάζουμε, κατανοούμε και εμπεδώνουμε τους πληθυντικούς των ουσιαστικών και τη σημασία αυτών.
- Καλύπτουμε με ένα χαρτί τους πληθυντικούς και τη σημασία τους βλέποντας μόνο τον ενικό των ουσιαστικών λέμε προφορικά τους πληθυντικούς και τη σημασία τους.
- Αποκαλύπτουμε και ελέγχουμε μια- μια τις λέξεις για να βεβαιωθούμε ότι τα είπαμε σωστά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

.....
.....
.....
.....

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΜΕΡΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ-ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΙ

1. αϊλφή-αϊλφάις = αδελφή	32. τραγώι-τραγώια = τραγούδι
2. αϊλφό-αέλφια = αδελφός	33. 'νεκκλησά - νεκκλησές = εκκλησία
3. βαβά-βαβάις = πατέρας	34. όργου-άργαντα = εργασία/δουλειά
4. βάλ' -βάλια = βουβά	35. παρτλάκα - παρτλάτσις = βάτραχος
5. βολόν-βολόνια = βελόνι	36. πάπουλα-πάπουλις = τσέπη
6. βρατσί - βρατσά = βρακί	37. πέστερ - πέστερια = περιστέρι
7. βουνί-βουνιά = βουνό	38. πινντικός - πινντιτσοί = ποντίκι
8. γαλέμ- γαλέμια = μολύβι	39. πιστικός - πιστιτσοί = βοσκός
9. γαζάν-γαζάνια = καζάνι	40. πρό(γ)αντου - πρό(γ)αντα = πρόβατο
10. γαλγάν-γαλγάνια = αγκάθι	41. πέσκιρ - πέσκίρια = πετσέτα
11. γαπάτσ- γαπάτσα = καπάκι	42. στράντα -στράντις = δρόμος
12. 'νγκόν'- 'νγκόνια = εγγόνι	43. στρώσ-στρώις/στρώσα =σκέπασμα ύπνου
13. γιοργάν-γιοργάνια= πάπλωμα	44. σαλβάρ -σαλβάρια = παντελόνι
14. γιορών-γιορώνια = γέρος	45. σκόλια-σκόλις = σχολείο
15. γόναντου- γόναντα = γόνατο	46. τύρα-τύρις = πόρτα
16. γούπα-γούπις= τρύπα (στο χώμα)	47. τυρπί-τυρπιχιά = τρύπα
17. γκιαμούτζ - γκιαμούτσα = κόκαλο	48. τσιλάνγκαρα - τσιλάνγκαρις= σκαντζόχοιρος
18. γαμπάχ - γαμπάχια= κολοκύθι	49. τσοράπ-τσοράπια = κάλτσες
19. γαλάτσ-γαλάτσα =κουμπί	50. τοκάν-τοκάνια = καφενείο
20. καλάϊ-καλάϊα = καλάθι	51. τσιλιά-τσιλιές =κουτσουλιά
21. κίρικα -κίριτίσις= γαϊδουράκι	52. φακούι-φακούια = φακή
22. κλάτσ -κλάτσα= παιδί/αγόρι	53. φκάλ-φκάλια = σκούπα
23. κοτσί'-κοτσά= σπόρος/κόκκος(σπυρί, πληγή)	54. χήιάρ - χήιάρια = αγγούρι
24. λάβους-λάβουζγια= λαβή	55. φορτσά-φορτσές = ρούχα
25. λουτουργιά-λουτουργιές = πρόσφορα	56. φτείρ-φτείρια = ψείρα
26. 'μισύι - 'μισύια = μαγουλο	57. χορί-χορία = κάτουρα
27. μουρμούτσ'-μουρμούτσα = μυρμήγκι	58. χήσήμ - χήσήμια = συγγενής
28. μπουτσογού - μπουτσογούια= πριόνι	59. χτέρ'- χτέρια = πέτρα
29. μαρντουβάν-μαρντουβάνια= σκάλα	60. χτήνου-χτηνά = αγελάδα
30. μπαζλαμά - μπαζλαμάια = πίτα Αραβική	
31. γούτσ- γούτσα= σπόρος(πασατέμπο)	

ΕΝΟΤΗΤΑ 5
ΚΤΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

	παιί = παιδί	
	άνντρας = άντρας	
	’ναίκα = γυναίκα	

	<u>Α’ πρόσωπο</u>	<u>Β’ πρόσωπο</u>	<u>Γ’ πρόσωπο</u>
Ενικός:	μ’	σ’	τ’
Πληθυντικός:	μας	σας	τ’νι
Π.χ.:	ν̄του παιί μ’ ν̄τα παιντιά μας	άνντρας σ’ ν̄τ’ άνντρις σας	’ναίκα τ’ ν̄τα ’ναίτσι τ’νι

ΑΛΛΑ ΚΑΙ:

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Α’ πρόσωπο: το’μό(ν) και το’μόνα (=δικό μου)

Π.χ. το’μό(ν) ν̄του παιί // το’μό ’ου παιί
το’μό άνντρα
το’μό ’ναίκα

Β’ πρόσωπο: το’σό(ν) και το’σόνα (=δικό σου)

Π.χ. το’σό(ν) ν̄του κοριτ̄σ’ // το’σό ’ου κοριτ̄σ’
το’σό άνντρα
το’σό ’ναίκα

Γ’ πρόσωπο:

τ’ιτιά	← (ιτιά)	}	= δικός, -ή, -ό του
τ’ιτιού	← (ιτό)		
τ’ατιά	← (ατά)		
τ’ατιού	← (ατό)		

τ’εκεινιά	← (εκεινά)	}	= δικός, -ή, -ό του
τ’εκεινιού	← (’κείνου)		

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Α’ πρόσωπο: τ’εμέορ / τ’εμέαρ (=δικό, -ά μας)

Β’ πρόσωπο: τ’εσέορ / τ’εσέαρ (=δικό, -ά σας)

Γ’ πρόσωπο:

τ’ιτιαρά	← (ιτιά)	}	= δικός, -ή, -ό τους = δικοί, -ές, -ά τους
τ’ιτιαρό	← (ιτούρα)		
τ’ατιαρά	← (ατιά)		
τ’ατιαρό	← (ατούρα)		
τ’εκεινιαρά	← (εκεινιά)		
τ’εκεινιαρό	← (’κείνα)		

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ/ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. σπίτ = σπίτι	4. φιστανί = φουστάνι	7. φορτσές = ρούχα
2. ζουνάρ' = ζώνη	5. φδάχ = μωρό	8. τράζα = ουρά
3. γαλέμ = μολύβι	6. γιολντάζ = φίλος	9. κόμα = χωράφι

Ιτά 'ου σπίτ' τσείντι το'μό. ή
Ιτά 'ου σπίτ' το'μό 'νι/ το'μόνα 'νι.

Ιτά ν̄του ζουνάρ' το'σό τσείι. ή
Ιτά ν̄του ζουνάρ' το'σό 'νι/ το'σόνα 'νι.

Ατά ν̄του γαλέμ' τ'ατιά τσείι / 'νι. ή
Ατό 'ου φιστανί τ'ατιού τσείι / 'νι.

Ιτούρα ν̄τα φδάχα τσείνντι τ'εμέαρ'. ή
Ιτούρα τσείνντι τ'εμέαρ' ν̄τα φδάχα.

Ατούρα τσείνντι τ'εσέαρ' ν̄τα γιολντάσα. ή
Ατούρα ν̄τα γιολντάσα τσείνντι τ'εσέαρ'.

Ιτιά ν̄τα φορτσές τσείνντι τ'ιτιαρά. ή
Ατιά τσείνντι ατιαρά ν̄τα φορτσές.

Εκεινά τράζα τ'εκεινιά 'νι / τσείι. ή
'κείνου 'ου κόμα τ'εκεινιού 'νι/ τσείι.

Εκεινιά 'α σπίτχια τ'εκεινιαρά 'νντι;
'κείνα σούλα ν̄τα φορτσές τ'εκεινιारीό τσείνντι/ 'νντι. ή
'κείνα σούλα ν̄τα φορτσές τσείνντι/ 'νντι τ'εκεινιारीό.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

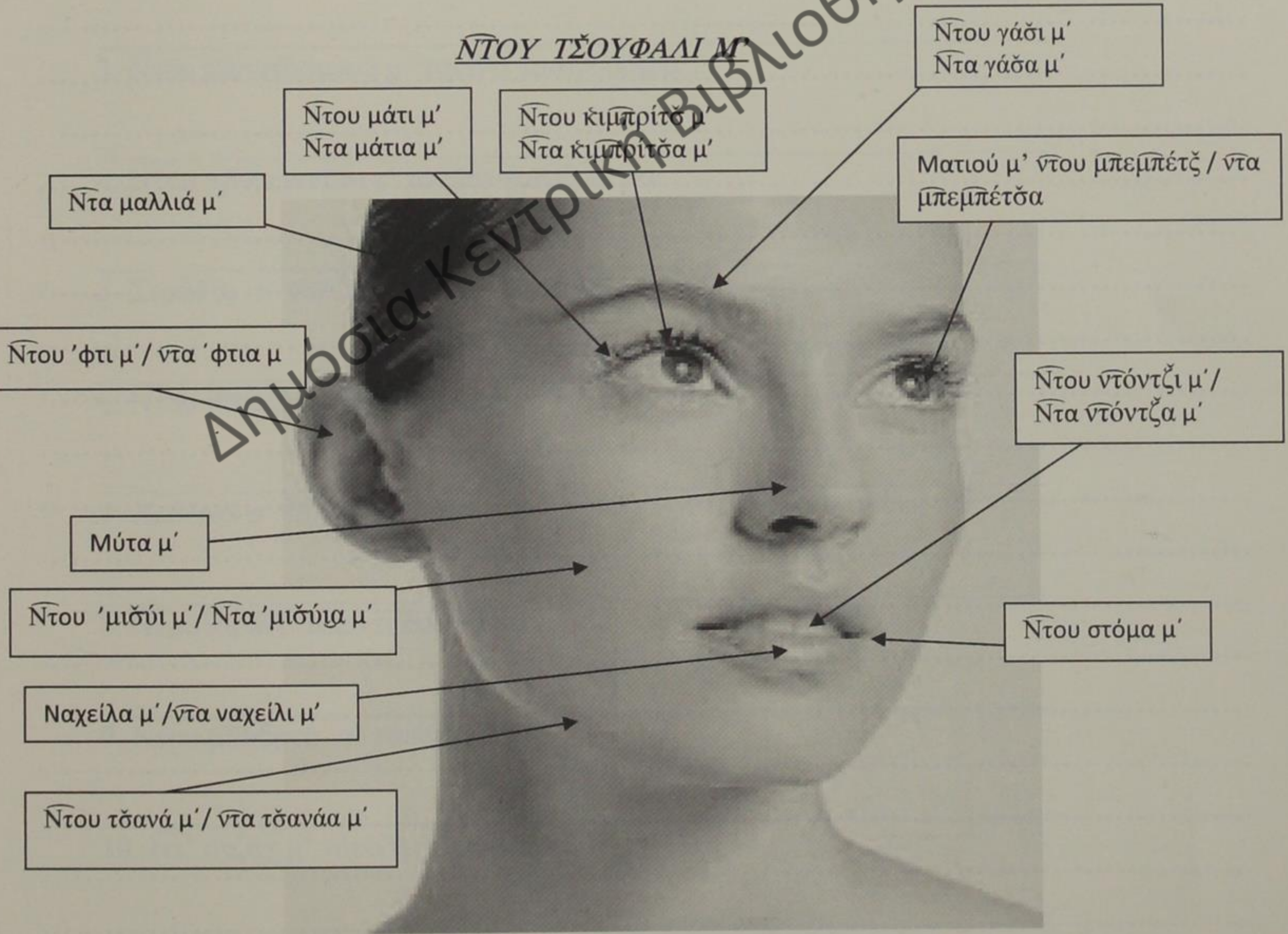
Σιλαϊζ ν̄του τδουφάλι μ' = πονάει το κεφάλι μου

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. ψελό= ψηλός,-ή,-ό	6. ζορλούια= ωραίοι/ άξιοι
2. μέγα- μέα= μεγάλος	7. τσαινούρια= καινούργια
3. μεάλα= μεγάλα/οι	8. το 'να= ο ένας τους/το ένα τους
4. παϋ = παχύς	9. τ' άλλου= ο άλλος,-η,-ο
5. ντώκαμ' = δώσαμε	10. τί αλλά;= πώς;

Άλλες Προτάσεις

- Ντου παίι μ' τσείντι ψελό.
- Αϊλφή τ' τσείντι παϋ.
- Ντα τραγώια σας τσείνντι ζορλούια.
- Τί αλλά/Τιάλα σι λέν; -Λέν' μι Ντηρμήτ'./ Ντηρμήτ' μι λέν.
- Τί αλλά/Τιάλα ντου λέν; -Λέν ντου Παρασκένα / Παρασκένα 'ου λέν.
- Τί αλλά/Τιάλα ντα λέν; -Τό 'να τ 'νι λέν' ντου Αχανάσ, τ' άλλου τ' νι Τουμά.
- Ντα φσάα σ' τσείνντι μεάλα.
- Ντώκαμ' ντα παράια μας.
- Ντα φορτσέ τ' νι τσείνντι τσαινούρια.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. τ̄σακούτ̄ζ = σφυρί	8. πρό(γ)αν̄του = πρόβατο	14. μακρά = μακρυά
2. ὄσηριώνας = σιδερένιο	9. γαῑφ̄ερέ̄νγκι = καφέ (χρώμα)	15. κ̄ιρπίτ = σπίρτο
3. μ̄παζλαμά = Αραβική πίτα	10. στράν̄τα = δρόμος	16. γᾱπαημένου = κλειστό
4. τυφερό = τρυφερό	11. γί̄σου = ίσιος/α/ο	17. μ̄π̄όρτ̄ς = κάλτσα
5. μ̄πουτ̄σουγού = πριόνι	12. ν̄τουζάχ = παγίδα	18. οτ̄ζάχ = τζάκι
6. τ̄σάινουριου = καινούριο	13. χε̄σ̄ώνα = τουαλέτα	19. ὄσουλουμεν̄ου = βρεγμένο
7. λέπρου = νευρικός, οξύθυμος, ανάποδος		

Άσκηση Α

Να μεταφερθούν στον πληθυντικό αριθμό οι παρακάτω προτάσεις:

Π.χ. Ντ'αλουγου μ' τ̄σείντι λέπρου. →

Ντ'αλούγαν̄τα μας τ̄σείνντι λέπρα.

1. Ν̄του τ̄σακούτ̄σι τ' τ̄σείν̄τι ὄσηριώνας.

2. Ν̄του μ̄παζλαμά σ' τ̄σείν̄τι τυφερό.

3. Ν̄του μ̄πουτ̄σουγού μ' τ̄σείν̄τι τ̄σάινουριου.

4. Ν̄του πρό(γ)αν̄του τ' τ̄σείν̄τι γαῑφ̄ερέ̄νγκι.

5. Στράν̄τα τ' ν̄τε 'νι γί̄σου.

6. Ν̄του ν̄τουζάχ μ' ν̄τε 'νι καλό.

7. Χε̄σ̄ώνα σ' τ̄σείν̄τι μακρά.

8. Ν̄του κ̄ιρπίτ' τ̄σείν̄τι ὄσουλουμεν̄ου.

9. Ν̄του μ̄π̄όρτ̄ς σ' τ̄σείν̄τι μέγα.

10. Ντ' οτ̄ζάχ μ' τ̄σείν̄τι γᾱπαημένου.

ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Σχηματίζονται περιφραστικά από τις αρχαίες αυτοπαθείς αντωνυμίες: εμαυτού → **μαυτού** και εαυτού → **γιαυτού** μαζί με τη γενική της κτητικής αντωνυμίας **μ',σ',τ', 'μας, σας** και **τ'νι**. Στα αρχαία Ελληνικά δεν υπήρχε ονομαστική, την απέκτησαν στο ιδίωμα: **μαυτό, γιαυτό**. Η ονομαστική και η γενική δεν συνοδεύονται από άρθρο, μόνο η αιτιατική παίρνει άρθρο: **ν̄του** στον ενικό και **ν̄τα** στον πληθυντικό.

Στην ουσία είναι προσωπικές (και κτητικές αντωνυμίες) με ισχυρή έμφαση, επισήμανση του προσώπου που ενεργεί.

ΕΝΙΚΟΣ Α' προσώπου

Ονομαστ.:	μαυτό μ' (ή) γιαυτό μ'	= εγώ ο ίδιος, ο εαυτός μου
Γεν.:	μαυτού μ' (ή) γιαυτού μ'	= το δικό μου, του εαυτού μου
Αιτιατ.:	ν̄του μαυτό μ' (ή) ν̄του γιαυτό μ'	= εμένα τον ίδιο, τον εαυτό μου

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΙ Α' προσώπου

Ονομαστ.:	μαυτοί μας (ή) γιαυτοί μας	= εμείς οι ίδιοι οι εαυτοί μας
Γεν.:	{ μαυτού μας (ή) γιαυτού μας μαυτοί μας (ή) γιαυτοί μας }	= ημών των ιδίων, δικό μας
Αιτιατ.:	ν̄τα μαυτοί μας (ή) ν̄τα γιαυτοί μας	= εμείς τους ίδιους

Κατά τον ίδιο τρόπο κλίνονται το β' και γ' πρόσωπο αντικαθιστώντας τις κτητικές αντωνυμίες **μ'-μας** από τις **σ'-σας** για το δεύτερο πρόσωπο και **τ'-τ'νι** για το τρίτο πρόσωπο.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Έδηρει καριά μ' = έκανα εμετό

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- Μαυτό μ' ν̄του μ̄ποίκα. = Εγώ ο ίδιος το έκανα.
- Γιαυτό σ' ν̄του μ̄ποίκες, αλήας; = Αλήθεια, εσύ ο ίδιος το έκανες;
- Μαυτό τ' του έγραψι. = Ο ίδιος το έγραψε.

Δυναμώνει ακόμη περισσότερο βάζοντας το ογώ, ισύ:

Ογώ γιαυτό μ', ισύ μαυτό σ'.

- Μαυτοί μας/ γιαυτοί μας κ̄ερεσλάτσαμ' ν̄του σπít'. = Εμείς οι ίδιοι ασβεστώσαμε το σπίτι.
- Υσείτ γιαυτοί 'ας μ̄ποίkit' τα ούλα. = Εσείς οι ίδιοι τα κάνατε όλα.
- Ν̄του τσαλούι γιαυτοί τ'νι έκουψαν ν̄του, γιαυτοί τ'νι πήραν ν̄του. = Το δέντρο οι ίδιοι το έκουσαν, οι ίδιοι το πήραν.

ΓΕΝΙΚΗ

- Γιαυτού μ' ν̄του σπít' κ̄εσέντέρους ογώ 'μι. ή
Το 'μο ν̄του σπít' κ̄εσέντέρους ογώ 'μι. = Ταμίας του δικού μου του σπιτιού είμαι εγώ.
- Έρκιες γιαυτού τ' τ'όργου ρανά. = Ο καθένας τη δουλειά του κοιτάει.
- Γιαυτοί 'ας/γιαυτού 'ας ν̄του σπít' ήρητ. = Στο δικό σας σπίτι ήρθε;
- Γιαυτού μας ν̄του σκυλί ν̄τει, γ̄εν ν̄του λάλτσα. = Επειδή είναι το δικό μας σκυλί, δεν το πείραξα.

ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ

- Ρανώ ν̄του γιαυτό μ' σ' αϊνά. = Βλέπω τον εαυτό μου στον καθρέφτη.
- Ν̄του μαυτό σ' τα είπι. = Του εαυτού σου πες τα.
- Μι ν̄του γιαυτό τ' τα έχ'. = Με τον εαυτό του τα έχει.
- Απ' τα γιαυτοί 'ας πήριν ν̄τα. = Από εσάς τα πήρε.

ΒΟΗΘΕΙΑ

Σελ 60

- Μαθαίνουμε το λεξιλόγιο.
- Μαθαίνουμε τα επιρρήματα και τα παραδείγματα.
- Κάνουμε δικές μας προτάσεις με το κάθε επίρρημα για καλύτερη εμπέδωση.

ΤΕΣΤ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ – ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. κόμα = _____	11. γιαυτοί 'ας = _____
2. τι αλλά = _____	12. κέσέντέρους = _____
3. τσανά = _____	13. έρκιες = _____
4. γάσ' = _____	14. ρανώ = _____
5. ντουζάχ = _____	15. ντεϊ = _____
6. κίρπιτ = _____	16. αϊνά = _____
7. το' μό = _____	17. γιολντάζ = _____
8. τσακούτζ = _____	18. ζουνάρ = _____
9. μπαζλαμά = _____	19. τσαλούι = _____
10. γιαυτό μ' = _____	20. τ' ιτιού = _____

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

1. μωρό = _____	11. βρεγμένο = _____
2. ουρά = _____	12. γυναίκα = _____
3. μύτη = _____	13. ασβεστόνω = _____
4. καφέ (χρώμα) = _____	14. δουλειά = _____
5. ίσιο = _____	15. σιδερένιο = _____
6. τζάκι = _____	16. πρόβατο = _____
7. δικό σου = _____	17. τουαλέτα = _____
8. δικό του = _____	18. κάλτσα = _____
9. νευρικός = _____	19. παχύς = _____
10. τρυφερό = _____	20. μεγάλος = _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 6
ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

❖ **ΤΡΟΠΙΚΑ**

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. τι ὅανεις;	=	τι κάνεις;	12. οὐτῶα, αχτῶα	=	τέτοιος, ἔτσι, μ'αὐτόν τον τρόπο
2. κατόψα	=	ακολουθῶ, ἀπό πίσω	13. σ'άλλα ἀπάν	=	απανωτοί
3. ἔρισι	=	έρχεται	14. μῑῑῑῑῑῑῑῑ- μῑῑῑῑῑῑῑῑ	=	ξαφνικά
4. κουρφάς	=	κρυφά	15. γιάναϊ	=	λοξά, ἀκρη
5. σέμη	=	μῑῑῑῑῑ	16. ὅτιαλα	=	ὅπως, καθῶς
6. κούπαλαϊ	=	ἀνάποδα	17. γάλια	=	πρόσεγα
7. τῑῑῑῑῑ	=	σάκος, τῑῑῑῑῑ	18. χερά-χερά	=	σιγά-σιγά
8. χέκι ῑῑῑῑ	=	βάλ'το	19. τίαλα	=	ῑῑῑῑῑ
9. ῑῑῑῑῑ	=	μαζί	20. ἄλλου	=	ῑῑῑῑῑ
10. ἄμι	=	πῑῑῑῑῑ	21. γίσα	=	ῑῑῑῑῑ
11. ὀρτά	=	ὀρθά, φρόνιμα	22. σκῑῑῑῑῑ	=	σκοτάδι

Στα Μιστιῑῑῑῑῑῑῑῑ ὀι προθέσεις και τα επιρρηματα ακολουθούν τα ουσιαστικά, δηλαδή

σου τῑῑῑῑῑῑῑῑ ἀπ'κατ' = κάτω ἀπ'το δέντρο
σου σῑῑῑῑῑῑῑῑ ὀμῑῑῑῑῑ = ῑῑῑῑῑῑῑῑ ἀπ'το σῑῑῑῑῑ
σα ῑῑῑῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ = ῑῑῑῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ

- ☞ Καλά: -Τῑ ὅανεις; Καλά ῑῑ.
- ☞ Κατόψα: -Τῑ ἔρισι κατόψα ῑῑ;
-Ράνα ἑκείνα. Παῑν' σου ῑῑῑῑῑ τ' κατόψα.
- ☞ Κουρφάς: - Σέῑῑῑῑῑ ἀπῑς κουρφάς -κουρφάς.
- ☞ Κούπαλαῑ: -ἑκείνα ῑῑῑῑῑ τῑῑῑῑῑ χέκι ῑῑῑῑῑ κούπαλαῑ.
- ☞ Ἰτάῑῑῑ: -Ἄῑῑ ῑῑῑῑῑ τ'.
- ☞ Ἰρτά: -Κάτῑῑ ὀρτά / κάτῑῑ ὀρτά.
- ☞ Ἰῑῑῑῑῑ: -Ναι ῑῑῑῑῑ ῑῑ. Ἰῑῑῑῑῑ ῑῑ.
- ☞ ῑῑῑῑῑῑῑῑ ἀπῑν/ ῑῑῑῑῑῑῑῑ-ῑῑῑῑῑῑῑῑ ἀπῑν
-ῑῑῑῑῑ ἡῑῑῑῑῑ ῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ χέκαν ῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ.
- ☞ Χῑῑῑῑῑ: -Χέκι ῑῑῑῑῑ/ χέζ του χῑῑῑῑῑ.
- ☞ ῑῑῑῑῑ: -ῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ του;
- ☞ Ἰῑῑῑῑῑ: -Ἰῑῑῑῑῑῑ κρέβ', ὅῑῑῑῑῑ.
- ☞ ῑῑῑῑῑ & χερά: -ῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑ του. Χέκι ῑῑῑῑῑ χερά-χερά.
- ☞ ῑῑῑῑῑῑῑῑ - ῑῑῑῑῑῑῑῑ: -ῑῑῑῑῑῑῑῑ -ῑῑῑῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑ.
- ☞ Ἰῑῑῑῑῑ: -ῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ.
- ☞ Ἰχτῑῑῑῑ: - Ἰχτῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ.
- ☞ ῑῑῑῑῑ: -Ράνα ῑῑῑῑῑ, ῑῑ ῑῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ.
- ☞ Ἰρτά: -Κάτῑῑ ὀρτά ῑῑῑῑῑῑῑῑ.
- ☞ Καῑῑῑῑῑ: -Καῑῑῑῑῑ ἡῑῑῑῑῑ.
- ☞ ῑῑῑῑῑῑῑῑ: -ῑῑῑῑῑῑ ῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ.
- ☞ ῑῑῑῑῑῑῑῑ: -ῑῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ ῑῑῑῑῑῑῑῑ.

❖ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Τι γαντάρ; 'σουν τιάλλου; = πόσο	7. Λίτςικου = λιγάκι
2. Σουν ιτά/ιτό/ατά/ατό =τόσο	8. Επέϊ = αρκετά
3. Μαναχά = μόνο	9. Χίτς/χίς/χέτς/ χέζ = καθόλου
4. Πολύ = πολύ	10. Μπελίτς = κομμάτι
5. Λίου= λίγο	11. Ντιλίμ = κομμάτι, φέτα
6. Περ'σό = περισσότερο, περίσσιο	

- ☞ Τι γαντάρ; 'σουν τιάλλου;
Τι γαντάρ λερό να σι χέκου; (Πόσο νερό να σου βάλω.)
- ☞ Σουν ιτά/ιτό/ατά/ατό
Σουν ιτά, σόν σι; (Τόσο σου φτάνει;)
- ☞ Μαναχά
Μαναχά ιούρα 'νντι; Πω τ'άλλα;
- ☞ Πολύ
- ☞ Λίου
- ☞ Περ'σό
Λίου περ'σό ντώ'μι. (Δώσε μου λίγο περισσότερο)
- ☞ Λίτςικου
Γκιωζλάντα 'ντου λίτςικου. (Περίμενε τον/την/το λιγάκι.)
- ☞ Επέϊ
Επέϊ άργαντα μπόικις. Σών' άλλου. (Αρκετές δουλειές έκανες. Φτάνει)
- ☞ Χίτς/χίς/χέτς/ χέζ
Χίτς μελλό ντέν έχ. (Καθόλου μυαλό δεν έχει.)
- ☞ Μπελίτς
Ντώτ' του 'να μπελίτς κιργιάς, ας φάει. (Δώστε του ένα κομμάτι κρέας να φάει.)
- ☞ Ντιλίμ
Χέκι 'να ντιλίμ πορτακάλ' ας φάου. (Βάλε ένα κομμάτι πορτοκάλι να φάω.)

❖ ΔΙΣΤΑΧΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Ντεϊ̄= τάχα, δήθεν	4. Μ'ολά= άραγε
2. Μπέλκι = ίσως	5. Γιααρις=άραγε
3. Γιανί=τάχα	6. Αλέξ=πιθανόν, μάλλον
	7. Πανντέμασις= νομίζω, μάλλον

∞ Ντεϊ̄

Ντώκα ν̄του παράια , με λαλήσ' ντεϊ̄.(= Του έδωσα λεφτά για να μη μιλήσει δήθεν.)

Ήπα ν̄τα κουρφάς, μη μας ρανήσ' 'ναίκα τ'ντεϊ̄.

(= Του είπα κρυφά για να μη μας κοιτάξει η γυναίκα του τάχα.)

Ήρτι να μι ρανήσ' ντεϊ̄.(Ήρθε να με δει τάχα.)

∞ Μπέλκι

- Ντηρμήτης να έρτ' ;

- Τι ξέρω, μπέλκι να έρτ' .

(Θα έρθει ο Δημήτρης; - Δεν ξέρω, ίσως έρθει.)

∞ Γιανί

Κρεύ 'να 'ενεί γιασκαλης, γιανί.(Θέλει να γίνει δάσκαλος τάχα.)

∞ Μ'ολά

Να 'νν̄τι μ'όλα; (Θα είναι άραγε αυτοί;)

Νίνν̄τι μ'ολά; (Γίνεται άραγε;)

Να γενεί μ'ολά; (Θα γίνει άραγε;)

∞ Γιααρις

∞ Αλέξ

Αλέξ π̄ην. (Μάλλον πήγε.)

∞ Πανντέμασις

Πανντέμασις ράντσα ν̄του.(Νομίζω πως τον είδα.)

Πανντέμασις Γιώρης 'τουν. (Νομίζω πως ήταν ο Γιώργος.)

❖ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

∞ Όι= όχι

-Ν̄τα παχλάγια τρώσ'τα;

- Όι ν̄τεν ν̄τα χαζλανν̄τίζου.

(Τρώς φασόλια; Όχι, δεν μ'αρέσουν.)

∞ Νά= όχι, μπα να-να= όχι όχι, μπα-μπα

∞ Με= μη

Με παίνεις, τσείν̄τι μακρά. (Μη πηγαίνεις, είναι μακριά.)

Με ν̄του ρανάς. Ατό λειψό'νι. (Μη τον κοιτάς/ μη δίνεις σημασία.

Είναι χαζός.)

Με ν̄τα τσενν̄τάς. Τσείν̄ν̄τι χολιακά. (Μη τους πειράζεις, είναι οξύθυμοι, νευροσπάσματα.)

- ☞ Ντε(ν)=δεν
 -Μεν ν̄του γίνεις. Ντε κρέβ. (Μη του δίνεις. Δε θέλει).
 -Μεν ν̄τα ὄουλώνεις ν̄τα γιοργάνια. Ντε ὄηκούνν̄τι.
 (Μη μουσκεύεις τα παπλώματα. Δε σηκώνονται)
 - Ρίψι ν̄τα. Ντε τ̄σακούνν̄τι. (Ρίξ'τα. Δε σπάνε)

❖ **ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ**

- ☞ Ναι= ναι
 - Πήις σου κάκα σ';
 - Ναι, πήα. (Πήγες στην γιαγιά σου; Ναι, πήγα).
 ☞ Ζάαρ= βέβαια
 - Βρεΐστις τα κλάτσα;
 - Βρεΐστα ν̄τα, ζάαρ. (Φώναξες/κάλεσες τα παιδιά; Τα φώναξα, βεβαίως).
 ☞ Αλήας= αλήθεια
 Εμπέ!! Αλήα 'νι; Ναι, ναι αλήα 'νι.

❖ **ΤΟΠΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ**

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Απάν= επάνω	6. Μακρά= μακριά	11. πό =πού	16. Τ̄σαού 'ρτα-ν̄τετσού'ρτα= προς τα εδώ, εκεί πέρα
2. Κάτ'= κάτω	7. ν̄τετσά = εκεί δα	12. πούρτα = που	17. ν̄τεξά= δέξια
3. Απές= μέσα	8. Ντετσού= εκεί	13. Τουγά= να εδώ δα	18. Ντεξάλαϊ= προς τα δεξιά
4. Ομμπρό=μπροστά	9. Τ̄σαγά=εδώ δα(ορισμένος τόπος)	14. ν̄τεχά/ν̄τεεχά = να εκεί πέρα	19. Όξου= έξω
5. Κουνντά = κοντά	10. Τ̄σαού= εδώ (γενικά & απροσδιόριστα)	15. Τ̄σαού'ρτα= προς τα εδώ, εδώ πέρα	20. Οπίς= πίσω

- ☞ Απάν
 Ντα στρώις τ̄σείνν̄τι σου κριβάτ'απάν'. (Τα σκεπάσματα είναι πάνω στο κρεβάτι.)
 ☞ Κάτ'
 Ντα γούνν̄τουρις τ̄σείνν̄τι σου σέντ̄ιρ απ'κάτ'. (Τα παπούτσια είναι κάτω απ'το ντιβάνι.)
 ☞ Απές
 Ντ'απία τ̄σείνν̄τι σου καλάϊ μέσ'. (Τα αχλάδια είναι μέσα στο καλάθι.)
 ☞ Ομμπρό
 Ράνα ομμπρό σ'! Με ρανάς γιάναϊ.(Κοίτα μπροστά σου! Μη κοιτάς λοξά.)

- ☞ Κουνντά
Κιτίκα τσείντι σου μάνα τ' κουνντά. (Το σκυλάκι είναι κοντά στη μάνα του.)
- ☞ Μακρά
Τίαλα να πάς; Πολύ μακρά 'νι. (Πώς θα πάς; Είναι πολύ μακριά.)
- ☞ Ντετσά
Πό ντα φσάχα;
Ντετσά 'νντι. (Πού είναι τα παιδιά; Εκεί είναι.)
- ☞ Ντετσού
Ντετσού 'τουν πήαμ', είπαν μας τα. (Όταν πήγαμε εκεί, μας τα είπαν.)
- ☞ Τσαγά
Πούρτα 'ου χέκι;
Τσαγά ου χέκι. (Πού το έβαλε; Εδώ το έβαλε.)
- ☞ Τσαού
Τσαού τουν ήρταμ', ντε μας μπέέντσαν. (Εδώ που ήρθαμε, δεν τους άρεσε.)
- ☞ Πό:
Πό ντα φορτσές; (Πού είναι τα ρούχα;)
- ☞ Πούρτα
-Πούρτα'σι;
-Σου χωριό 'μ. (Πού είσαι; Στο χωριό μου.)
- ☞ Τουγά
-Αραΐζου ντου ζουνάρι μ'. Πούρτα'νι;
-Εμπέ! Τουγά!. Σα μάτια σ' ομπρό'νι. (Ψάχνω τη ζώνη μου. Πού είναι; Πω!πω! Να εδώ είναι. Μπροστά στα μάτια σου.)
- ☞ Ντεγά / Ντέεγά
-Πό μάνα σ';
-Ντεεχά ντεν ντου ρανάς; (Πού είναι η μάνα σου; Να εκεί πέρα, δεν την βλέπεις;)
- ☞ Τσαού'ρτα
Κλώσι τσαού'ρτα να σι ρανήσου. (Γύρισε από εδώ να σε δω.)
- ☞ Τσαού'ρτα-ντετσού'ρτα
Άμι αράντα ντετσού'ρτα μπέλκι να ντα βρίσκεις.
(Πήγαινε ψάξε προς τα εκεί μήπως τα/τους βρεις.)
- ☞ ντεξά
Πουρπάντα ντεξιά 'ς στράντα. (Περπάτα δεξιά του δρόμου.)
- ☞ Ντεξάλαϊ
Άμι ντεξάλαϊ. (Πήγαινε προς τα δεξιά.)
- ☞ Όξου
-Πούρτα 'νι;
-Ξέβι όξου. (Πού είναι; Βγήκε έξω.)
- ☞ Οπίς
-Πω ντου φκάλ;
-Τσείντι 'ς τύρα οπίς'. (Πού είναι η σκούπα; Είναι πίσω απ'τη πόρτα.)

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Προύστιν καριά μ' = πρήστηκε η κοιλιά μου.

1. Αγρατσί = απόγευμα	11. Στέρια= ύστερα	21. Έβελντέν = κάποτε
2. Ακούμ' / ακούμας= ακόμη	12. Όπουτια= όποτε	22. Τσόϊ = τότε
3. Άλλα λίου ομμπρό= πρωτύτερα	13. Σύμπύτ μέρα = μεθαύριο	23. Σέντê = πάντοτε
4. Αψά-Αψούτσικα= νωρίς, γρήγορα	14. Ελεμεριώς/ντ' ελεμεριώς= ολημερίς	24. Μπίρα /Βίρα/Μπίργαντα= ολοένα, συνεχώς
5. Ένα-μερνού= μιας μέρας	15. Βραιάτικου/νυχιάτικου= βραδιάτικα	25. Τσόλας= κιόλας
6. Σήμηρου= σήμερα	16. ντέρê/ντερούτσικα= τώρα	26. Έρκενντα = νωρίς
7. Εχτές/Ομμπρότ' μέρα= προχτές	17. Πότ' = πότε	27. Σάμπαχτα= αύριο
8. Πέρτζ'= πέρυσι	18. Πότ' μπêρί = από πότε	28. Σένγκρα / σόνγκρα= ύστερα, μετά
9. Φέτους= φέτος	19. Πέρτζ' μπêρί = από πέρυσι	29. Μπάζου -μπάζου= πότε-πότε
10. Χρόν'= του χρόνου	20. Απ'εχτές μπêρί= από χτες	30. Απ'ούλα ομμπρό= πρώτα
		31. Πούτ' να πάου= προτού (να) πάω
		32. μαν' τής= μαντή

☞ Αγρατσί

Ντ' αγρατσί να σι πάω σου ιζά σ'. (Το απόγευμα θα σε πάω στη θεία σου.)

☞ Ακούμ' (ει) ακούμας

Ακούμ' ντεν ήρτις, με μι σολα απιντίζις!! (Ακόμη δεν ήρθες, μη με τσαντίζεις!!)

☞ Αψά-Αψούτσικα

Σάλιψι!! Πουρπάντα αψά! Ούτσα τιάλα έρиси; (Κουνήσου!! Περπάτα γρήγορα!! Πώς έρχεσαι έτσι;)

☞ Ένα-μερνού

Ιτό ντ' οβγό τσείντι 'να μερνού. (Αυτό το αυγό είναι μιας μέρας.)

☞ Σήμηρου

Σήμηρου να κερεσλαΐσουμ ντου σπίτ'. (Σήμερα θα ασβεστώσουμε το σπίτι.)

☞ Εχτές

Ομμπρότ' μέρα ράντσα ντου βαβά σ'.

Ομμπρότ' μέρα

(Χτες είδα το μπαμπά σου.)

☞ Πέρτσ'

Πέρτσ' σώρουσαμ' 5000€. (Πέρυσι μαζέψαμε 5000€.)

☞ Φέτους

Φέτους να σωρόψουμ' 6000€. (Φέτος θα μαζέψουμε 6000€.)

☞ Χρόν'

Χρόν' να σωρόψουμ' 7000€.

☞ Στέρια

Στέρια να σι ντα ηπώ. (Θα σου τα πω ύστερα.)

☞ Όπουτια

Όπουτια έρτις, να μι βρεΐστίς!! (Όποτε έρθεις να με φωνάξεις!)

- ☞ Σύμπύτ μέρα
Σύμπύτ μέρα να χωρήσουμ' πολλά άργαντα. (Μεθαύριο θα κάνουμε πολλές δουλειές.)
- ☞ Ελεμεριώς/ντ' ελεμεριώς
Ελεμεριώς τσοιμάντι. (Την μέρα κοιμάται.)
- ☞ Βραιάτικου/νυχιάτικου
Νυχιάτικου πούρτα να πάς; (Πού θα πας βραδιάτικα;)
- ☞ ντέρε - ντε ρούτσικα
Ντερούτσικα να σηκωχώ να πάου. (Τώρα θα σηκωθώ να πάω.)
- ☞ Πότ'
Πότ' να πάμ'; (Πότε θα πάμε;)
- ☞ Πότ' μπέρι
Πότ' μπέρι ήρτις; (Από πότε ήρθες;)
- ☞ Πέρτζ' μπέρι
Πέρτζ' μπέρι γράφ'...(Από πέρυσι γράφει...)
- ☞ Εχτές μπέρι
Εχτές μπέρι γκιουλαϊζου. (Από χτες περιμένω.)
- ☞ Έβέλντέν
Έβέλντέν παίσιδκι σου Κάστρου. (Κάποτε πήγαινα στη πόλη.)
- ☞ Τσόϊ
Τσόϊ 'τουν ήρταμ',τι τάφσαμ'!! (Τότε που ήρθαμε,τι τραβήξαμε!!)
- ☞ Σέντε
Σέντε κλαίει.(Πάντα/συνέχεια κλαίει)
- ☞ Μπίρα/Βίρα/Μπίργαντα
Μπίργαντα κρούει ντα φόρα. (Συνέχεια χτυπάει τα παιδιά.)
- ☞ Τσόλας
Έφαϊς του τσόλας; (Τι φαγες κιόλας;)
- ☞ Ερκεντά
'τουν έρτουμ' ερκεντά, μποίκι μας ας φάμ μαν'τής.
(Όταν έρθουμε αύριο νωρίς κάνε μας να φάμε μαντή.)
- ☞ Σάμπύτ
Σάμπύτ 'τουν έρτου, να μι ντώκεις 10€.
(Αύριο που θα 'ρθώ, θα μου δώσεις 10€.)
- ☞ Σένγκρα
Σένγκρα τσοιμήχη. (Μετά κοιμήθηκε.)
- ☞ Μπάζου-μπίζου
Μπάζου -μπίζου κατακολά ντα. (Πότε-πότε τους διώχνει.)
- ☞ Απ'ούλα ομμπρό
Ήρτι απ'ούλα ομμπρό. (Ήρθε πρώτος.)
- ☞ Πουτ'να πάου
Πουτ'να πάου ράντσι μι. (Προτού πάω με είδε.)
- ☞ Άλλα λίου ομμπρό
Άλλα λίου ομμπρό να πήα ήντουν, να ντου ρανίσου ήντουν.
(Αν πήγαινα/ αν είχα πάει λίγο νωρίτερα/πρωτότερα θα τον έβλεπα.)

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

'φτι με κρούς! = μη δίνεις σημασία

ΒΟΗΘΕΙΑ

Σελ. 68

- Μαθαίνουμε τις μέρες και τις προτάσεις και κάνουμε δικές μας προτάσεις.

ΤΕΣΤ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ – ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. άμι = _____	11. πό = _____
2. γιάναι = _____	12. τουγά = _____
3. ούτσα = _____	13. έβέλντέν = _____
4. λίτδικου = _____	14. μπίρα = _____
5. μπελίτς = _____	15. έρκενντα = _____
6. ντεϊ = _____	16. μπάζου- μπάζου = _____
7. γιανί = _____	17. πουτ'να πάου = _____
8. μ' ολά = _____	18. σέντε = _____
9. πανντέμασις = _____	19. σένγκρα = _____
10. ντετσά = _____	20. ντέεζα = _____

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

1. τι κάνεις; = _____	11. απόγευμα = _____
2. ανάποδα = _____	12. ύστερα = _____
3. μαζί = _____	13. μεθαύριο = _____
4. ορθά = _____	14. πότε = _____
5. σκοτάδι = _____	15. από χτες = _____
6. τόσο = _____	16. όποτε = _____
7. καθόλου = _____	17. γρήγορα = _____
8. μη = _____	18. κιόλας = _____
9. μέσα = _____	19. τότε = _____
10. πίσω = _____	20. βεβαίως = _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 7
Ογν̄τουμάντας ν̄τα μέρις

Ν̄τευτέρα	= Δευτέρα
Σαλή(ς)	= Τρίτη
Τετράη	= Τετάρτη
Πέφτης	= Πέμπτη
Παρασ̄κεή	= Παρασκευή
Σάββατου	= Σάββατο
Τ̄ερετσή	= Κυριακή

➤ **ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**

- ☞ -Χουρστού Πάσκας φέτους τι μέρα πέφτ';
(Τι μέρα είναι τα Χριστούγεννα;)
-Φέτους αλέξ, Ντευτέρα 'νι./Ντευτέρα μέρα 'νι.
(Φέτος μάλλον είναι Δευτέρα.)
- ☞ Σάμπαα, Σαλής, να πάμ'να χιωρήσουμ' ν̄τ' όργου μας.
(Αύριο, Τρίτη, θα πάμε να κάνουμε τη δουλειά μας.)
- ☞ Τετράη να κ̄ερεσ̄λαϊσουμ' ν̄του σπίτ'.
(Την Τετάρτη θα ασβεστώσουμε/βάνουμε το σπίτι.)
- ☞ Πέφτης να σας μ̄ποίκου γκ̄λι ν̄τίρια να φάτ'.
(Την Πέμπτη θα σας κάνω (τύπου) γιουβαρλάκια να φάτε.)
- ☞ «Κάκα, είπι μας ένα μέσέλ». «Να σας ν̄του ειπώ Παρασ̄κεή ντ' αγρατσί». («Γιαγιά, πες μας ένα παραμύθι». «Θα σας το πω το απόγευμα της Παρασκευής».)
- ☞ Σάββατου να πακλαϊσουμ' ν̄του σπίτ'.
(Το Σάββατο θα καθαρίσουμε το σπίτι.)
- ☞ Τ̄ερετσή να σηκωθείς απά να πάμ' 'ς νεκκλησά.
(Την Κυριακή να σηκωθείς νωρίς να πάμε στην εκκλησία.)

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Ούτσα γιαϊ τ̄σείσι; Μ̄πέλκισ έλαχαν σι απ' του μάτ'; = Γιατί είσαι έτσι; Μήπως σε ματιάσαν

ΕΝΟΤΗΤΑ 8
ΕΝΟΤΗΤΑ 8

Ντα Μήνις

Καλανντάρης	= Ιανουάριος
Γκιντζίκης	= Φεβρουάριος
Μάρτης	= Μάρτιος
Απλέρης	= Απρίλιος
Μάης	= Μάϊος
Τ'Αη-Γιαννιού	= Ιούνιος
Τ'Αηξ-Κήρ'κου	= Ιούλιος
Αύγουστους	= Αύγουστος
Σταυρού	= Σεπτέμβριος
Τ'Αη - Ντηρμητιού	= Οκτώβριος
Τ'Αη-Γιωργιού	= Νοέμβριος
Τ'Αη-Νικολάτ'	= Δεκέμβριος

ΕΠΟΧΕΣ

Ν'ένοιζ	= Άνοιξη
Καλοτσάι(ις)	= Καλοκαίρι
Μουχόπουρου ή Χινόπουρο	= Φθινόπωρο
Χειμός	= Χειμώνας

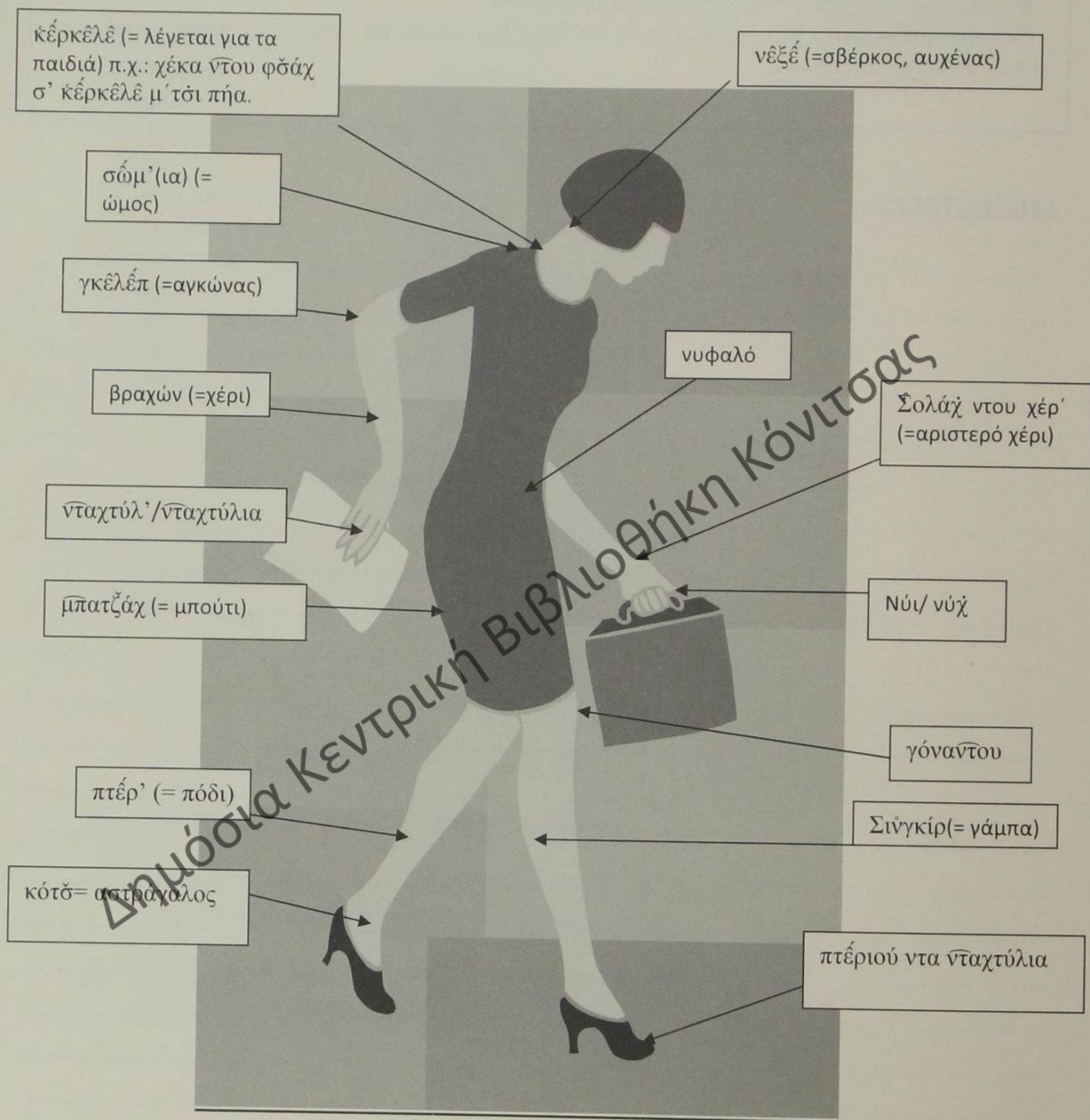
➤ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- ω Καλανντάρ' σα πένντι....(Στις 5 Ιανουαρίου.....)
- ω Αύγουστου καπέντι Παναγιάς γιορτή 'νι.
(Στις 15 Αυγούστου είναι γιορτή της Παναγιάς.)
- ω Τ'Αη-Νικολάτ σα είκοσ' πένντι Χουρστού Πάσκακας 'νι.
(Στις 25 Δεκεμβρίου είναι Χριστούγεννα.)

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Κόπαν ντα γόναντά μ' = Μου κόπηκαν τα γόνατά μου (από κούραση/φόβο)

ΕΝΟΤΗΤΑ 9
ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Σών, χάσι άλλου!!! =(Σταμάτα πια!! / Φτάνει πια!!)

ΕΝΟΤΗΤΑ 10
ΕΠΙΘΕΤΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ

1) αζγήν = μεγάλο σε όγκο
(για ανθρώπους και ζώα)	28) μπόζ= ξανθός/γκρίζος
(συνήθως για ζώα)
2) ανγκα(χ)ιάρ = αγκαθωτός	29) μηστικό= πεινασμένος
3) αγού= πικρό	30) ντέριν = βαθύ
4) αλατζά = πολύχρωμο	31) ντῦσκύν= σκεπτικός
5) αλυκό= αλμυρό	32) όξινου= ξινός
6) αστενάρ'= άρρωστος	33) όφτῖρου= άδειο/ διαθέσιμο
7) ανυπόλντα = ξυπόλητος	34) οκουνιάρ/τεμπέλ=τεμπέλης
8) γιαντιμένου = σκαμμένος τόπος	35) παραλή = παραλής
9) γιραζίλ= ρεζίλι	36) πίς = άσχημος/κακός
10) γήλτσύ = γλυκό	37) περσό= περίσσιος
11) γκέβέζέ = πολυλογάς	38) ῥερμένου= πεταμένο
12) γήρ= ξανθός (για ανθρώπους)	39) ῥουλουμένου = βρεγμένο
13) γιαγλή = λιπαρό	40) σαγμένου= σφαγμένο
14) ζαΐφ= αδύναμος/η/ο	41) τσιάρ= τριχωτός
15) ζένγκίν = πλούσιος/α/ο	42) τσακουμένου = σπασμένο
16) ζορλού= καλός/άξιος	43) τσιμυτό= μυτερό
17) ζιαντσάρ = ιδιότροπος/βλαβερός	44) τσανό= τρελός
18) λειψό= ανόητος	45) τυφερό= τρυφερός/ή/ό
19) λέξ = ψοφήμι(κυρ.)
=ασήκωτος(μτφ.) # λέμε όμως: βαρύ 'νι	46) τυφλό= τυφλός/ή/ό
20) λιαρό= υγιής	47) φκαλιμένου= σκουπισμένο
21) λιψασμένου= διψασμένος	48) φοτουλού= περήφανος
22) λέπρου=νευρικός/οξύθυμος	49) χώρας= ξένος
23) μακρύ= μακρύ	50) χαϊρσούζ= αχαϊρευτος
24) μπαγαλή = ακριβό	51) χαμ/χαμνό=μαλακό/γινόμένο
25) μεϋσμένου= μεθυσμένος	52) ψελό= ψηλός
26) μπῆρτσό= σκληρό	
27) μυζάρ'= μυζιάρης	

Γλωσσοδέτης

Είχα 'να γήρ άλουγου, γήρ τσικιτσού γήρτσα 'ρίφ 'σι.

= Είσαι άσπρης κατσίκας άσπρο κατσικάκι.

(Για κάποιον που είναι σε προνομιακή θέση/καλύτερη από άλλους.)

Ο σχηματισμός του συγκριτικού βαθμού

Σχηματίζεται περιφραστικά από το θετικό βαθμό του επιθέτου και με την πρόθεση

απ' (=από).

- Π.χ. ~ογώ απ'εσέ όμορφου 'μι = είμαι πιο όμορφος από 'σένα
~ιτά απ'ατά ψελό 'νι = αυτός είναι ψηλότερος απ' αυτόν
~τ'εσεάρ απ'τ'εμέαρ μέγα 'νι = τα δικά σας είναι μεγαλύτερα απ' τα δικά μας
~ όλιους απ'του φέγγους μέγα 'νι= ο ήλιος είναι μεγαλύτερος απ' το φεγγάρι

Τό'άλλου

Όταν το επίθετο συνοδεύεται από τη φράση τό'άλλου = κι άλλο/πιο ενισχύεται ακόμη περισσότερο η σύγκριση.

- Π.χ. *Ντου σπίτ'μας απ'τ'εσεάρ' τσ'άλλου ψελό 'νι.*
(= Το σπίτι μας είναι ψηλότερο απ'το δικό σας.)

λίου

Για τους ίδιους λόγους επίσης χρησιμοποιούμε το λίου= λίγο πιο.

- Π.χ. *Γιώρης απ'εσέ λίου μέγα 'νι.*
(Ο Γιώργος είναι λίγο πιο μεγάλος από σένα).
Ιτά 'ου μπαστουρμάς απ'ατά λίου μπαχαλή 'νι.
(Αυτός ο παστουρμάς είναι λίγο πιο ακριβός απ'αυτόν.)

Αλλά και το πολύ.

- Π.χ. *Γιώρης απ'εσέ πολύ μέγα 'νι.*
(Ο Γιώργος είναι πολύ μεγαλύτερος από σένα.)

σουν ή 'αν

Η δε ομοιότητα/ισότητα του βαθμού ανάμεσα σε δύο ουσιαστικά εκφράζεται με το σουν ή 'αν.

- Π.χ. ~ *Τ'εμέαρ ντου σπίτ' 'σουν τ'εσεάρ μέγα 'νι.*
(Το σπίτι μας είναι τόσο μεγάλο όσο το δικό σας.)
~*Το 'μον του κίτάπ 'σουν το 'σό μέγα 'νι.*
(Το βιβλίο μου είναι τόσο μεγάλο όσο το δικό σου.)
~*Ιτά 'αν ντου μάνα τ' γήρνάζ 'νι.*
(Αυτός/ή είναι βαρετός/ή σαν τη μάνα του/της.)
~*Απόστιλης 'σουν ή 'αν εσέ καλό ντε 'νι!*
(Ο Αποστόλης δεν είναι τόσο καλός όσο εσύ!)

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ
Σέμα απές!!= μπες μέσα

Ο υπερθετικός βαθμός

Ο υπερθετικός σχηματίζεται από το θετικό βαθμό του επιθέτου και με τη φράση «απ'ούλ-λα ν̄τα/ τ'νι» ή «'σου».

Π.χ. ---Ογώ απ'ούλ-λα τ'νι, καλό 'μι.

ή Ογώ αν ν̄του καλό 'μι.

ή Αν ν̄του καλό τ'νι ογώ 'μι.

(Εγώ είμαι ο πιο καλός απ'όλους τους.)

---Απ'ούλ-λα μας μικρό, αϊλφό μ' Γιωρικάς 'νι.

Αν ν̄του μικρό μας, αϊλφό μ' Γιωρικάς 'νι.

(Απ'όλους μας ο αδερφός μου ο Γιώργος είναι ο πιο μικρός.)

---Απ'ουλ-λανού μας ν̄τα σπίτια μικρό τιτιαρό 'νι.

(Απ'ολονών μας τα σπίτια αυτών είναι το πιο μικρό.)

---Ελένα τσείντι απ'ούλ-λα τ'νι φοτουλού.

(Η Έλενα είναι η πιο περήφανη απ'όλους.)

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- ☞ Ογώ 'μι απ'εσέ ψελό.
Ογώ απ' εσέ ψελό 'μι. = Εγώ είμαι πιο ψηλός από σένα.
- ☞ Ιθύ τσείσι απ'ιτά όμορφου.
Ιθύ απ'ιτά όμορφου 'σι. = Είσαι πιο όμορφος απ'αυτόν/ή.
- ☞ Ατά απ'εσέ μέγα'νι. = Αυτός/ή είναι πιο μεγάλος από εσένα.
- ☞ Ημείς τσείμιστι απ'εσάς μικρά.
Ημείς απ'εσάς μικρά 'μιστι. = Είμαστε πιο μικροί από εσάς.
- ☞ Ατιά 'α βορκότσα απ'ιτά χάμια'ν ντι = Τούτα τα βερούκοκα είναι πιο γινομένα από αυτά.

ΑΛΛΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- ☞ Ν̄του παιί απ'του κορίτσ' ψελό 'νι. = Το αγόρι είναι πιο ψηλό απ'το κορίτσι.
- ☞ Ν̄του κορίτσ' απ'του παιί κονντό 'νι. = Το κορίτσι είναι πιο κοντό απ'το αγόρι.
- ☞ Ν̄του λάβους τσείντι απ' του γαλέμ μακρύ. = Το χερούλι είναι πιο μακρύ απ'το μολύβι.
- ☞ Ν̄του γαλέμ απ'του λάβους κοντό 'νι. = Το μολύβι είναι πιο κοντό απ'το χερούλι.
- ☞ Λούβαμ' Γαραλάμης τσείντι απ'εμέ παχύ. = Ο θείος μου ο Λάμπρος είναι πιο παχύς από μένα.
- ☞ Ογώ απ'του Λ.Γαραλάμ'λίου παχύ 'μι. = Είμαι λιγότερο παχύς απ'το θείο μου το Λάμπρο.
- ☞ Σερνικός απ'του φσάχ μέγα 'νι. = Ο άντρας είναι πιο μεγάλος απ' το παιδί.
- ☞ Ν̄του φσάχ τσείντι απ'του σερνικό μικρό. = Το παιδί είναι πιο μικρό απ'τον άντρα.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Μι ν̄του καλό να γυριστίτ' = Να γυρίσετε με το καλό

ΒΟΗΘΕΙΑ

Σελ. 79

Ακολουθούμε τη γνωστή διαδικασία, όσον αφορά το λεξιλόγιο και τις ασκήσεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1.πίς =κακός,άσχημος	21.γήλτσού= γλυκός	41.'ναίτσίζ=γυναίκες
2.χτέρ' =πέτρα	22.αγού=πικρό	42.σερνιτσοί=άντρες
3.τοβρά=τσάντα	23.χήιάρ =αγγούρι	43.μαράσκηνα=δαμάσκηνα
4.γιαγλή =λιπαρό	24.ουτζούζ =φθηνό	44.γιοχσά= ή
5.αζγήν =ογκώδες	25.μπαχαλή= ακριβό	45.φοουσάρ=φοβητσιάρης
6.λιαρό=υγιής, ζωντανός	26.γαρπούσ =καρπούζι	46.φοτουλού= περήφανος
7.αστενάρ=άρρωστος	27.γκέβέζέ =πολυλογάς	47.τσάνό=τρελός
8.γιορών=γέρος	28.όξινου= ξινό	48.ζορλού=άξιος
9.φορτσές=ρούχα	29.γαϊφέ=καφές	49.αλυκό=αλμυρό
10.σουλουμένου=βρεγμένο	30.σέκέρ =ζάχαρη	50.ζωμί=μιστιώτικο φαγητό
11.μπόρτσα=κάλτσες	31.ψελό=ψηλός	51.αστενάρ=άρρωστος
12.λιπασμένου=διψασμένος	32.τσικίτς=κατσικά, γίδι	52.χαϊρσούζ= αχαϊρευτος
13.μηστικό =νηστικός	33.λέπρου= οξύθυμος	53.χαμ=μαλακό, γινομένο
14.ζένγκίν =πλούσιος	34.χολιάκο=νευρικός	54.πράμαντα= ζώα(οικόσιτα)
15.μυζάρ= μυζιάρης	35.λούβα= θείος (από το σόι του πατέρα)	55.τσίνι= μπλέ
16.νταή= θείος (από το σόι της μάνας)	36.λιμόν= λεμόνι	56.ντανγκίζ= θάλασσα
17.τυφερό= τρυφερό	37.πορτακάλ= πορτοκάλι	57.ντουνιά= κόσμος
18.φουκαρά= φουκαράς, φτωχός	38.ριβία= ρεβίθια	58.παουμένου= παγωμένο
19.λυσάρ/γουντουργούν=λυσσασμένο	39.ιρμάχ= ποτάμι	59.'ρίφ= κατσικάκι
20.αραμπά= αραμπάς, κάρο	40.γிரαζίλ= ρεζίλι	

Άσκηση Α

Κάντε παρόμοιες προτάσεις!

Π.χ. Γιώρης - πίς / Γουργόρ' -καλό

→Γιώρης απ' του Γουργόρ' πίς 'νι. ή Γιώρης τσείντι απ' του Γουργόρ πίς.

→Γουργόρης απ' του Γιώρ καλό 'νι. ή Γουργόρης τσείντι απ' του Γιώρ καλό.

1. Χτέρ' -βαρύ/τοβρά-λαφρύ

_____ //

_____ //

2. Βούτρους- γιαγλή /ψωμί-ξερό

_____ //

_____ //

3. Νύφ' - τυφερό/γαμπρό- αζγήν

//

//

4. Παίι - μικρό/γιορών - μέγα

//

//

5. Ημείς-λιψασμένα/υδέιτ- μηῶτικά

//

//

6. Φορτσές-ῥουλουμένα/μπόρτσα-ξερά

//

//

7. Γιοντάνης- ζένγκίν /Μποντής-φουκαρά

//

8. Αραμπά - ουτζούζ /τιαρα-μπαχαλή

//

//

9. Απια-γήλτσά/ χηιάρια -αγούια

//

//

10. Νταή μ' Νικόλας-καλό/ Λούβα μ' Λάζαρης- πίς

//

//

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Άμι σου καλό/Σου καλό να πάς= Να πας στο καλό

Άσκηση Β

Απαντήστε τις ερωτήσεις!

Π.χ. Τις 'νι απ'έσε μέγα; → (βαβά) → Βαβά μ' 'νι απ'εμέ μέγα.

- 1) Απ' του 'ρίφ βαρύ τι' νι; (Άλουγου)
- 2) Απ' του Βαβά σ' γκέβέζέ τις 'νι; (Λούβα μ' Κωσταΐνης)
- 3) Απ' του Λούβα σ' Γιώρ' ζένγκιν τις 'νι; (Νταη μ' Σάββας)
- 4) Ποιό 'νι όξινο, ντου λιμόν γιοχσά ντου πορτακάλ;
- 5) Ποιά 'νντι γήλτσά ντα μήλα γιοχσά ντα μαράσκηνα;
- 6) Ποιό 'νι αγού ντου γαιφέ γιοχσά ντου δέκέρ;
- 7) Ποιό μας 'νι ψελό ισύ γιοχσά ογώ; (ισύ)
- 8) Ποιό 'νι μπαχαλή ντου τσικίτς γιοχσά ντ'άλουγου;
- 9) Τις 'νι λέπρου Σιμοχός γιοχσά Ανέστης; (Ανέστης)
- 10) Ποιά 'νντι χολιακά ντα 'ναίτσις γιοχσά 'φενισιάς; ('ναίτσις)

Άσκηση Γ

Κάντε ολοκληρωμένες προτάσεις με τα παρακάτω!

Π.χ. Κάκα μ'/μέγα/μάννα μ' → Κάκα μ' απ' του μάννα μ' μέγα 'νι.

→ Κάκα μ' τσέντι απ' του μάννα μ' μέγα.

1. Κορίτσ'/φοουσάρ/παί
2. Νύφ'/φοτουλού/γαμμπρό
3. Γιορντάνης/ τσανό/Γιοβάν
4. Ελτσάιτ/ζορλού/Αποστέλνα
5. Λούβα μ' Τουμάς/λέπρου/Νταή μ' Χρήστη

6. Φῶαχ/μηξιάρ/ κλάτῶ

7. Ζωμί/αλυκό/ριβία

8. Ιζά μ' Τῶερετσῆ /αστενάρ/Ιζά μ' Παραῶκένα

9. Τόγωρης/χαῖρσουζ/Ντευτέρ'

10. Ντόμακα /χάμ/ χηῖάρια

Ξέβριξεις 'τουν:

- Απ'ούλα , ν̄του μέγα ν̄του ιρμάχ λέν' ν̄του Νείλος.
- Απ'ούλα, ν̄του μέγα/ψελό ν̄του βουνί λέν' του Έβερεστ.
- Απ'ούλα ν̄τα πῶαμαν̄τα, ν̄του μέγα τ'νι, τῶεῖντι ν̄του τῶνι φάλαινα.
- Απ'ούλα ν̄τα φία, ν̄του μακρύ τ'νι λέν' ν̄του πύθωνα.
- Απ'ούλα ν̄του μέγα ν̄τανγκίζ, λέν' ν̄του Ειρηνικό Ωκεανό.
- Απ'ούλα ν̄του μέγα κράτους σου ν̄τουνιά, Ρουσία 'νι.
- Απ'ούλα ν̄τα τόπουσγια, ν̄του παουμένου τῶεῖντι σου Ανταρκτική.
- Απ'ούλα ν̄τα τόπουσγια ζεστό, Έρημο Σαχάρα 'νι.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Τῶερετσῆ βλοῖσταμ' = Την Κυριακή παντρευτήκαμε

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. ψελό= ψηλός	5. αλυκό= αλμυρό	8. ζένγκιν = πλούσιος
2. λέπρου= νευρικός	6. λυσάρ/ γουντουργούν= λυσσασμένο	
3. γήλτσύ= γλυκό/ς		
4. φοουσάρ= φοβητσιάρης	7. γιραζίλ= ρεζίλι	9. πίς = κακός, άσχημος

Άσκηση Δ

Απαντήστε τις παρακάτω ερωτήσεις!

- 1) _____
Απ'ούλ-λα σας ψελό, τις'νι; (Αϊλφό μ' Νικόλας)
- 2) _____
Απ'ιτούρα ούλ-λα ποιο 'νι βαρύ; (χτέρ')
- 3) _____
Απ'ούλ-λα σας λέπρου, τις'νι; (Λούβα μ' Γαραλάμης)
- 4) _____
Απ'ούλ-λα σας φοουσάρ, τις'νι; (Κυριάκου)
- 5) _____
Απ'ούλ-λα αλυκό, ποιο 'νι; (τουρσί)
- 6) _____
Απ'ούλ-λα λυσάρ/γουντουργούν, ποιο 'νι; (λύκους)
- 7) _____
Απ'ούλ-λα τ'νι γιραζίλ, τις'νι; (Χεοντόης)
- 8) _____
Απ'ούλ-λα τ'νι ζένγκιν, τις'νι; (Κόκαλης)
- 9) _____
Απ'ούλ-λα γήλτσύ, ποιο 'νι; (μπιακμιάζ)
- 10) _____
Απ'ούλ-λα τ'νι πίς, τις'νι; (Σάββας)

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Σεμαεύτης έμαχα. Φως σα μάτια σ'!

(=Έμαθα πως παντρεύτηκες. Ο θεός να σου δώσει τη θεία φώτιση!)

ΒΟΗΘΕΙΑ

Σελ. 85

- Διαβάζουμε προσεκτικά και μαθαίνουμε τις προθέσεις μέσω παραδειγμάτων.
- Αφού τις καταλάβουμε, κάνουμε και δικά μας παραδείγματα χρησιμοποιώντας τις προθέσεις.

ΕΝΟΤΗΤΑ 10- ΤΕΣΤ

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. ν̄ταή = _____	11. αγού = _____
2. ν̄τανγκίζ = _____	12. τίνι = _____
3. μ̄παχαλή = _____	13. ρίφ = _____
4. γιοχσά = _____	14. χολιακό = _____
5. γήρ = _____	15. ζιαντσάρ = _____
6. φορτσές = _____	16. γουγτούργούν = _____
7. π̄ις = _____	17. ᾱγγην = _____
8. αλατζά = _____	18. Λούβα = _____
9. ζενγκίν = _____	19. γκέβεζέ = _____
10. γιαρν̄τιμένου = _____	20. χαϊρσούζ = _____

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

1. περήφανος = _____	11. γέρος, γριά = _____
2. τριχατός = _____	12. βρεγμένο = _____
3. λιπαρό = _____	13. ζάχαρη = _____
4. άρρωστος = _____	14. ρεζίλι = _____
5. ξυπόλυτος = _____	15. αλμυρό = _____
6. υγιής = _____	16. γλυκός = _____
7. σκληρό = _____	17. ψηλός = _____
8. ποτάμι = _____	18. παιδί = _____
9. φθηνό = _____	19. γίδι = _____
10. κόσμος = _____	20. τσάντα = _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 11 ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

- $\left. \begin{array}{l} \underline{\text{Απ}'} \\ \underline{\text{Πα}} \end{array} \right\} = \begin{array}{l} \text{: Πά πούρτα'σι;= Από πού είσαι;} \\ \text{= από: Πά πού έρиси; = Από πού έρχεσαι;} \\ \text{: Απ' Μιστί έρουμι.= Από το Μιστί έρχομαι.} \end{array}$
- Τσάχ = έως : Γκιωνντέρντα ντου τσάχ σ' τύρα = Συνόδευσέ τον ως την πόρτα.
- Σου & 'ς : Να πάου 'ς Μιστί σάμπαα/σάμπαχτα. = Θα πάω στο Μιστί αύριο.
- Απ'κάτ' & απ' απκάτ = Από κάτω: Τάβρα ντου απ'κάτ'. = Τράβηξέ το από κάτω.
- Απ'ιτό τσι μόνου = Γι'αυτό, για χάρη αυτού, εξαιτίας αυτού:
 - Απ'εσέ τσι μόνου ήρτα= Εξαιτίας σου ήρθα.
- 'αν = σαν : 'Αν 'του Λούβα μ' καλό 'σι. = Είσαι καλός σαν το θείο μου.
- Γκιώρέ = ως προς, κατά την άποψή μου, σύμφωνα με:
 - σ'εμέ γκιώρέ = κατά την άποψή μου
 - ντου λέει γκιώρέ = όπως λέει. . . .
- Μπερί = από, αφότου:
 - Απ'τ' Άθηνα μπερί τσάους ντέρε ούτσα κλαίει= Αφότου ξεκιγήσαμε απ'την Αθήνα μέχρι τώρα κλαίει συνεχώς.
 - Απ'εχτές μπερί γκιωζλαϊζου σι.= Από εχθές σε περιμένω.
- Μπιλέ = ακόμη, επίσης, ούτε:
 - Μάνα μ' μπιλέ κρέϊσκι να έρτ'. = Και η μάνα μου ακόμη/επίσης ήθελε να έρθει.
 - Ογώ μπιλέ κρέϊσκα να έρτου.= Ούτε εγώ ήθελα να έρθω.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Οπ' να χέσου σα γένια σ'! = Να χέσω τα γένια σου!

ΕΝΟΤΗΤΑ 12
ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

ω Αἶντι/χάϊντι/χαιϊντέτ= έλα!

- Χάϊντι ας σι πιάσου τσάχ σου τσδσμέ! (=Έλα να σε πάω ως τη βρύση!)

ω Έο= κοινώς «ρε»!:

- Πούρτα 'σι , έο; (= Πού είσαι ρε!;)

- Τί ειν' ντου λές, έο; (= Τί λες, ρε!;)

ω (Δ) εμπέ = εκφράζει έκπληξη, θαυμασμό, πόνο, λύπη

- Εμπέε,ήρτι!!(= Μπράβο, πω πω, ήρθε!!)

- Εμπέ, σήλάτσαν ντα μέσα μ'! (=Πω πω, πόνεσε η μέση μου!)

- Λεμπέ, νταρά τι να γενί!; (=Πω πω, τί θα γίνει τώρα!;)

ω Μπρέ = Οι άνδρες απέφευγαν να φωνάζουν τις γυναίκες τους με τα ονόματα τους και χρησιμοποιούσαν το μπρέ ή κορίτσ'.

- Μπρέ, έλα τσαού! = Έλα δω!

- Έλα, κορίτσ', πούρτα 'σι; = Πού είσαι,

ω Οπ να! = συνήθως χρησιμοποιείται για να εκφραστεί κατάρα αλλά και επιθυμία, ευχή.

- Οπ' να φιλώ ψυή σ'!

*βλέπε «χρήσιμες εκφράσεις» σελίδες: 99, 104, 106, 112, 126, 130

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΝΟΤΗΤΑ 13
ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

- *Πό, πούϊ;* = Πού;
- *Πούρτα;* = Πού; Προς τα πού;
- *Τιάλα & τιάλα;* = Πως;
- *Τις;* = Ποιός;
- *Τίνα;* = Ποιόν;
- *Ποιο;* = Ποιος (απ'αυτούς), Τι;
- *Τίνους;* = Τίνος, ποιού, ποιανού;
- *Τι;* = Τι;
- *Γιαϊ;* = Γιατί;
- *Πότι & πότε;* = Πότε;

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- ☞ -Πο μάνα σ'; Μάνα σ' να έρτ' 'τουν, πό;
-Μάνα μ' τσείντι σου σπít'.
(-Πού είναι η μάνα σου; Η μάνα σου θα ερχότανε. Πού είναι;
- Είναι στο σπίτι.)
- ☞ -Πό ψαλία; / Ψαλία πούρτα 'νι.
-Τσείϊ σου χουτί μέσ'.
(- Πού είναι το ψαλίδι;
-Είναι μέσα στο κουτί.)
- ☞ -Πό ντα φσάχα; / Ντα φσάχα πούρτα 'νντι;
-Τσιμούνντι σου νανούϊ;
(-Πού είναι τα παιδιά;
- Κοιμούνται στην κούνια.)
- ☞ -Πούϊ – πούϊ να πάου; Γένα 'κατό μπελίτσα.
(Πού να πρωτοπάω; Έγινα εκατό κομμάτια.)
- ☞ -Τιάλα ντου ποίκεις;
-Βόησει μι Λούβα μ' Τόωρης.
(- Πώς το έκανες;
- Με βοήθησε ο θείος μου Θεοωρής.)
- ☞ -Τιάλα ήρτις;
-Ηβρι μι Νταή μ'.
(-Πώς ήρθες;
-Με έφερε ο θείος μου.)
- ☞ -Τιάλα ήρτις τσαού; Γιαϊ ήρτις τσαού;
-Είχα 'να όργου.
(-Πώς και ήρθες εδώ; Γιατί ήρθες εδώ;
-Είχα μια δουλειά.)

- ☞ **-Τιάλα** 'ου ὅανεις;
 -Ράνα μάχι τῶ' ισύ! Αχτσά ν̄του ὅανου.
 (-Πώς το κάνεις;
 -Κοίτα μάθε κι εσύ! Ἐτσι το κάνω.)
- ☞ **Τις** κλαίει; **Ποιό** τ'νι κλαίει;
 (Ποιός κλαίει; Ποιός τους κλαίει;)
- ☞ **-Τις** ν̄τα πήριν ν̄τα γούνντουρι μ';
 -Ν̄του ὅκυλί πήριν ν̄τα.
 (-Ποιός πήρε τα παπούτσια μου;
 -Το σκυλί τα πήρε.)
- ☞ **-Τις** σας φάϊσι;
 -Ν̄τα κλάτσα απ'τ' αλλουν ν̄του μαχαλά φάϊσαν μας.
 (-Ποιοι σας ἔδειραν;
 -Τα παιδιά από τον ἄλλο μαχαλά/γειτονιά μας ἔδειραν.)
- ☞ **-Τίνα** αραϊζεις;
 - Ν̄του παίμ'. Τῶαού 'νι;
 (-Ποιόν ψάχνεις;
 -Το παιδί μου. Εδώ είναι;)
- ☞ **-Ποιό τ'** να ειπώ, **ποιό τ'** ν' αφήκου;
 (Ποιο (από αυτά που ἔχει κάνει) να πω, και ποιο να αφήσω;)
- ☞ **-Ποιό 'ας** να ἔρτ' ν̄τάμα μ';
 (Ποιος από εσάς θα ἔρθει μαζί μου;)
- ☞ **-Τίνους** 'νι ιτά 'ου σπιτ';
 (Τίνος είναι αυτό το σπίτι;)
- ☞ **-Γιαί** ν̄τεν ἔρισι; (Γιατί δεν ἔρχεσαι);
-Γιαί ν̄τε παίνεις; (Γιατί δεν πηγαίνεις);
- ☞ **-Τι** ὅανεις;
 -Καλά 'μι.
 - Βαβά σ' **τι** ὅαν';
 -Καλά 'νι τῶ'ατό.
 - Ν̄τα φῶάχα **τι** ὅαν'νι; Ν̄τα φῶάχα μ' μ̄πιλέ καλά 'νν̄τι.
 (-Τι κάνεις;)
 (-Καλά είμαι.)
 (- Ο πατέρας σου τι κάνει;)
 (-Καλά είναι κι αυτός.)
 (-Τα παιδιά τι κάνουν; Τα παιδιά επίσης καλά είναι.)

Άσκηση Α

Δώστε τις δικές σας απαντήσεις!

Π.χ. Γιαῖ γελάς; →(μέσέλ)→Ἦπει μι ένα μέσέλ.

- 1) Πο ν̄τα ἑναίσις; (νεκκλησά)
- 2) Τι βλάζνι; (σκυλιά)
- 3) Γιαῖ τσοιμήχαν ούτσα; (αστενάρ)
- 4) Πότ' να ν̄του ρανίσεις; (Ἰσσερετσή)
- 5) Γιαῖ λαχτάς ἑτα; (φαῖζου)
- 6) Τίνα πλυνίσκες; (φσάχ)
- 7) Τίνους χέρ φιλάς; (πεερό)
- 8) Πότ' μπέρι ήρτις; (Πέφτης)
- 9) Πού ἑρτα ἑν̄τι ν̄τα φορτσές; (σαντούχ)
- 10) Τις φκαλεί ν̄του νευλή; (μάννα μι)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. τουράν= τρένο	7. μουλώνεις= κρύβεσαι
2. σκόλια= σχολείο	8. κατακολώ= διώχνω
3. ὄνονντί'εις= κάνεις τρέλες	9. ζανντώνω= κλείνω
4. φάϊσις= έδειρες	10. ταβρώ= τραβάω
5. σάμπαχτα= αύριο	11. μπουτσουγού = πριόνι
6. γούνντουρις= παπούτσια	12. μαρντιβάν= σκάλα (κινητή)

Άσκηση Β

Συμπληρώστε τα παρακάτω κενά με μια ερωτηματική λέξη!

Π.χ. Τι ὄάνεις; Καλά 'μι.

1. _____ πήςεις; Πήα μι ν̄του τουράν.
2. _____ 'νι; Τσίντει σκόλια.
3. _____ ὄνονντίζεις; Τι είν' ν̄του λές;
4. _____ φάϊσις; Γιορντάν.
5. _____ να πάς; Σάμπαχτα.
6. _____ γούνντουρις φοράς; Πάπου μ'.
7. _____ μουλώνεις; Κατακολά 'μι Ντευτέρης.
8. _____ ζανντών' ιτά; Τάβρα ν̄του.
9. _____ μοιάζ' εκείνά; Ν̄του μάνα τ'.
10. _____ ν̄του μπουτσουγού; Τσίντει σου μαρντιβάν απάν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Ιθύτι ν̄του βιλίμ' 'σι; = Εσένα ποιος σε λογαριάζει;

ΕΝΟΤΗΤΑ 14
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1.φιστανί	= φουστάνι	9.φορτσές	= ρούχα
2.κρούου	= χτυπάω	10.κλάτσα	= παιδιά
3.γκιαλατζέβου	= μιλάω	11.νιβιέντι	= πλένεται
4.μπίργαντα	= συνέχεια	12.λερό	= νερό
5.σϋρϋντίνα	=μιστιώτικος χορός	13.σαπών	= σαπούνι
6.γαβλαϊζ'	= γαυγίζει	14.μαχαίνου	= μαθαίνω
7.φορών'	= φοράει	15.ρουπόνου/μαγαρίζου	= λερώνω
8.πάτς	= καθαρά	16.ντοϊστιζου	= μαλώνω, λογομαχώ

	(αρπάζω)	(θέλω)	(δαγκώνω)	(σιχαίνομαι)
<u>ογώ</u>	γαπτώ	κρεύου	ντάκου	σεριώ
<u>ισύ</u>	γαπτάς	κρέυεις	ντ άκεις	σεριάς
<u>ιτό,-ά/ατό,-ά</u>	γαπτά	κρεύ'	ντ άκ'	σερία
<u>ημείς</u>	γαπτούμ'	κρέουμ'	ντάκουμ'	σεριούμ'
<u>υδείτ</u>	γαπιάτ'	κρέυειτ'	ντάκειτ'	σεριάτ'
<u>ιτούρα/ιτιά</u>				
<u>ατούρα/ατγιά</u>	γαπτούν'	κρέυνι	ντάκ'νι	σεριούν'
<u>εκεινιά</u>				

Κατάφαση: Κατέρνα φορών φιστανί.

Άρνηση: Κατέρνα ντε φορών φιστανί.

* **Ερώτηση:** Φορών Κατέρνα φιστανί;

Άσκηση Α

Κάντε τις παρακάτω προτάσεις Άρνητικές και Ερωτηματικές!

- Ογώ γκιαλατζέβου μι τ' αϊλφό μ'.
Άρνηση: _____
Ερώτηση: _____
- Ισύ (να) γαπάς ντου Σοφιά μας.
Άρνηση: _____
Ερώτηση: _____
- Ντου σκυλί μας μπίργαντα γαβλαϊζ' .
Άρνηση: _____
Ερώτηση: _____
- Αϊλφή σ' φορών πάτσα φορτσές.
Άρνηση: _____
Ερώτηση: _____
- Ντευτέρης νιβιέντι μι λερό τσί σαπών.
Άρνηση: _____
Ερώτηση: _____
- Ημείς ρουπόνουμ/μαγαρίζουμ' ντα φορτσές μας.
Άρνηση: _____
Ερώτηση: _____

7. Υδέιτ ν̄τοιῖστίζειτ' μι ν̄τα 'ναίσις σας.

Άρνηση: _____

Ερώτηση: _____

8. Ατούρα κρούν ν̄τα κλάτσα τ'νι.

Άρνηση: _____

Ερώτηση: _____

9. Ν̄τα κλάτσα πιάν'νι σ̄ρ̄ν̄ν̄τινα.

Άρνηση: _____

Ερώτηση: _____

10. Ιτούρα μαχαίν'νι τ'εμέαρ γλώσσα.

Άρνηση: _____

Ερώτηση: _____

*Στις ερωτηματικές προτάσεις έχουμε πολύ συχνά το τουρκικό ερωτηματικό μόριο «μι!».

Π.χ. -Κατέρνα φορών φιστανί μι;

- Κρεύ' ν̄τα παράια μι;

- Ν̄τάκ' ν̄τα φσάχα μι;

Άσκηση Β

Να γίνει η άσκηση Α και με τον παραπάνω τρόπο (η ερώτηση με το μόριο «μι!».)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

εμπέ!! Πόμαν ν̄τα γκιαμούτσα σ'!! = Πω! Πω! Πόσο αδυνάτισες!! Σου έμειναν μόνο τα κόκαλά σου!!

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. μ̄π̄εν̄τέ̄μια = αμύγδαλα	15. χοντ̄σά = τραπέζι
2. φκαλώ = σκουπίζω	16. γαρῑσ̄τιρ̄ν̄τί̄ζου = ανακατεύω
3. στράν̄τα = δρόμος	17. ὄ̄ανου = κάνω
4. ρανώ = βλέπω	18. π̄υν̄ν̄τύς = μιστιώτικο φαγητό
5. αγρατ̄σί = απόγευμα	19. γυπν̄ώνου = κοιμάμαι
6. χαρτ̄ζέ̄βου = ξοδεύω	20. γιορούλτσα = κουράστηκα
7. πᾱράια = χρήματα	21. π̄τέρια = πόδια
8. πλυνί̄σκου = πλένω	22. χοχ̄τούν = μυρίζουν
9. τ̄σουφ̄άλ = κεφάλι	23. καλτσιέ̄βου = καβαλώ
10. μετανῑζιέ̄μι = μεταλαβαίνω	24. ὄργου = δουλειά
11. μᾱϊζου = μαδώ	25. χιωρώ = κάνω
12. γκῑϋλια = τριαντάφυλλα	26. γαμά = δίκοπο μαχαίρι
13. λαχτ̄ώ = κλωτσώ	27. αναβολῑζιέ̄μι = κάνω εμετό
14. κουπ̄ώνου = αναποδογυρίζω	28. σ̄ήλᾱϊζου = πονάω

Άσκηση Β

Διορθώστε τυχόν λάθη ρημάτων!

1. Μηνάς τρών' μπαντάμια. _____
2. Παρασκένα φκαλώ ν̄του στράν̄τα. _____
3. Ογώ ρανά τελεόραση ντ' αγρατ̄σί. _____
4. Ατούρα ν̄τα κλάτσα χαρτ̄ζέ̄βου πολλὰ πᾱράια. _____
5. Γιώρης πλυνί̄σκ' ν̄του τ̄σουφ̄άλι τ'. _____
6. Ν̄τα 'ναίτ̄σις μετανῑζιέ̄σι σ' νεκκλησ̄ά. _____
7. Πακές μᾱϊζου ν̄τα γκῑϋλια. _____
8. Άν' τιμους λαχτ̄ά ν̄του τόπ. _____
9. Ν̄τα φ̄σάχα κουπ̄ώνου ν̄του χοντ̄σά. _____
10. Μάνα μ' γαρῑσ̄τιρ̄ν̄τί̄ζ' ν̄του φᾱϊ. _____

Άσκηση Γ

Απαντήστε με ολοκληρωμένες προτάσεις!

1. Πούρτα παίνεις; (σκόλια) _____
2. Τιάλα 'ου ὄ̄ανεις ν̄του π̄υν̄ν̄τύς; (βράζου) _____
3. Γιαϊ γυπν̄ώνεις; (γιορούλτσα) _____
4. Τίνους π̄τέρια χοχ̄τίζ 'νι; (τοσό) _____
5. Τι ρανάς; (βουνί) _____
6. Τις καλτσέ̄υ' ν̄του γᾱϊν̄τούρ; (μάνα μ') _____
7. Τι ὄργου χιωρείς; (πακλαίζου) _____

8. Τιάλα κόφτεις του; (γαμά)

9. Γιαϊ αναβολιζγιέσι; (σηλαϊζ καριά μ')

10. Τίνα μοιάζ'; (βάβα τ')

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Σε παρακαλέσου με μη ὅάνεις αζιάτια. = θα σε παρακαλούσα να μη μου κάνεις νούμερα/μη με αιδεύεις.

ΒΟΗΘΕΙΑ

Σελ. 97

- Αφού μάθουμε το λεξιλόγιο, διαβάζουμε όλο το κείμενο χωρίς να σταματάμε και χωρίς να μεταφράζουμε τις καινούριες λέξεις για να καταλάβουμε το κείμενο ολόκληρο. Το διαβάζουμε όσες φορές χρειάζεται για να γίνει κατανοητό.
- Απαντάμε στις ερωτήσεις γραπτώς. Αφού τις ελέγξουμε, τις ξανακάνουμε και προφορικά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

.....

.....

.....

.....

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1.σαγάτ= ώρα, φορά	6.τοβρά= τσάντα	11.έριντι= έρχεται
2.οντά= δωμάτιο(κουζίνα)	7.ντετσού= εκεί	12.σένγκρα = μετά
3.μπελίτς= κομμάτι	8.ψάλλου= διαβάζω,ψέλνω	13.γιολντάζ = φίλος
4.καράτς = βούτυρο	9.μελό= μυαλό	14.γερλού= ντόπιος
5.τάς= κύπελο	10.τσιφτσής= βοσκός	15.τσιμάντι= κοιμάται

Ένα παραμύθι (Ένα μέσέλ)

Σάββας τσείντι ντώεκα χρονού. Ντου πρωί ντου σαγάτ σα οχτώ 'τουν πάει/γενεί σηκούντι, παίν' σου ντ' οντά, τρώει ένα μπελίτς ψωμί μι καράτς' τσί μέλ', πχείν ένα τάς γάλα, σηκούντι,παίρ' ντου τόβρά τ' τσί παίν' σκόλεια.

Ντετσού μαχαίν' γράμμαντα. Μαχαίν' να ψάλλ' τσί να γράψ'. Μι ντου μελό τ' κρέβ' να γενεί γιάσκαλης. Ντα φσάχα 'γαπά ντα πολύ. Ντε κρέβ' να γενεί τσιφτσής λέ' γιαϊ τσείντι πολύ ζόρ. Σ' σκόλεια κάχιντι πέντ' έξ' σαγάτια. Τουν έριντι σου σπít' απ' σκόλεια, κάχιντι τρώει τσί σένγκρα ψαλνίσκ' τρία-τέσσιρα σαγάτια,σηκούντι τσί παίν' σου γιολντάσι τ'. (ντου γιολντάσι τ' λέν'ντου Φαίδωνα) Φαίδωνας ντε 'νι Μισιώτικου κλάτς, γερλού 'νι. Ντετσού παίζνι μι ντου computer.

Ντ' αγρατσί γυριζιέντι σου σπít, τρώει, ρανά T.V. τσί ντου σαγάτ τουν γενεί ντέκα κρούει ντου τσουφάλι τ' κατ' τσί τσιμάντι.

Άσκηση Δ

Απαντήστε με ολοκληρωμένες προτάσεις!

1. Πόσα χρονού 'νι Σάββας;

2. Τρώει Σάββας ψωμί τσί μέλ' γιοχσά ψωμί τσί τυρί;

3. Σάββας πούρτα παίν'; 'ς σκόλεια γιοχσά 'ς νεκκλησά;

4. Ποτ' σηκούντι Σάββας;

5. 'ς σκόλεια τουν πάει ψάλλ' γιοχσά τσιμάντι;

6. Τι κρέυ' να γενεί Σάββας; Γιαϊ;

7. Γιαϊ ντε κρέβ' να γενεί τσιφτσής;

8. 'τουν παίν' 'ς γιολντάσού τ' του σπít', παίζ μι ντου τόπ γιοχσά μι ντου computer;

9. Σου σπít', πότ' γυριζιέντι; 'Τουν βραϋνιανίσκ'/σκονιάς γιοχσά ντ' αγρατσί;

10. 'τουν γυριζιέντι σου σπít, ρανά ντ' αϊνά γιοχσά ρανά T.V.

Άσκηση Ε

Κάνε μια παρόμοια ιστορία για :

- a) Τον εαυτό σου.
- β) Τους φίλους σου.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. κρεύου	= θέλω	8. κάντουρις	= φωτογραφίες
2. τσακώνου	= σπάω	9. γιορουλντίζου	= κουράζομαι
3. ροματιζιέμι	= ονειρεύομαι	10. σέντê	= πάντα
4. μακαρισμένου	= μακαρίτισσα, -ης	11. μπάζου-μπάζου	= πότε-πότε
5. ντάκου	= δαγκώνω	12. ζολμονώ	= ξεχνώ
6. απεναντάλλου	= ο ένας τον άλλο	13. μπουιντίζου	= κρυώνω
7. γοπτίζου	= αποξυλώνω	14. κρούου	= χτυπώ, δέρνω

Άσκηση Ε

Συμπληρώστε τα παρακάτω κενά με το σωστό τύπο του ρήματος!

- 1) Ίτα _____ (κρεύου) να σι ρανίς'.
- 2) Ημείς _____ (τσακώνου) καρύια.
- 3) Μακρίνα _____ (ροματιζιέμι) μάνα τ' ντου μακαρισμένου.
- 4) Ντα φσάχα _____ (ντάκου) απεναντάλλου.
- 5) Ογώ _____ (γοπτίζου) ντα κάντουρις.
- 6) Υσείτ σέντê _____ (γιορουλντίζου).
- 7) Εκεινά μπάζου-μπάζου _____ (ζολμονώ).
- 8) Ατιά _____ (μπουιντίζου).
- 9) Ατά _____ (κρούου) ντα φσάχα τ'.
- 10) Ιτούρα _____ (έρουμι) τ' αγρασί.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Να κοπούν ντα χέρια μ'αν ντου μποίκα= Να μου κοπούν τα χέρια αν το έκανα.

Σ	B	Γ	Υ	Φ	Τ	Ο	Υ	Α	Ν	Α
Ω	Λ	Α	Λ	Ω	Υ	Ρ	Ο	Ν	Π	Ο
Ρ	Α	Π	Σ	Ε	Ρ	Ι	Ω	Φ	Ο	Υ
Ο	Ζ	Τ	Α	Β	Π	Ο	Τ	Χ	Υ	Λ
Β	Ο	Ω	Α	Σ	Ω	Σ	Ρ	Ι	Ρ	Ο
Ο	Υ	Φ	Α	Ι	Ι	Η	Ι	Ω	Π	Υ
Υ	Τ	Π	Β	Ρ	Ω	Μ	Α	Ρ	Α	Ι
Ρ	Α	Ν	Ω	Φ	Κ	Α	Λ	Ω	Ι	Ζ
Μ	Η	Ν	Α	Λ	Ε	Ζ	Ο	Υ	Ζ	Ο
Π	Ο	Λ	Π	Υ	Π	Α	Ι	Ν	Ο	Υ
Υ	Π	Ο	Ε	Π	Α	Ι	Ρ	Ο	Υ	Σ
Ρ	Ν	Τ	Ο	Ι	Σ	Τ	Ι	Ζ	Ο	Υ

Βρείτε τις παρακάτω λέξεις.

φκαλώ	= σκούπιζω
χιωρώ	= εργάζομαι
ταβρώ	= τραβώ
σεριώ	= συχαίνομαι
τυρπώ	= τρυπάω
ρανώ	= βλέπω
πουρπαίζου	= περπατώ
παίρου	= παίρνω
αλέζου	= αλέθω
βλάζου	= γαβγίζω
λαλώ	= μιλάω
γαπτώ	= αρπάζω
γύφτου	= ανάβω
ουλουίζου	= ουρλιάζω
ντοϊστίζου	= μαλώνω
σωρόβου	= μαζεύω

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Οπ' να τσιλώ βαβά σ' σα γένια! = Να χέσω (με διάρροια) τα γένια του πατέρα σου!

ΒΟΗΘΕΙΑ

ΣΕΛ. 101

- Διαβάζουμε και μαθαίνουμε τους πίνακες των ρημάτων του ενεστώτα και αορίστου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 14- ΤΕΣΤ

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. γαβλαΐζου = _____	11. ροματιζέμι = _____
2. ντοϊστίζου = _____	12. γοπτίζου = _____
3. μετανιζιέμι = _____	13. μπάζου – μπάζου= _____
4. χοντσά = _____	14. μπουϊντίζου = _____
5. γιορουλντίζου = _____	15. φαΐζου = _____
6. ψάλλου = _____	16. μακαρισμένου = _____
7. τσιφτσής = _____	17. γαριδτιοντίζου = _____
8. γερλού = _____	18. χαρτζάβου = _____
9. σαγάτ = _____	19. μαΐζου = _____
10. γιορουλντίζου= _____	20. πάτσ = _____

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

1. μαθαίνω = _____	11. εκεί = _____
2. μιλάω = _____	12. φίλος = _____
3. αμύγδαλα = _____	13. θέλω = _____
4. τριαντάφυλλα = _____	14. σπάω = _____
5. κλωτσώ = _____	15. δαγκώνω = _____
6. πονάω = _____	16. ξεχνώ = _____
7. αναποδογυρίζω = _____	17. παιδιά = _____
8. κοιμάμαι = _____	18. μυαλό = _____
9. δωμάτιο = _____	19. βούτυρο = _____
10. κύπελλο = _____	20. πόδια = _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 15

ΑΟΡΙΣΤΟΣ

Στα Μιστιώτικα δεν υπάρχει κανόνας ως προς τον σχηματισμό των ρημάτων από το απαρέμφατο του ενεστώτα στον αόριστο.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

είμαι

θέλω

περπατώ

ξαπλώνω

πηγαίνω

τρυπώ

ογώ	τόείμι	κρέου	πουρπαίζου	απλούμι	παίνου	τύρπώ
ιδύ	τόείσι	κρέυεις	πουρπαίζεις	απλούσι	παίνεις	τύρπας
ιτά/ό,ατά/ό, εκεινά	τόείντι	κρέυ'	πουρπαίζ'	απλούντι	παίν'	τύρπά
ημείς	τόείμιστι	κρέουμ'	πουρπαίζουμ'	απλούμιστι	παίνουμ'	τύρπούμ
υδείτ	τόείτι	κρέυιτ'	πουρπαίζιτ	απλούτι	παίνιτ'	τύρπάτ'
ιτά /ιτούρα, ατχιά/ατούρα εκεινιά/ 'κείνα	τόείνντι	κρέυ' νι	πουρπαίζ' νι	απλούνντι	παίν' νι	τύρπούν

ΑΟΡΙΣΤΟΣ

ογώ	τό(ντ)ουμι	έκρυσα	πουρπάτσα	απλώ(χ)α	πήα	τύρπσα
ιδύ	τό(ντ)ουσι	έκρυσις	πουρπάτσις	απλώ(χ)ης	πήις	τύρπσις
ιτά/ό,ατά/ό, εκεινά	τό(ντ)ουν	έκρυσι	πουρπάτσι	απλώ(χ)η	πήι	τύρπσι
ημείς	τό(ντ)ουμιστι	έκρυσαμ'	πουρπάτσαμ'	απλώ(χ)αμ'	πήαμ'	τύρπσαμ'
υδείτ	τό(ντ)ουτι	έκρυσιτ'	πουρπάτσιτ'	απλώ(χ)ατ'	πήιτ'	τύρπσιτ'
ιτά /ιτούρα ατχιά/ατούρα εκεινιά/ 'κείνα	τό(ντ)αν	έκρυσαν	πουρπάτσαν	απλώ(χ)αν	πήαν	τύρπσαν

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Οπ να κοπούν τα χρόνια σ'!
(=να πεθάνεις!)

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1.σωρόβου = μαζεύω	11.πέντζέρε = παράθυρο	
2.τσάκωνου = σπάω	12.μπέντέμια = αμύγδαλα	
3.προύστη = πρήστηκε	13.σονανντίζου = κάνω τρέλες	
4.ορτώνου = διορθώνω	14.κιρίκα = γαϊδουράκι	
5.χοπλαϊζου = χοροπηδάω	15.ποίκι = έκανε	
6.φαϊντά = όφελος	16.απία = αχλάδια	
7.κονντηλώ = σκοντάφτω	17.τανά = μοσχάρι	
8.τσουρουνντίζου= σαπίζω	18.τάσια = κύπελλα, ποτήρια	
9.τσικνώνου = δημιουργώ καπνό, καπνίζω	19.χοχτώ = βρομάω	
10.οτζάχ = τζάκι		

Άσκηση Α

Κάντε τις παρακάτω προτάσεις αρνητικές και ερωτηματικές όπως:

--Γιορντάνης σώρουσι μπέντέμια.

A.: *Ντε* σώρουσι *μπέντέμια* Γιορντάνης.

Γιορντάνης *ντε* σώρουσι *μπέντέμια*.

E.: Σώρουσι Γιορντάνης *μπέντέμια*;

Γιορντάνης σώρουσι *μπέντέμια*;

--*Ντ'* οτζάχ τσίκνουσι.

A.: *Ντ'* οτζάχ *ντε* τσίκνουσι. // *Ντε* τσίκνουσι *ντ'* οτζάχ.

E.: *Ντ'* οτζάχ τσίκνουσι. // Τσίκνουσι *ντ'* οτζάχ.

1. *Ντου* πινάι χόξι.

Άρνηση: _____ //

Ερώτηση: _____ //

2. Κιρίκα χοπλάτσι.

Άρνηση: _____ //

Ερώτηση: _____ //

3. *Ντου* φός ποίκι φαϊντά.

Άρνηση: _____ //

Ερώτηση: _____ //

4. *Ντ'* απία τσουρούντσαν.

Άρνηση: _____ //

Ερώτηση: _____ //

5. Πέντζέρε τσακώ(χ)η.

Άρνηση: _____ //

Ερώτηση: _____ //

6. Ἦτα φθάγα δονάντσαν.
 Ἀρνηση: _____ //
 Ερώτηση: _____ //
7. Ανέστης ὄρτουσιν ἦτου ἦτ' αγρατόι.
 Ἀρνηση: _____ //
 Ερώτηση: _____ //
8. Ἦτου τανά προύστη.
 Ἀρνηση: _____ //
 Ερώτηση: _____ //
9. Ἦτα κλάτσα τδάκουσαν ἦτα τάσια.
 Ἀρνηση: _____ //
 Ερώτηση: _____ //
10. Κάκα μ' κοννήλ.τόι.
 Ἀρνηση: _____ //
 Ερώτηση: _____ //

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Ἐλα μα ιτά!! ή Φά ιτά μ'!!

(δείχνοντας το πέος) Ἐλα πάρε αυτό!! Φάε αυτό μου!!

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1.γάτσι	= άρπαξε	9.χέκη	= έβαλε
2.βορκότς	= βερίκοκο	10.τςουρούντσι	= σάπισε
3.αγού	= πικρό	11.αναβολίστη	= έκανε εμετό
4.άλμιξι	= άρμεξε	12.καέρσι	= καθάρισε
5.χτηνά	= αγελάδες	13.πάτατςις	= πατάτες
6.τουράν	= τρένο	14.απλώ(χ)η	= απλώθηκε
7.μπόόρτσα	= κάλτσες	15.γαβούισι	= συνάντησε
8.νε(χ)υριώνα	= αχυρώνας		

Άσκηση Β

Απαντήστε με ολοκληρωμένο τρόπο!

Π.χ. *Ατά τί γάτσι; (βορκότς)*

Ατά γάτσι 'να βορκότς.

1. *Ιτά γιαϊ τςείντι αγού;* (τςουρούντσι)
2. *Τι άκουεις;* (χαμπάρ)
3. *Πότι ντ' άλμιξις ντα χτηνά;* (Σάμπαχτα)
4. *Γιαϊ αναβολήστη;* (πολύ φαϊ)
5. *Τις απλώ(χ)η κάτ;* (Ντετένα)
6. *Πού' ρτα ντα χέκεις ντα μπόόρτσα μ';* (χουτί)
7. *Μι το τι ήρτις;* (τουράν)
8. *Τις τα καέρσι ντα πάτατςις;* (μάνα μ')
9. *Τίνους νεχυριώνα κάη;* (Λούβαμ Αβουργάμ)
10. *Μι τίνα γαβούϊσι;* (γιολντάσι τ')

Επίσης και στον Αόριστο, στον ερωτηματικό τύπο ρωτάμε με το «μι».

Π.χ. *Γιορντάνης σώρουσι μπέντέμα μι;*

-Ντα φσάχα πήαν σου σπιτ' μι;

-Έκρυψιν του καριά τ' μι;

-Πουρπάτσαν, ήρταν μι;

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Οπ να φάς τη νιότη σ'!

(=να φας τα νιάτα σου!)

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1.σαλντώ	= στέλνω	14.παχλάια	= φασόλια
2.μπέμπλέκούις	=στραγάλια	15.σάμπαχτα	= αύριο
3.αγρατσί	= απόγευμα	16.γκιοζλαϊζου	= περιμένω
4.μπύρντέν	= ξαφνικά	17.σέμη	= μπήκε
5.να λαλεί	= δεν μιλάει	18.χολιαζιέμι	= νευριάζω
6.τσαρπώ	= χαστουκίζω	19.σιλέέ	= χαστούκι
7.κατέβη χολή τ'	= ξέσπασε	20.ουτζούζ	= φθηνό
8.φσόρωνου	= αδειάζω	21.νταγήλντίζου	= σκορπάω
9.κατ'ειστη'ή	= κάτω στη γη	22.γιομώη	= γέμισε
10.παράια	= λεφτά	23.πλερώχαν	= τελείωσαν
11.μπαχαλή	= ακριβό	24.έπαρ	= πάρε
12.'τουν έρτ	= όταν έρθει	25.κουνντώ	= σπρώχνω
13.χαμπάρσήςλαϊ	= ξαφνικά	26.γαπαϊζου	= κλείνω

Ένα παραμύθι (Ένα μέσέλ)

Εχτές, Ελένα μας, πήι σου μπάζάρ. Μάνα τ' σάλτσιν ντου να πάρ' ψωμί, λάϊ, άλας, παχλάϊα, φακούια, μπεμπλέκούις τσί λίου μπαστουρμάς. Πήι σου super market. Σαμπαχτάν πήει, γυρίστι ντ' αγρατσί.

Μάνα τ' γκιοζλατσιν ντου να ποίκ' ντου φαί. Μπουρντάν Ελένα σέμει σου σπίτ'. Νά λαλεί, νά ρανά ντου μάνα τ'. Μάνα τ' έτοιζι να ντου φάει. Χολιάστη απάνου τ', τσάρπσιν ντου ' να σιλέέ σου πρόσουπου τ'. Κατέβη χολή τ'.

Σενγκρα πήρι ντου τσοβρά τσί φσόρουσιν ντα ούλα κάτ'. Ντα φακούια, ντα παχλάϊα τσί ντα μπέμπλέκούις νταγήλντσαν κατ'εις τη'ή, γιομώη ντου σπίτ'.

- Πό ντου μπαστουρμάς, κορέ; (Ελένα ρανά, ντε λαλεί)
- Πό ντου μπαστουρμάς, λέου σι;
- Ντεν εί(χ)α παράια!
- Τιάλα ντεν εί(χ)εις; Ογώ ντόκα σι 60€.
- Τι ξερω, Ντεν έσουσαν, πλερώ(χ)αν ντα παράια μ'. Ντου μπαστουρμάς μπαχαλή ήντουκ ντου κιλό τ' τριάντα ευρώ ήντουκ.

-Έπαρ' τσ' ιτά. (γιν' ντου 20€) Άμη έπαρ' ντου μπαστουρμάς. Τι να είπω σου βαβά σ' τουν έρτ'.

- Τιάλα να πάου;
- Άμι λέου σι. (κουνντά ντου) Άϊντι, άμι!!
- Ντε παίνου λέου σι.

Χαμπάρσήςλαϊ, σέμει βαβά τ', γαπάτσαν ντα στόμαντα τ' νι.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Οπ να τυφλωχούν ντα μάτια σ'! (=να τυφλωθείς!)

Δώστε ολοκληρωμένες απαντήσεις!

1. Πούρτα πῆι Ελένα εχτές;

2. Μάνα τ' γιαῖ σάλτσιν ν̄του σου μ̄παζάρ;

3. Ελένα πῆει σκόλια γιοχσά σου μ̄παζάρ;

4. Πότ' μ̄περί σάλτσιν ν̄του να πάει σου μ̄παζάρ;

5. Πότ' γυρίστη σου σπít' Ελένα;

6. Γιαῖ χολιάστη Ελένας μάνα;

7. Ελένα γιαῖ ν̄τε πῆρει μ̄παστουρμάς;

8. Ν̄του μ̄παστουρμάς τσόουν ουτζούζ γιοχσά μ̄παχαλή;

9. Σουν τιάλου ḡάνιḡκι ν̄του κιλό;

10. Τι νομίζεις ότι έγινε μετά; Συνέχισε το παραπάνω περιστατικό, με όποιον τρόπο θέλεις, στα μιστιώτικα!

Κάντε μια φανταστική ιστορία, χρησιμοποιώντας όσα πιο πολλά ρήματα από τα παρακάτω και δικά σας στον αόριστο.

- α) Ιḡύ μι τ' αῖλφό σ' τι μ̄ποῖκι εχτές; (Ημείς....)
- β) Βαβάς τι μ̄ποῖκι ν̄του περασμένου ογν̄τουμάντα; (Ατό/ ιτό/ ιτά/ ατά.....)
- γ) Ν̄τα γιολντάσα σ' τι μ̄ποῖκαν εχτές. (Ατχιά/ ατούρα/ ιτχιά/ ιτούρα/ Ν̄τα γιολντάσια)

ΡΗΜΑΤΑ

αραῖζου=ψάχνω	γαριḡτιρν̄τίζου=ανακατεύω	ζολμονώ=ξεχνώ	σορώβου=μαζεύω	ḡουλώνου=μουσκεύω
γοράζου=αγοράζω	γιορουλν̄τίζου=κουράζομαι	κα(χ)ερίζου=καθαρίζω	τḡοιμούμι=κοιμάμαι	τοπαλαῖζου=κουτσαίνω
αναβολισγιέμι=κάνω εμετό	γουβουρν̄ταῖζου=είμαι ανήσυχος,στριφογυρίζω	κολώ=διώχνω	ζορλαῖζου=επιμένω	τḡιρπουν̄τίζου=οδύρομαι,κλαίω
απλούμι=απλώνομαι	γαπώ=αγαπώ	λιψώ=διψάω	μ̄παγḡήρν̄τίζου=φωνάζω	τḡηγḡήρν̄τίζου=τσιρίζω
βλάζου=φωνάζω	γηρανḡσκου=γερνάω	μαγαρίζου=λερώνω	μ̄πέλεῖζου=θυμάμαι	τḡουρουνν̄τίζου=σαπίζω
βρέχουμι=βρέχομαι	γιομώνω=γεμίζω	ν̄τίζου=δένω	ν̄ταρḡήλν̄τίζου =θυμώνω	χαζλανν̄τίζου=μ'αρέσει
γαζανν̄τίζου = κερδίζω χρήματα	έρουμι=έρχομαι	ρανώ=βλέπω	ν̄τοιḡτίζου=μαλώνω	χοπλαῖζου=χοροπηδώ
γαπαῖζου=κλείνω	έχου=έχω	ḡάνου=φτιάχνω	σḡηλαῖζου=πονάω	λαχάινου=ακουμπώ

A	N	M	Π	O	Y	I	Σ	A	Γ	Σ	N	A
I	T	O	E	B	Λ	A	Ξ	A	I	O	T	Π
P	A	N	T	Σ	A	Σ	I	N	O	Y	A	A
O	P	E	T	Y	P	Π	Σ	A	P	P	Γ	P
M	O	Π	Σ	E	A	M	E	Φ	O	O	O	Λ
A	Y	O	I	N	Π	Y	Φ	A	Y	Y	Y	A
T	Λ	I	P	T	Λ	E	A	I	Λ	I	Λ	T
I	T	K	A	A	O	K	A	Σ	T	Σ	T	Σ
Σ	Σ	A	T	K	X	A	M	A	Σ	A	Σ	A
T	A	Σ	Σ	A	A	P	E	M	A	A	A	T
A	T	O	A	Z	T	Σ	A	X	Σ	A	A	E
K	O	Y	Λ	O	Y	T	Σ	A	Φ	A	T	A

Βρείτε τις παρακάτω λέξεις:

ράντσα = είδα
 κονντήλτσα = σκόνταψα
 έμαχα = έμαθα
 γιορούλτσα = κουραστήκα
 φάισα = έσφα
 έντακα = δάγκωσα
 νταρήςλτσα = νευρίασα
 έβλαξα = φώναξα
 απλώθηκα = απλώθηκα
 μπούισα = κρύωσα
 τσιράτσα = χοροπήδησα

ουλούτσα = φώναξα
 έφαα = έφαγα
 χέκα = έβαλα
 νταγήλτσα = σκόρπισα
 τδάχσα = χτύπησα
 σουρούισα = έσυρα
 παρλάτσα = καθάρισα
 ροματίστα = ονειρεύτηκα
 τύρπσα = τρύπησα
 ποίκα = έκανα

ΒΟΗΘΕΙΑ

Σελ. 109

- Διαβάζουμε προσεκτικά για να καταλάβουμε και να εμπεδώσουμε τα παραδείγματα.
- Αν θέλουμε, για καλύτερη αφομίωση, επιλέγουμε ρήματα από τις σελίδες 120, 121, 122 και τα κλίνουμε σε όλα τα πρόσωπα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 16 ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ

Οι καταλήξεις των ρημάτων σε **-εου, -ζου και -ώνου** έχουν στον παρατατικό κατάληξη **-α, -ις, -ι, -αμ', -ιτ, -αν**.

Π.χ

- σαλεύου → *σάλινα, σάλις, σάλι, σάλιαμ', σάλιτ, σάλιαν*
- λούζου → *λούϊσκα, λούϊσκis, λούϊσκι, λούϊσκαμ', λούϊσκιτ', λούϊσκαν*
- δουλώνου → *δούλουνα, δούλουνις, δούλουνι, δούλουναμ', δούλουνιτ', δούλουναν*.

Αυτά σε **-νου, -του, -αίνου, -ρου**, παίρνουν «**-ισκα, -ισκis, -ισκι, -ισκαμ, -ισκιτ, -ισκαν**».

Π.χ

- λύνου → *λύνισκα, λύνισκis, λύνισκι, λύνισκαμ', λύνισκιτ, λύνισκαν*
- κάφτου → *κάφτισκα, κάφτισκis, κάφτισκι, κάφτισκαμ', κάφτισκιτ, κάφτισκαν*
- μαχαίνου → *μαχαίνισκα, μαχαίνισκis, μαχαίνισκι, μαχαίνισκαμ', μαχαίνισκιτ, μαχαίνισκαν*
- φέρου → *φέρισκα, φέρισκis, φέρισκι, φέρισκαμ', φέρισκιτ, φέρισκαν*.

Αυτά σε **-ω**, παίρνουν «**-ανα, -ανis, -ανι, -αναμ, -ανιτ, -αναν**» και «**-ινα, -ινis, -ινι, -ιναμ, -ινιτ, -ιναν**».

Π.χ

- λαχτώ → *λάχτανα, λάχτανis, λάχτανι, λάχταναμ', λάχτανιτ, λάχταναν*
- πατώ → *πάτανα, πάτανis, πάτανι, πάταναμ', πάτανιτ, πάταναν*
- λαλώ → *λάλινα, λάλινis, λάλινι, λάλιναμ', λάλινιτ, λάλιναν*
- φκαλώ → *φκάλινα, φκάλινis, φκάλινι, φκάλιναμ', φκάλινιτ, φκάλιναν και*
→ *φκάλισκα, φκάλισκis, φκάλισκι, φκάλισκαμ', φκάλισκιτ, φκάλισκαν*
- μπορώ → *μπόρινα, μπόρινis, μπόρινι, μπόριναμ', μπόρινιτ, μπόριναν*

Οι καταλήξεις σε **-ουμι**, έχουν κατάληξη «**-όντουμι, -οντουσι, -όντουν, -οντουμιστι, -όντουτι, -ονταν**».

Π.χ

- σηκούμι → *σηκόντουμι, σηκόντουσι, σηκόντουν, σηκόντουμιστι, σηκόντουτι, σηκόνταν*
- κάχουμι → *καχόντουμι, καχόντουσι, καχόντουν, καχόντουμιστι, καχόντουτι, καχόνταν*
- πλυνίσκουμι / πλυνιέμι → *πλυνιόντουμι, πλυνιόντουσι, πλυνιόντουν, πλυνιόντουμιστι, πλυνιόντουτι, πλυνιόνταν*
- φοούμι → *φοόντουμι, φοόντουσι, φοόντουν, φοόντουμιστι, φοόντουτι, φοόνταν*
- τσοιμούμι → *τσοιμόντουμι, τσοιμόντουσι, τσοιμόντουν, τσοιμόντουμιστι, τσοιμόντουτι, τσοιμόνταν*

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. παίνου	= πηγαίνω	18. ντάκου	= δαγκώνω
2. ρανώ	= κοιτάω	19. όραμα	= όνειρο
3. σάνου	= κάνω	20. ανακρουζιέμι	= ακούω
4. πύνντς=κρέμα(μιστιώτικη)		21. ντόκι	= έδωσε
5. μεσέλια	= παραμύθια	22. σκέφια	= σκεύη
6. πισίκα	= γάτα	23. σκεφιά	= πρόκες
7. σορώβου	= μαζεύω	24. μπαγήρντώ /	= ξεφωνίζω
8. βλάζου	= φωνάζω	μπαγήρντίζου	
9. φοτσές	= ρούχα	25. γκιωζλαϊζου	= περιμένω
10. ανακρουζιέμι	= ακούω	26. ζανντώνου	= κλείνω
11. τζιβλάϊμα	= τσιριχτό	27. μουλώνου	= κρύβω
12. χολιαζιέμι	= νευριάζω	28. τρόχ	= τροχός, ρόδα
13. ουλουίζου	= ουρλιάζω	29. κιαλπατί	= τανάλια
14. τσατώ	= κλείνω	30. τιαρά	= αεροπλάνο
15. φκαλώ	= σκουπίζω	31. κατ' εις τη 'ή(ς)	= κατά γης
16. παρτλάκα	= βάτραχος	32. αραϊζου	= ψάχνω
17. γυπνώνου	= κοιμάμαι	33. τσιραϊζου	= χαροπηδώ
		34. κονντηλώ	= σκόντάφτω

Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον παρατατικό όταν θέλουμε να εκφράσουμε μια πράξη (στον παρατατικού) η οποία διακόπτεται από μια άλλη πράξη (στον αορίστου).

Δηλαδή: - 'τουν παίνισκα σκόλεια ράντσα 'να τιαρά.
 - Μάνα μ' 'τουν σάνισκι ντου φαϊ, βάβα μ' σέμι σου σπίτ'.
 - Ντα φσάχα 'τουν τρώισκαν πύνντς, ντου φώς βζήστη.
 - 'τουν λέϊσκα μεσέλια σα φσάχα, πισίκα ξέβη όξου.

Άλλες προτάσεις:

'τουν τσιμόντουμι, ράντσα 'να πις όνουμα
 » » ανακρούστα ένα σαματά
 » » ντόκι ντου τελέφουνου
 » » αϊλφό μ' ήρτι σου σπίτ'
 » » αϊλφή μ' έπλυνη ντα σκέφια
 » » βαβά μ' μπαγούρσιν σου μάνα μ' απάν
 » » ντα φσάχα σέμαν απ' έσ.

Άσκηση Α

Κάντε προτάσεις όπως το παράδειγμα!

Γουργόρης _____ (παίνου) σκόλεια _____ (ρανώ) τιαρά.

Γουργόρης 'τουν παίνισκι σκόλεια, ράντσι 'να τιαρά.

1. Ογώ _____ (γκιοζλαϊζου) σι _____ (ρανώ) Πρόιμου.
2. Μάνα _____ (ζανντώνου) τύρα _____ (ανακρουζιέμι) τζιβλάϊμα.
3. Ισύ _____ (ρανώ) μι, ογώ _____ (χολιαζιέμι).
4. Από _____ (ουλουίζου) _____ εκείνά (τσατώ) τύρα.
5. Ημείς _____ (σορώβου) φορτσές, Ντέμποικα _____ (ρίφτου) ντα κατ' εις τη ή.

6. Ογώ _____ (φκαλώ) _____ (τσίραϊζου) παρτλάκα
ομμπρό μ'.
7. Λούβα μ' Τούγωρης _____ (έρουμι) _____ (κονντηλώ) σου
στράντα.
8. Ιζά μ' Ντετένα _____ (γυπνώνου) _____ (πέφτου)
κατ' εις τη 'ή.
9. Ιθύ _____ (βλάζου) ογώ _____ (μουλώνου).
10. Νταή μ' Νικόλας _____ (αραϊζου) τρόχ _____ (βρίσκου)
κιαλπατί.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Οπ να χέσου ντου σόι σ'! (=να χέσω το σόι σου!)

ΕΝΟΤΗΤΑ 15 – ΤΕΣΤ

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. σιλῆέ	= _____	11. κολώ	= _____
2. κουννῶ	= _____	12. νταρήλντίζου	= _____
3. αραΐζου	= _____	13. χολιαζιέμι	= _____
4. μπῆλῆίζου	= _____	14. λαχαίνου	= _____
5. αναβολιζγιέμι	= _____	15. χαζλανντίζου	= _____
6. φαϊντά	= _____	16. λαλώ	= _____
7. γαπαΐζου	= _____	17. κονντηλώ	= _____
8. τῆουρουνντίζου	= _____	18. ὄνονντίζου	= _____
9. τῆαρπώ	= _____	19. τῆουραν	= _____
10. τσακώνου	= _____	20. νταγήλντίζου	= _____

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μισσιώτικα:

1. πικρό	= _____	11. κύπελλα	= _____
2. αύριο	= _____	12. μαζεύω	= _____
3. πάρε	= _____	13. αχλάδια	= _____
4. μετά	= _____	14. γαιδουράκι	= _____
5. βρομάω	= _____	15. χοροπηδάω	= _____
6. μαζεύω	= _____	16. διορθώνω	= _____
7. τζάκι	= _____	17. μοσχάρι	= _____
8. αγελάδες	= _____	18. πατάτες	= _____
9. ξαφνικά	= _____	19. αδειάζω	= _____
10. κουτσαίνω	= _____	20. κάτω στη γη	= _____

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. κερεσλαΐζου=ασβεστώνω	8. σκέφια=πιατικά, σκεύη	15. τοκάν=καφενείο	22. ορτώνου=διορθώνω
2. τύρα = πόρτα	9. φκαλώ = σκουπίζω	16. αραΐζου = ψάχνω	23. δάνου = κάνω
3. μπαγήρντίζου= φωνάζω	10. τσαχτώ = χτυπώ	17. ουλουΐζου = ουρλιάζω	24. μπουϊντίζου = κρυώνω
4. σήχτώ = σφίγγω	11. γιορών = γέρος	18. τοπαλαΐζου = κουτσαίνω	25. συρϋΐζου = σέρνω
5. γιαγλαΐζου = αλείφω	12. ντοϊδτίζου = μαλώνω	19. μουλώνου = κρύβω	26. πακλαΐζου = καθαρίζω
6. λαϊού μούτσις = λαδομπουκιές	13. γαριδτιρντίζου=ανακατεύω	20. παχλάια = φασόλια	27. βλάζου = φωνάζω
7. ψάλλου = διαβάζω, ψέλνω	14. κλώχου = φέρνω γύρα άσκοπα	21. γαβουρντίζου = καβουρδίζω	28. κονόγου = χύνω 29. αλεύρι = αλεύρι

Ο παρατατικός, επίσης, χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να εκφράσουμε δύο πράξεις οι οποίες γίνονται ταυτόχρονα. Δηλαδή:

- Ογώ 'τουν κερεσλαΐζα, ισύ πλύνισκις ντα σκέφια.
- Ισύ τουν παίνισκις σκόλεια, ογώ παίνισκα σου τοκάν.
- Αϊλφό μ' 'τουν όρτουνι τύρα, αϊλφή μ' φκάλινι.
- Ντα κλάτσα 'τουν παίξαν, ημείς αράιζαμ' ντα.
- Σερνιτόοί 'τουν σόρουβαν μπαντάμιο ντα ναίσις τσοιμόνταν.
- Μάνα μ' 'τουν σάνισκι φακούια, ισύ μ' σάνισκι γκιλινντίρια.

Άσκηση Β

Κάντε προτάσεις όπως το παράδειγμα!

Π.χ. Σερνιτόοί _____ (μπαγήρντίζου) φσάχα _____ (κλέου).

Σερνιτόοί 'τουν μπαγήρντιζαν ντα φσάχα κλέϊσκαν.

1. Ογώ __ (τσαχτώ) ισύ __ (ουλουΐζου).

2. Ντου φσάχ (μπουϊντίζου) __ μάνα τ' __ (σήχτώ).

3. Ντου γιορών __ (τοπαλαΐζου) __ (συρϋΐζου) ντου πτέρι τ'.

4. Μάνα τ' __ (γιαγλαΐζου) ψωμί φσάχ __ (τρώου).

5. Υδεΐτ' __ (ντοϊδτίζου) ημείς __ (μουλώνου).

6. Αϊλφή μ' __ (πακλαΐζου) ντα πάντζαρις αϊλφό μ' __ (τρώου) λαϊού μούτσις.

7. Πακές __ (γαριδτιρντίζου) ντα παχλάια Ντετένα __ (κόβου) ντόματσις.

8. Ντου δκυλί __ (γαβλαΐζου) πισίκα __ (τρέχου).

9. Ατά _____ (μαχαίνω) να ψάλ' εκείνά _____ (κλώχου) σα στράντις.

10. Μάνα μ' _____ (γαβουρντίζου) τ' αλεύρι αϊλφή μ' _____ (κονώνου) ν̄του λάϊ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. τ̄σαού= εδώ	13. σόνγκρα= έπειτα, μετά	25. μ̄πυρντέν - μ̄πυρντέν = ξαφνικά
2. γιαβρί= μωρό	14. πάτσιν ν̄του έφχι= εξαφανίστηκε	26. ξέβι= βγήκε
3. γκιϋτζϋλέμ = με δυσκολία	15. στέργια= μετά, έπειτα, ύστερα	27. απ' κελό= από την άκρη
4. φωτίστα= ξημέρωσα	16. σπάσταν= τρώμαξαν	28. γοπαρντίζου= τρομάζω
5. αστενάρ= άρρωστος	17. γιάνια= μεριές	29. ν̄τυδύνντιζου= σκέφτομαι
6. ροματιζέμι= ονειρεύομαι	18. τ̄σαχτώ= χτυπάω	30. γάπσα= άρπαξα
7. όραμα= όνειρο	19. σερνικός= άντρας	31. χτέρ'= πέτρα
8. μ̄πίργαντα = συνέχεια	20. μ̄παγήρντιζου= φωνάζω	32. χατζιλάτσα= πέταξα, έριξα
9. γιανί= τάχα	21. κρέου= θέλω	33. μι ν̄του μελό μ'= με το μελό μου
10. τ̄σαϊρ= λειβάδι	22. κατακολώ= διώχνω	34. βραχών= χέρι
11. χολιάστη= νευρίασε	23. ταβρώ= τραβάω	35. λαχτώ= κλωτσάω
12. τ̄σοιμόντουμι= κοιμόμουν	24. ν̄τόκις μι= με λυπησες	36. χερούτσικα= αργά, σιγά

Μια Ιστοριούλα - Ένα Μῆσέλ

- Κάκα: Έλα τ̄σαού, πουλί μ' να σ' ειπώ.
- 'Γγόν: Τί είναι, κάκα;
- Κάκα: Τι ξερώ, γιαβρούμ. Γκιϋτζϋλέμ φωτίστα.
- 'Γγόν: Γιαί, ν̄τε μπορείς; Αστενάρ 'σι;
- Κάκα: Ό, πουλί μ'. Ροματίστα ' να πεις όραμα.
- 'Γγόν: Εμπέ!! Ιδύ τι άλα ράντσις πεις όνουμα. Μ̄πίργαντα παίνεις 'νεκκληδά!!
Τι ράντσις;
- Κάκα: Τι ξερώ, γιανί τ̄σον̄τουμι σ' ένα τ̄σαϊρ τ̄σι βόσκινα πρό(γ)αντα
μι ν̄του πάπου σ'. Σόνγκρα πάπους δηκώχι πατσιν ν̄του έφχι αφήκι
μι μαναχό μ'.
- 'Γγόν: Έε, στέργια, τί γέني;
- Κάκα: Τί γέني; Ν̄τα πρό(γ)αντα σπάσταν τ̄σι τρέισκαν σ' ούλα ν̄τα γιάνια τ̄σ'
απάνου μ'. Τρέισκαν τρέισκαν ερόνταν τ̄σάχταναν 'μι.
- 'Γγόν: Γαῑν̄τουριού όνουμα, ράντσις!!
- Κάκα: Με γελάς. Σόνγκρα ένα σερνικός μ̄παγήρντιτσι τ̄σι μ̄παγήρντιτσι.
Κρέ(β)ιξι λε' να κατακολισ' ν̄του λύκου.
- 'Γγόν: Τί είν' ν̄του λές, κάκα;
- Κάκα: Μ̄πυρντέν - μ̄πυρντέν, λύκους ξέβη απ' κελό, πήρι στράντα ερόντουν,
γίσα απάνουμ'. Γοπάρσιν καριά μ', πουλί μ'. Ν̄τυδύνντιζα-
ν̄τυδύνντιζα, τι να ποίκου; Γάπσα 'να χτέρ', χατζιλάτσα ν̄του απάνου
τ'.
- 'Γγόν: Σου λύκου;
- Κάκα: Μι ν̄του μελό μ' σου λύκου. Μι ν̄του βραχώνι μ' ντόκα ν̄του πάπου σ'
σου τ̄σουφάλι τ'.

- 'Γγόν: Χα! Χα! Χα! Σόνγκρα τί γένη είπι' μι.
- Κάκα: Τι να γενεί! Χολιάστιν απάνου μ'. Μπαγήρντιζι, τάβρανη 'μι τσί λάχτανι'μι. Ογώ λε τσιμόντουμι αν ντου πουλί, ισύ ήρτις ντώκις 'μι σου τσουφάλ, γιαϊ; Τι σι ποίκα;
- 'Γγόν: Ισύ, τι ντου είπις;
- Κάκα: Τι να ντου ειπό, πουλί μ'. Χερούτσικα σηκώχα πήα τσοιμήχα σου φσάχ κουνντά.

Ερωτήσεις

1. Τί θάνισκι κάκα σ' όραμα τ';

2. Μι τίνα βόσκινι πρό(γ)αντα;

3. Ντα πρό(γ)αντα γιαϊ σπάσταν;

4. Ποιό γιάν ορτά τρέισκαν ντα πρό(γ)αντα;

5. Ντα πρό(γ)αντα τι ντου θάνισκαν ντου κάκα;

6. Τις μπαγήρντιζι; Γιαϊ;

7. Λύκουσ πούρτα παίνισκι;

8. Πάπου γιαϊ τάβρανη τσί λάχτανι ντου κάκα;

9. Κάκα ντυθύνντιζι – ντυθύνντιζι- σόνγκρα τι ποίκι;

10. Κάκα γιαϊ ντώκι ντου πάπου σου τσουφάλ;

Άσκηση Γ : Δώστε ολοκληρωμένες απαντήσεις!

1. Πούρτα παίνισκι 'τουν σι ράντσα; (σπίτ')

 2. Ισύ, τι θάνισκις, μάνας 'τουν ράφτισκι ντα φορτσές; (ρανώ τελεόρασι)

 3. Γιαϊ τρέισκις απ' σ' αϊλφό σ' κατόψα; (φαϊζου)

 4. Βαβά σ' τι κατακόλινι 'τουν ντου ράντσα; (σκυλί)

 5. Τίνους τοβρά αράιζι Ανέστης. (Κωσταήν)

 6. Νικόλας 'τουν ερόντουν, 'ναίκα τ' πούρτα παίνισκι; (σπίτ')

 7. Γιάσκαλης 'τουν παίνισκι σκόλεια, ντα φσάχα τί θάνισκαν; (παίζου)

 8. Μάνα σ' τουν φκάλινι νευλή, αϊλφή σ' τι θάνισκι; (κρεσλαίζου)

-
9. Βλάσης γιαϊ ουλούιζι; (λιψώ)

 10. Πούρτα ράνανις τουν σι είπα; (απ' πέντζέρé όξου)

Βρείτε τις παρακάτω λέξεις:

σάλιβα
 χοπλάιζα
 λάχτανα
 ντάκισκα
 άκουνα
 σιλάιζα
 αράιζα
 τύρπανα
 ζολμόνανα
 αγκλάιζα
 ντίσκα
 τσιράιζα
 σιάνισκα
 ζορλάιζα
 χαζλάντιζα
 ρίφτισκα

T	Y	P	O	K	A	Π	A	Λ	Y	I	Σ	Y	
Y	Y	O	Π	Λ	A	I	Z	A	T	Σ	O	A	B
T	A	K	O	Y	N	A	Σ	O	T	I	P	Λ	P
E	Z	O	P	Λ	A	I	Z	A	Σ	A	Σ	I	I
A	Λ	A	X	T	A	N	I	Σ	I	N	I	B	Φ
Π	A	A	I	Z	A	Λ	O	P	I	Λ	A	T	
Y	N	T	A	K	I	Σ	K	A	A	Σ	A	Σ	I
Y	T	Y	P	Π	A	N	A	M	I	K	I	O	Σ
Σ	I	N	T	I	I	Σ	K	A	Z	A	Z	Λ	K
E	Z	O	Λ	M	O	N	A	N	A	Σ	A	K	A
M	A	Γ	K	Λ	A	I	Z	A	Γ	I	Σ	I	K

ΕΝΟΤΗΤΑ 16 - ΤΕΣΤ

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. σήχτώ = _____	11. γκιϋτζϋλέμ = _____
2. φκαλώ = _____	12. χατζιλάτσα = _____
3. πακλαϊζου = _____	13. γυπνώνου = _____
4. ορτώνου = _____	14. μουλώνου = _____
5. γαβουρντίζου = _____	15. όραμα = _____
6. φωτιζέμι = _____	16. μέσέλ = _____
7. σένγκρα = _____	17. γκιοζλαϊζου = _____
8. ζαντώνου = _____	18. κλόχου = _____
9. τσαϊρ = _____	19. γιαγλαϊζου = _____
10. γάπσα = _____	20. σερνικός = _____

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

1. πηγαίνω = _____	11. κλωτσάω = _____
2. τάχα = _____	12. κλείνω = _____
3. τραβάω = _____	13. εδώ = _____
4. σκεύη = _____	14. χέρι = _____
5. τροχός, ρόδα = _____	15. λαδομπουκιές = _____
6. δαγκώνω = _____	16. σκοντάφτω = _____
7. πόρτα = _____	17. τραβάω = _____
8. φασόλια = _____	18. μαζεύω = _____
9. πέτρα = _____	19. σκουπίζω = _____
10. ψάχνω = _____	20. βάτραχος = _____

- Τα περισσότερα από τα ρήματα πρέπει πλέον να είναι γνωστά. Αν υπάρχουν άγνωστα ρήματα, μαθαίνουμε τις σημασίες.
- Αφού μάθουμε τις σημασίες των ρημάτων, μαθαίνουμε την κλίση των ρημάτων σε όλους τους χρόνους. Για εμπέδωση, κάνουμε προτάσεις, όπως:

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ: Ἦτου πρωί σέντῆ αλλάζου φορτσές. (Το πρωί πάντα αλλάζω ρούχα.)

ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ: Ἦτου σαάτ 'τουν ήντουν έξι, ογώ άλλαζα ντα φορτσέ' μ'.

Μέλλοντας: Σάμπαχτα ντου πρωί, ν' αλλάζου φορτσές.

Αόριστος: Εχτές ντου βραῦ άλλαζα φορτσές.

Για λόγους ευκολίας, οι υπογραμμισμένες φράσεις – καλό θα είναι- να παραμείνουν ίδιες.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΝΝΟΙΑ
1. αλλάζου	άλλαζα	ν' αλλάξου	άλλαξα	άλλαξι	αλλάζω
2. ακούου	άκουνα	ν' ακούσου	άκουσα	άκου	ακούω
3. αναβολησιγιέμι	αναβολησιγιό ντουμι	ν' αναβολησιγιώ	αναβόλησιγια	αναβολήσιγ'	κάνω εμετό
4. απλούμι	απλώντουμι	ν' απλωχώ	απλώχα	απλώχ'	απλώνομαι
5. ανγκλαϊζου	ανγκλαϊζα	ν' ανγκλαϊζου	ανγκλάτσα	ανγκλάντα	καταλαβαίνω
6. αραϊζου	αράιζα	ν' αραϊζου	αράτσα	αράντα	ψάχνω
7. βλάζου	βλάισκα	να βλάζου	έβλαξα	βλάξι	γαυγίζω
8. γυπνώνου	γύπνουνα	να γυπνώσου	γύπνουσα	γύπνου	νυστάζω
9. γαβουδτίζου	γαβούδτιζα	να γαβουδτίσου	γαβούισα	γαβούδτα	ανταμώνω, συναντώ
10. γαπαϊζου	γαπάιζα	να γαπαϊζου	γαπάτσα	γαπάντα	κλείνω
11. γαζανντίζου	γαζάνντιζα	να γαζανντίσου	γαζάντσα	γαζάνντα	κερδίζω πλούτη, χρήματα
12. γαριστιρντίζου	γαριστίρντιζα	να γαριστιρντίσου	γαριστίρτσα	γαριστίρντα	ανακατεύω
13. γιαγλαϊζου	γιαγλάιζα	να γιαγλαϊζου	γιαγλάτσα	γιαγλάντα	αλείφω
14. γιαπουστίζου	γιαπούδτιζα	να γιαπουστίζου	γιαπούισα	γιαπούδτα	σκαρφαλώνω
15. γιορουλντίζου	γιορούλντιζα	να γιορουλντίσου	γιορούλτσα	γιορούλντα	κουράζομαι
16. γκιωζλαϊζου	γκιοζλαϊζα	να γκιωζλαϊζου	γκιοζλάτσα	γκιοζλάντα	περιμένω
17. γουβουρντίζου	γουβούρντιζα	να γουβουρντίσου	γουβούρτσα	γουβούρντα	στρίβω
18. έρουμι	ερόντουμι	να έρτου	ήρτα	έλα	έρχομαι
19. ζολμονώ	ζολμόνανα	να ζολμονήσου	ζολμόντσα	ζολμόνα	ξεχνώ
20. ζορλαϊζου	ζορλάιζα	να ζορλαϊζου	ζορλάτσα	ζορλάντα	επιμένω
21. κατακολλώ	κατακόλλινα	να κατακολλήσου	κατακόλτσα	κατακόλα	διώχνω
22. κλώχου	κλώισκα	να κλώσου	έκλουσα	κλώσι	κάνω βόλτα, γυρίζω άσκοπα
23. κονντήλώ	κονντήλινα	να κονντήλήσου	κονντήλτσα	κονντήλι	σκοντάφτω
24. κουμμπώνου	κούμμπουνα	να κουμμπώσου	κούμμπουσα	κούμμπου	ξεγελώ
25. λιαρώνου	λιάρουνα	να λιαρώσου	λιάρουσα	λιάρου	γιατρεύω
26. λιψανίσκου	λιψάνισκα	να λιψάσου	λίψασα	λίψασι	διψώ
27. λαλώ	λάλινα	να λαλίζου	λάλτσα	λαλ'	μιλώ
28. λαχαίνου	λαχαίνισκα	να λάχου	έλαχα	λάχι	ακουμπώ
29. λαχτώ	λάχτανα	να λαχτίσου	λάχτσα	λάχτα	κλωτσώ
30. μαχαίνου	μαχαίνισκα	να μάχου	έμαχα	μάχι	μαθαίνω
31. μπαγήρντίζου	μπαγήρντιζα	να μπαγήρντίσου	μπαγήρτσα	μπαγήρντα	φονάζω, σκούζω
32. μπαδλαϊζου	μπαδλαϊζα	να μπαδλαϊζου	μπαδλάτσα	μπαδλάντα	αρχίζω
33. μπατήρντίζου	μπατήρντιζα	να μπατήρντίσου	μπατήρτσα	μπατήρντα	λερώνω
34. μπογουλντίζου	μπογούλντιζα	να μπογουλντίσου	μπογούλτσα	μπογούλντα	πνίγομαι
35. μπουιντίζου	μπούιντιζα	να μπουιντίσου	μπούισα	μπούιντα	κρυώνω
36. νταϊανντίζου	νταϊάνντιζα	να νταϊανντίσου	νταϊάνντσα	νταϊάνντα	βοηθώ, υποβαστώ
37. νταγήλντίζου	νταγήλντιζα	να νταγήλντίσου	νταγήλντσα	νταγήλντα	σκορπάω

38. νταρήλντιζου	νταρήλντιζα	να νταρήλντίσου	νταρήλντσα	νταρήλντα	θυμώνω
39. ντέπέλένντιζου	ντέπέλάνντιζα	να ντέπέλάνντίσου	ντέπέλάντσα	ντεπελάντα	αγωνίζομαι, ζορίζομαι
40. ντύσύνντιζου	ντύσύνντιζα	να ντύσύνντίσου	ντύσύνντσα	ντύσύνντα	σκέφτομαι
41. ντοϊστίζου	ντοϊστιζα	να ντοϊστίσου	ντοϊσα	ντοϊστα	μαλώνω, τσακώνομαι
42. ντουτουρντίζου	ντουτούρντιζα	να ντουτουρντίσου	ντουτούρσα	ντουτούρντα	ανάβω φωτιά
43. ντάκου	ντάκισκα	να ντάκου	έντακα	ντάκι	δαγκώνω
44. ντίζου	ντίσκα	να ντίσου	έτσα	ντύσι	δένω
45. ουλουίζου	ουλούιζα	να ουλουίσου	ουλούτσα	ουλούντα	ουρλιάζω
46. ορτώνου	όρτουνα	να ορτώσου	όρτουσα	όρτου	διορθώνω
47. παρλαϊζου	παρλάιζα	να παρλαϊσου	παρλάτσα	παρλάντα	γυαλίζω
48. πατλαϊζου	πατλάιζα	να πατλαϊσου	πατλάτσα	πατλάντα	σκάω
49. πουργαϊζου	πουργάντανα/ιζα	να πουργαϊσου	πουργάτσα	πουργάντα	περπατάω
50. παίνου	παίνισκα	να πάου	πήα	άμι	πηγαίνω
51. παίρου	παίρισκα	να πάρου	πήρα	έπαρ'	παίρνω
52. παραμένου	παραμένισκα	να παραμώ	παρέμα	παρέμα	επιστρέφω σπίτι
53. ρανώ	ράνανα	να ρανίσου	ράντσα	ράνα	κοιτάω
54. ροματιζέμι	ροματιζιόντου- μει	να ροματιστώ	ροματίστα	ροματίσ'	ονειρεύομαι
55. ρίφου	ρίφτισκα	να ρίψου	έριψα	ρίψι	ρίχνω
56. σαλεύου	σάλιβα	να σαλέψου	σάλιψα	σάλιψι	κουνιέμαι
57. δουλώνου	δούλουνα	να δουλώσου	δούλουσα	δούλου	μουσκεύω
58. διφτάνου	δίφτανα/ισκα	να διφτάσου	δίφτασα	δίφτα	φτάνω, προφταίνω
59. σαλαϊζου	σαλάιζα	να σαλαϊσου	σαλάτσα	σαλάντα	κουνιέμαι
60. σήλαϊζου	σήλάιζα	να σήλαϊσου	σήλάτσα	σήλάντα	πονάω
61. σωρόβου	σώρουβα	να σωρόψου	σώρουψα	σώρουψι	μαζεύω
*62. σύρύνντιζου/ σύρϋιζου	σύρύνντιζα/ σύρϋιζα	να σύρύνντίσου/σύρϋ ίσου	σύρύνντσα/ σύρϋτσα	σύρύνντα/ σύρϋντα	σβαρνιέμαι, ταλαιπωρού μαι// σέρνω,σύρω , τραβάω
63. δάνου	δάνισκα	να ποίκου	ποίκα	ποίκι	κάνω
64. σιλινντίζου	σιλίνντιζα	να σιλινντίσου	σιλίντσα	σιλίνντα	γλιστρώ, σκοντάφτω
65. τοπαλαϊζου	τοπαλάιζα	να τοπαλαϊσου	τοπαλάτσα	τοπαλάντα	κουτσαίνω
66. τσακονντώ	τσακόνντανα	να τσακονντήσου	τσακόντσα	τσακόνντα	κατουρώ
67. τσηρπήνντιζου	τσηρπήνντιζα	να τσηρπήνντίσου	τσηρπήντσα	τσηρπήνντα	οδύρομαι, σφαδάζω
68. τσάρπώ	τσάρπανα	να τσάρπίσου	τσάρπσα	τσάρπα	σφαλιαρίζω
69. τσαχτώ	τσάχτανα	να τσαχτίσου	τσάχσα	τσάχτα	χτυπώ,καρ- φωνω
70. τσατώ	τσάτανα	να τσατίσου	τσάτσα	τσάτα	κλείνω, κλειδώνω
71. τσιραϊζου	τσιράιζα	να τσιραϊσου	τσιράτσα	τσιράντα	(χορο)πηδά ω
72. τυρπώ	τύρπανα	να τυρπίσου	τύρπσα	τύρπα	τρυπάω

73. φαλάς/ φαλάνθκου	φαλάνα/ίδου	να φαλάσου	φαλάτου	φαλά*	σκουπίζα
74. χαζάνντιζου	χαζάνντιζα	να χαζάνντιζου	χαζάνντιου	χαζάνντι	αρίου
75. χατζιάζου	χατζιάζα	να χατζιάζου	χατζιάτου	χατζιάντι	επίου, ρίζα

* σφρόντινα= χορός του Μιστί όπου σέρνονταν οι γυναίκες χορεύτριες.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΝΟΤΗΤΑ 17 ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

Στα Μιστιώτικα ο μέλλοντας σχηματίζεται με το «να» και την υποτακτική του αορίστου.

Τα ρήματα (αυτά) που σχηματίζουν τον αόριστο με κατάληξη «. . . . χα» σχηματίζουν τον μέλλοντα με «. . . . χω».

Π. χ.	- σουλώχα (μουσκεύτηκα)	—	να σουλουχώ (θα μουσκευτώ)
	- ρωτήχα (ρωτήθηκα)	—	να ρωτηχώ (θα ρωτηθώ)
	- ζαντώχα (κλειδώθηκα)	—	να ζαντωχώ (θα κλειδωθώ)
	- λυστήχα (λύθηκα)	—	να λυστηχώ (θα λυθώ)
	- τυφλώχα (τυφλώθηκα)	—	να τυφλωχώ (θα τυφλωθώ)
	- στάχα (στάθηκα)	—	να στα(χ)ώ (θα σταθώ)

Αυτά που σχηματίζουν τον αόριστο με κατάληξη «. . . σα» παίρνουν «. . . σου».

Π. χ.	- αγκλάτσα (κατάλαβα)	—	να αγκλαϊσου (θα καταλάβω)
	- λίψασα (δίψασα)	—	να λιψάσου (θα διψάσω)
	- γύπνουσα (κοιμήθηκα)	—	να γυπνώσου (θα κοιμηθώ)
	- όρτουσα (διόρθωσα)	—	να ορτώσου (θα διορθώσω)
	- λιάρουσα (ανάρωσα)	—	να λιαρώσου (θα αναρώσω)
	- ντοϊσα (μάλωσα)	—	να ντοϊστίσου (θα μαλώσω)
	- έκλουσα (γύρισα)	—	να κλώσου (θα γυρίσω)

Αυτά με κατάληξη «. . . . ξα» παίρνουν «. . . . ξου».

Π. χ.	- έβλαξα (φώναξα, γαύγισα)	—	να βλάξου (θα φωνάξω, θα γαυγίσω)
	- άλλαξα	—	να αλλάξου

Αυτά με κατάληξη «. . . . κα» παίρνουν «. . . . κου».

Π. χ.	- έντακα (δάγκωσα)	—	να ντάκου (θα δαγκώσω)
-------	--------------------	---	------------------------

Και αυτά με κατάληξη του αορίστου σε «. . . ψα» παίρνουν «. . . ψου».

Π. χ.	- έριψα (έριξα)	—	να ρίψου (θα ρίξω)
	- σάλιψα (κούνησα)	—	να σαλέψου (θα κουνήσω)
	- σώρουψα (μάζεψα)	—	να σωρώψου (θα μαζέψω)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ- ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ (Μέλλοντας)

- Ν' αλλάξου ντα φορτσές. (= Θ' αλλάξω τα ρούχα.)
- Σών' έφαϊς άλλου. Ν' αναβολιστείς. (= Μη τρως άλλο, θα κάνεις εμετό.)
- Χερά - χερά είπι ντα. Να γιορούλντις'. (= Σιγά σιγά πες του. Θα κουραστεί.)
- Με φοάσι. Ντου φσάχ να λιαρώσ. (= Μη φοβάσαι. Το παιδί θα γίνει καλά.)

- Ντ' αγρατσί να μ̄ποίκουμ' λαϊού μούτςις να φάμ'. (= Το απόγευμα θα κάνουμε μπουκιές με λάδι να φάμε.)

- Ζάντου 'ου τύρα. Να μ̄πουϊντίσιτ/μ̄πουϊντίιτ. (= Κλείσε την πόρτα. Θα ξεπαγιάσετε.)
- Άφησ' τα, γάλια, λαλείς τα. Να ν̄τα πιάσουμ'. (= Άφησέ τους. Πρόσεχε μη τους μιλάς. Θα τους πιάσουμε.)

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Παραδείγματα

- Νικόλας να ζανντώσ' τύρα ν̄τε 'νι.
Νικόλας τύρα να ν̄του ζανντώσ' ν̄τέ 'νι.

- Ν̄τε κρέου να φάου.
- Να φάου ν̄τε κρέου.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Παραδείγματα

Στον ερωτηματικό τύπο μπορούμε να προσθέσουμε και το «μι», δηλαδή :

Π. χ. Νικόλας να ζανντώσ' τύρα (μι);
Να ζανντώσ' τύρα Νικόλας (μι);
Νικόλας τύρα να ν̄του ζανντώσ' (μι);

Παίζει σημαντικό ρόλο μετά από ποια λέξη θα πάει το ερωτηματικό «μι» διότι εκείνη τη λέξη θα προσδιορίσει το «μι» και σ' εκείνη τη λέξη θα γίνει η ερώτηση.

Δηλαδή: α) Τύρα Νικόλας να ν̄του ζανντώσ' μι;
= θα την κλείσει (άραγε) την πόρτα ο Νικόλας;
(ή όχι, διότι μπορεί να την ξεχάσει!)

β) Τύρα να ν̄του ζανντώσ' Νικόλας μι;
= θα την κλείσει την πόρτα ο Νικόλας άραγε ή κανένας άλλος;

Άλλα παραδείγματα:

- A) Ελένα να γκιωζλαϊσ̄ ν̄τα φσάχα μι;
= Η Ελένη θα περιμένει τα παιδιά άραγε ή κανέναν άλλον;
B) Ν̄τα φσάχα να ν̄τα γκιωζλαϊσ̄ Ελένα μι;
= Τα παιδιά θα τα περιμένει η Ελένη άραγε ή κανένας άλλος;
Γ) Ελένα ν̄τα φσάχα να ν̄τα γκιωζλαϊσ̄ μι;
= Θα τα περιμένει άραγε η Ελένη τα παιδιά ή θα φύγει;

Μπορούμε να δούμε τις παραπάνω ερωτήσεις κι αλλιώς, δηλαδή:

- Ελένα να γκιωζλαϊσ̄ ν̄τα φσάχα μι, γιοχσά ντ' άντρα τ';

- Ν̄τα φσάχα να ν̄τα γκιωζλαϊσ̄ Ελένα μι, γιοχσά Νικόλας;

- Ελένα ν̄τα φσάχα να ν̄τα γκιωζλαϊσ̄ μι, γιοχσά να φύει;

Αντί του « μι » μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και τα “ μ’ ολά ”, “ γιάρ ” ή “ γιάαρις ”.

Π. χ.	Να έρτ’;	ή
	Να έρτ’ μι;	ή
	Να έρτ’ μ’ ολά;	ή
	Να έρτ’ γιάαρ;	ή
	Να έρτ’ γιάαρις;	

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ζανντώνου = κλείνω
 αψά= νωρίς
 νευλή= αυλή
 φορτσές= ρούχα
 γιαπουδτίζου= κολλάω,
 σκαρφαλώνω (μεταφ.)

πουρπαΐζου=περπατάω
 πακλαΐζου = καθαρίζω
 σωρώβου= μαζεύω
 τύρα= πόρτα
 νισιά = φωτιά
 χιωρώ= κάνω εργασία,
 εργάζομαι,
 ασχολούμαι

σύρϋϊζου= σέρνω
 τσικίτζ= κατσίκι
 άργαντα= δουλειές
 τοκάν= καφενείο
 να ντώκ' νισιά = να ανάψει
 φωτιά

Άσκηση Α.: Κάντε τις παρακάτω προτάσεις Αρνητικές και Ερωτηματικές όπως στο παράδειγμα!

Π. χ. Νικόλας να ζανντώσ' τύρα.

ΑΡΝΗΣΗ: Νικόλας να ζανντώσ' τύρα ντε ' νι. // Νικόλας τύρα να ντου ζανντώσ' ντέ ' νι.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Νικόλας να ζανντώσ' τύρα μι/ μ' ολά/ γιάαρις;
 Να ζανντώσ' τύρα Νικόλας μι/ μ' ολά/ γιάαρις;
 Τύρα να ντου ζανντώσ' Νικόλας μι/ μ' ολά/ γιάαρις;

1. Πισίκα να φάει ντου φαΐ τ'.

A.: _____
 E.: _____

2. Ανέδτης να πουρπαΐσ' αψά.

A.: _____
 E.: _____

3. Ιτό να ντώκ', νισιά.

A.: _____
 E.: _____

4. Υσείτ να πακλαΐσιτ νευλή.

A.: _____
 E.: _____

5. Ντου τσικίτς να σύρϋίσου να ντου φέρου.

A.: _____
 E.: _____

6. Να σωρώπιτ' ντα φορτσές.

A.: _____
 E.: _____

7. Να χιωρίσουμ' πολλά άργαντα.

A.: _____
 E.: _____

8. Ντου σκυλί να γιαπουδτίσ' σα ντουβάρια.

A.: _____
 E.: _____

9. 'τουν φύουν να ζανντώσιτ' τύρα.

A.: _____ //

E.: _____ //

10. Γιώρης να πάει σου τοκάν.

A.: _____ //

E.: _____ //

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Οπ να μπατίσ ντ' οτζάχι σ' = να χαθεί το σόι σου

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1.γαπαῖζου = κλείνω	9.γαζαννῆτιζου = κερδίζω	17. ντετσά = εκεί
2.έρουμι = έρχομαι	10. παράια = λεφτά	18. πτέρια = πόδια
3.αψά = νωρίς	11.σηφτάνου = προφταίνω	19. χατζιλαῖζου = πετάω
4.παίνου = πηγαίνω	12.κατακολώ = διώχνω	20. ρανώ = βλέπω
5.κρέου = θέλω	13.ντουτουρνῆτιζου = ανάβω	21. μπασλαῖζου = αρχίζω
6.γαβουστῆτιζου = συναντώ	14.κουμμῆτωνου = ξεγελώ	22.γιαγλαῖζου = αλείφω
7.σωρόβου = μαζεύω	15. μῆσήρια = καλαμπόκια	23. μαφτίζου = βαφτίζω
8.γεννήμαντα = στάρια	16. χέκου = βάζω	24. ντέρε = λάκος
		25. γέλμα = σιτάρι

Άσκηση Β: Κάντε προτάσεις όπως στο παράδειγμα!

Π. χ. Ογώ/ γαπαῖζου/ χουτί → Ογώ να γαπαῖσου ντου χουτί.
Ελένα/ έρουμι/ αψά → Ελένα να έρτ αψά.

1. Ιθύ / παίνου/ Λούβα σ' →

2. Γαραλάμης/ κρέου/ Πακέ μας →

3. Ογώνα/ γαβουστῆτιζου / αῖλφό μ' →

4. Εκεινιά/ σωρόβου/ γεννήμαντα- γέλμαντα →

5. Υμείς/ γαζαννῆτιζου / πολλά παράια →

6. Υδέιτ/ σηφτάνου/ ντε φσάχα →

7. ντου φσάχ/ κατακολώ/ ορνί(χ)ια →

8. Ατά/ ντουτουρνῆτιζου/ νισιά →

9. Τσερετσής/ κουμμῆτων' / μάνα τ' →

10. Ντα αλούγαντα/ τρώου/ μῆσήρ' →

Άσκηση Γ: (Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις!)

Π. χ. Που να ν̂του χέκις; (ν̂τετσά) → Να ν̂του χέκου ν̂τετσά.

1. Πότ' να ν̂τα ειπείς; (αγρατσί)
2. Γιαϊ να ν̂τα σωρώψεις; (σουλούνντι)
3. Τιάλα να πάς; (πτέρια)
4. Πούρτα να ν̂του χατζιλαΐσεις; (ν̂τέρέ)
5. Τίνα να κατακολήσεις; (Κωσταϊν ν̂του παιί)
6. Πότ' να έρτ' νι; (σάμπαχτα)
7. Τις να κλώσ' να ν̂του ρανείς; (ναίτσις)
8. 'Πα' πού να μ̂πασλαΐσεις; (τσ' απουγά)
9. Μι το' τί να ν̂του γιαγλαΐσ'; (λάϊ)
10. Τίνους φσάχ να μαφτίς; (Αχανάσ')

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

χιωρώ	=κάνω	μπίργαντα	=συνέχεια	ντάρμα-νταγήν	= χίλια κομμάτια
πύνντς	=κρέμα	μούγια	=πρόκες	γαρήψουνντίζου	= επιθυμώ
άργαντα	=δουλειές	γάγια	=πρόσεχε,σιγά	μπαγήρντίζου	= φωνάζω
τσάκουσι	=έσπασε	ζολμονώ	=ξεχνώ	σασήτηρντίζου	=μπερδεύομαι
ακήλλή	=έξυπνος	πέντζέρê	=παράθυρο	γήβήρντίζου	= στρίβω κάτι
				ντουβάρ	= τοίχος

μαρντουβάν=κινητή σκάλα

λέξ =(κυριολεκτικά) ψοφήμι, (μεταφορικά) βαρύ

Άσκηση Δ

Σχηματίστε κατάλληλες ερωτήσεις χρησιμοποιώντας τις ερωτηματικές λέξεις στην παρένθεση!

- Χρόν' να γενώ 22 χρονού. (πόσα, τις)

- Λάζαρης να ρανήσ' ντου μάνα τ' σάμπαχτα. (πότι, τις, τίνα)

- Γουργόρης να ζανντώσ' ντα πάντζαρις. (τι, τις, γιαϊ)

- Κατέρνα ν' απλώσ' ντα στρώις σου νευλή. (πούρτα, τι, τις)

- Ντου φσάχ να φαει μάνα τ' του φαϊ. (Τίνους, τι, γιαϊ)

- Γιώρης να πουρπαϊσ' να πάει σάμπαχτα. (τίαλα, πότ', τις)

- Πισίκα να τσιραϊσ' σου ντουβάρ. (γιαϊ, πούρτα)

- Ελτσάιτ να γαβουδτίσ' μι ντ' αϊλφή τ'. (τίνα)

- Αχανάης να ντα ειπει. (τις, τίνα)

- Βαβά μ' να ντου γουβουρντίσ' χερά- χερά. (τις, τίαλα)

Ένα παραμύθι (Ένα μέσέλι)

- Βαβά: Σάμπαχτα, 'τουν ὀηκωχούμ', έχουμ' πολλά άργαντα να χιωρήσουμ'.
- Μάνα: Πάλ' τι έπεισι 'ς σου νού σ';
- Βαβά: Ας σας τα ειπώ ντέρέ, έρκενντα αν ντα ειπώ σαῶητήρντίτ' ντεϊ, φοούμι.
- Παιί: Ισύ μπίργαντα ούτσα ντα λες.
- Κορίτς: Ούτσα 'νι. Ούτσα 'νι.
- Βαβά: Ντου σπít' ν' ορτώσουμ'. Ισύ Χρήστη να πάς σου μπαζάρ. Να πάρεις μούχια ν' ορτώσουμ' τύρα. Γένει ντάρμα νταγήν. Να πάρεις τσί ντου τσακούτς απ' Λούβα σ' Βασίλ'. Ομμπρό τ' μέρα πηρίν ντου ακούμ' να ντου φέρ'. Ισύ Ανάστα γάλια ζολμονάς να φέρεις ντου μαρντουβάν απ' Νταή σ' Συμοχό, ν' ορτόσουμ πέντζέρε. Εκεινά ντου κλάτς τσάκουσιν ντου. Ντα φσάχα να κοπούν αν ντεν ντ' ορτώσουμ. Ισύ, μπρέ, να ποίκεις λίου πύνντς, έκρυσι καριά μ' να φάου πύνντς.
- Κορίτς: Ογώ τιάλα να 'ου φέρου ντου μαρντουβάν; Μαναχόμ'; Ατό 'νι λέξ. Ογώ να πάου ντε 'νι. Να ντου φέρ' Χρήστης.
- Παιί: Μπράο! Γαϊντουριού πλάρ' σι Ανάστα. Ογώ να πάου σου μπαζάρ, ογώ ν' αγοράσου ντα μούχια, ογώ να φέρου ντου τσακούτς, ογώ τσί βαβά μ' να ορτώσουμ' τύρα, ογώ να φέρου τσί ντου μαρντιβάν. Ισύ τί να ποίκεις; Γираχάτια να απλωχείς,ε.!Πολύ ακήλλή 'σι.
- Βαβά: Τι μπαγήρντίτ'; Αμέτ τσοιμηχάτ'!!

Άσκηση Ε

Απαντήστε τις ερωτήσεις!

1. Υπογραμμίστε τις προτάσεις στο κείμενο που εκφράζουν μέλλοντα!
2. Πούρτα να πάει Χρήστης σάμπαχτα;
3. Τι ν' αγοράσ' Χρήστης;
4. Τις ν' ορτώσ' τύρα;
5. Τι άλλου να φέρ' Χρήστης; Απ' τίνα;
6. Τι να φέρ' Ανάστα απ' Νταη τ' Συμοχό;
7. Τις να κοπεί αν ντεν ορτώσ' νι πέντζέρε;
8. Τι φαϊ να ποίκ' σάμπαχτα ναίκα τ'.
9. Τις να φάει πύνντς;
10. Ισύ τι να ποίκεις σάμπαχτα;

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Οπ να σι γαμήσ ντου μαύρου ντου γαϊντούρ

ΕΝΟΤΗΤΑ 17 - ΤΕΣΤ

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. γαπαῖζου = _____	11. μούχια = _____
2. κρεύου = _____	12. γαρήψουνντίζου = _____
3. νισιά = _____	13. πακλαῖζου = _____
4. κατακολώ = _____	14. γαβουστίζου = _____
5. μπαῖζου = _____	15. γέλμα = _____
6. ντέρέ = _____	16. ζαντώνου = _____
7. άργαντα = _____	17. αψά = _____
8. γιαπουστίζου = _____	18. ακήλλή = _____
9. μαρντουβάν = _____	19. γάλια = _____
10. παράια = _____	20. γήβήρντίζου = _____

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

1. αυλή = _____	11. περπατώ = _____
2. εκκλησία = _____	12. ξεγελώ = _____
3. ρούχα = _____	13. καφενείο = _____
4. πηγαίνω = _____	14. μαζεύω = _____
5. έρχομαι = _____	15. βαφτίζω = _____
6. κερδίζω (χρήματα) = _____	16. κάνω δουλειά = _____
7. ανάβω (φωτιά) = _____	17. ξεχνώ = _____
8. μαζεύω = _____	18. φωνάζω = _____
9. τοίχος = _____	19. πόρτα = _____
10. σέρνω = _____	20. μπερδεύομαι = _____

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΝΟΤΗΤΑ 18
ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. να ποίκου, ὄανου= κάνω	4. τύρα= πόρτα	7. τσοιμούμι= κοιμάμαι
2. χιωρώ= κάνω, θεωρώ	5. φκαλώ=σκουπίζεις	8. κατακολώ= διώχνω
3. ορτώνου=διορθώνω,φτιάχνω	6. νευλή= αυλή	9. πακλαϊζου=καθαρίζω,γυαλίζω

Ο Υπερσυντέλικος στα Μιστιώτικα σχηματίζεται με τον τύπου του αορίστου του ρήματος και το «ήντουν».

Π. χ. - *Ράντσα ν̄του ήντουν.* = *Τον/ την/ το είχα δει.*

- *Πήα σου σπít' 'τουν.* = *Είχα πάει στο σπίτι.*

Αν σκεφτούμε ότι ο υπερσυντέλικος χρησιμοποιείται για μια πράξη που είχε ήδη ολοκληρωθεί πριν από μια συγκεκριμένη στιγμή ή πριν από κάποια άλλη πράξη στο παρελθόν, τότε:

- 'Τουν γυρίστα, από έφαϊ 'ντουν. = Όταν γύρισα αυτός, -ή είχε φάει.

- Χιώρσα ντ' άργαντα ήντουν πουτ' να γενεί αγρατόι.

= Είχα κάνει τις δουλειές πριν το απόγευμα.

Άσκηση Α

Κάντε προτάσεις όπως το παράδειγμα!

-- **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'**
(Μάνα μ' / ήρτι)

Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít', μάνα μ'
ήρτι ήντουν.

1. Ογώ, σκυλί / ν̄ταν ταῑζου → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____
2. Αϊλφό μ' / βγαίνου → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____
3. Κάκα μ' / ποίκου ν̄του φαϊ → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____
4. Φῶαχ / ὄηκώχη → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____
5. Ελένα / χιωρώ ντ' άργαντα → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____
6. Χεοντόης / ορτώνου τύρα → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____
7. Αϊλφή μ' / φκαλώ νευλή → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____
8. Ν̄τα φῶαχα / τσοιμούμι → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____
9. Νικόλας / κατακολώ ν̄του σκυλί → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____
10. Πακές / πακλαϊζου ν̄του σπít' → **Βαβά μ' 'τουν ήρτι σου σπít'** _____

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. γοράζου= αγοράζω	8. κερεσλαΐζου=ασβεστό- νω	15. γαβουστίζου= συναντώ
2. βλοΐζιέμι/ντιτσιέμι=παντρεύ- ομαι	9. εχτιάρους= πρόεδρος	16. πράμαντα = ζώα
3. ζολμονώ= κλείνω	10. ντοιστίζου = μαλώνω	17. έρουμι= έρχομαι
4. ζανντώνου = κλείνω	11. οτζάχ= τζάκι	18. παράια = χρήματα
5. τσάινουριου= καινούριο	12. γκιϋλια=τριαντάφυλλα, (γεν. τα λουλούδια)	19. γαζανντίζου= βγάζω χρήματα
6. κιϋπρϋ = γέφυρα	13. μπασλαΐζου = αρχίζω	20. σιφτάνου= φτάνω
7. τσokάν= καφενείο	14. παραμένου=επιστρέ- φω	

Άσκηση Β

Κάντε προτάσεις όπως το παράδειγμα!

Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα.

- . . . Τουμάς/ γοράζου αμάξ → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα Τουμάς γόρασι αμάξ ήντουν.
- Όλγα/ βλοΐζιέμι → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα Όλγα βλοΐστη ήντουν.
1. . . . Ντηρμήτης/ ζολμωνώ όνουμα μ' → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα. . . .

 2. Κωσταΐνης/ ντε πουλώ ντου σπít' → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα. . . .

 3. Αποστέλνα/ μαχαΐνου 10 τραγώια → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα. . . .

 4. Ατούρα/ ζανντώνου σκόλεια → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα. . . .

 5. . . . Ατχιά/ ντε ποΐκαν τσάινουριου κιϋπρϋ → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα. . . .

 6. Λούβα μ' Γιώρης/ ανοΐζου τσokάν → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα. . . .

 7. . . . Αΐλφή μ'/ ντε κερεσλαΐζου ντου σπít' → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα. . . .

 8. Μάνα μ'/ γαβουστίζου ντ' εχτιάρους → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα.

 9. Πατέρα μ/ ντοιστίζου μι ντου Λούβα μ' Άν'τιμου → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα. . . .

 10. Γιρντάνης/ ορτώνου ντ' οτζάχ → Ογώ 'τουν γυρίστα απ' τ' Άτηνα. . . .

Άσκηση Γ

Κάντε προτάσεις όπως το παράδειγμα!

Ογώ/ ποτίζου/ γκιῶλια/ μ̄πασλαῖζου/ βρεχός.

Ογώ πότσα ν̄τα γκιῶλια ἤν̄τουν 'τουν (μ̄πασλάτσι) βροχός (μ̄πασλάτσι).

1. Όλιους / κατεβαίνου/ ὄηκῶχα
2. _____

3. Βροχός/ μ̄πασλαῖζου / ημείς/ ὄηφτάνου
4. _____

5. Μάνα μ' / ποίκου/ φαῖ/ παίνου σπῖτ'
6. _____

7. Ογώ/ ταῖζου/ πράμαν̄τα / ἰσῦ / ἔρουμι
8. _____

9. Μηνάς/ φέου/ ογώ/ ἔρουμι
10. _____

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΝΟΤΗΤΑ 18 - ΤΕΣΤ

ΣΕΛ. 136

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Ελληνικά:

1. πράμαντα = _____	11. μπαλαΐζου = _____
2. ζαντώνου = _____	12. γκιύλια = _____
3. κόπρυ = _____	13. παραμένου = _____
4. ντοϊστίζου = _____	14. βλοιζιέμι = _____
5. παρία = _____	15. έρουμι = _____
6. σηφάνου = _____	16. εχτιάρους = _____
7. γαζανντίζου = _____	17. γαβουστίζου = _____
8. κατακολώ = _____	18. οτζάχ = _____
9. φκαλώ = _____	19. ζολμονώ = _____
10. σάνου = _____	20. πακλαΐζου = _____

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΝΟΤΗΤΑ 19 ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Για πρακτικούς λόγους θα κατηγοριοποιήσουμε απλοποιώντας έτσι τις υποθετικές προτάσεις σε τέσσερις βασικές κατηγορίες.

1η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

Στη κατηγορία αυτή η υπόθεση θεωρείται ως κάτι που είναι Δεδομένο, πραγματικό όντως ή κατά τη γνώμη ή τον ισχυρισμό του ομιλητή.

Έτσι έχουμε:

ΥΠΟΘΕΣΗ: αν + οριστική
ΑΠΟΔΟΣΗ: οποιαδήποτε έγκλιση

ΔΗΛΑΔΗ: (ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ) (ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ)

1. Αν ν̄του γαπάς, ιτιά πιάνεις γίνεις τα σα χέρια τ'.

(Αν όντως, πράγματι τον αγαπάς, αυτά εδώ τα πιάνεις και τα δίνεις στα χέρια του)

(ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ) (ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ)

2. Αν κρεύ' ασ' έρτ' ασ μι πάρ'!

(Αν όντως, πράγματι θέλει, ασ έρθει να με πάρει.)

(ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ) (ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ)

3. Αν είν' καλό ιντσανους, γίν' ν̄τα } οπίς ν̄τα παράια σ'.

να α ντωκ

(ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ)

(Αν όντως, πράγματι είναι καλός άνθρωπος, πρέπει να σου επιστρέψει τα λεφτά.)
να σου επιστρέψει τα λεφτά.)

(ΑΟΡΙΣΤΟΣ)

(ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ)

4. Αν ν̄του μ̄ποίκι ιτό ν̄τ' όργου, χεός ας του χαρίσ'!

(Αν όντως, πράγματι έκανε αυτή τη πράξη, ο Θεός να τον ευλογεί))

(ΑΟΡΙΣΤΟΣ)

(ΟΡΙΣΤ. ΜΕΛΛΟΝΤΑ)

5. Αν ν̄του σάλτσιν μι ν̄του τιαρά, αψά να' ου πάρις.

(Αν όντως, πράγματι το έστειλες με το αεροπλάνο, θα το λάβεις νωρίς.)

(ΑΟΡΙΣΤΟΣ)

(ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ)

6. Αν σι είπα ιτό ν̄του λόους, καλό ν̄του σανεις τ̄σι ν̄ταρήλν̄τίεις.

(Αν όντως σου είπα αυτό το πράγμα/κουβέντα, τότε καλά κάνεις και θυμώνεις.)

(ΑΟΡΙΣΤΟΣ)

(ΑΟΡΙΣΤΟΣ)

7. Αν έφχι αψά, ν̄τ̄ερέ σ̄ύφτασιν ν̄του.

(Αν όντως έφυγε νωρίς, τώρα τον έφτασε.)

(ΑΟΡΙΣΤΟΣ)

(ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ)

8. Ν̄του φσάχ αν τ̄σοιμήχη, έλα ασ φύουμ'.

(Το παιδί αν όντως κοιμήθηκε, έλα να φύγουμε.)

- (ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ) (ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ)
9. Αν παίνισκαν μι ντ' αμάξ' ιτνι, μπόριναν να πάρ' νι τσ' εσέ ντάμα 'τνι.
(Αν όντως πήγαιναν με το αυτοκίνητό τους θα μπορούσαν να έπαιρναν και εσένα μαζί τους.)

- (ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ) (ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ)
10. Αν παίνισκα ντέτδου, να σταώ ηντουν ντρώ- τρια μέρις.
(Αν όντως πήγαινα εκεί, θα έμενα δυο-τρεις μέρες.)

- (ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ) (ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ)
11. Αν ερόντουν τσαού, μηδτικό ντε (ν)α 'ου σαλντίσου ήντουν οπίσ'.
(Αν όντως ερχότανε εδώ, δε θα τον άφηνα να επιστρέψει νηστικός.)

- (ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ) (ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ)
12. Αν πήαν 'ντουν τσόϊ, ογώ ντεν ντου ξεύρισκα (τσόϊ), ντέρέ ντου έμαχα.
(Αν όντως είχαν πάει τότε, εγώ δεν το 'ξερα (τότε), τώρα το έμαθα.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Έο, γαίντουριού νταδάχ, τι γένεις; (= που είσαι ρε αρχίδι γαϊδάρου; (φιλικά))

2η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΤΟ ΜΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ- ΤΟ ΑΔΥΝΑΤΟ

Δεύτερο είδος υποθετικών λόγων έχουμε όταν ως υπόθεση λαμβάνεται κάτι αντίθετο του ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ, ΑΔΥΝΑΤΟ να συνέβη στο παρελθόν ή να συμβαίνει στο παρόν.

ΥΠΟΘΕΣΗ: αν+ οριστική παρατατικού (ήντων)

ή
υπερσυντελικού

ή
αορίστου

ΑΠΟΔΟΣΗ: δυνητική οριστική

ή
παρατατικός(ήντων)

Στην υπόθεση περισσότερο εύχρηστος είναι ο Αόριστος παρά ο Παρατατικός. Πέρα του συνήθους παρατατικού, χρησιμοποιείται και παρατατικός + ήντων (= ήταν).

ΔΗΛΑΔΗ:

1. Να πῆα ἔνα χρόνου ντετσού, σώνισκι μι.
(ΑΟΡΙΣΤΟΣ) (ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ)
(Αν είχα πάει εκεί για ένα χρόνο, θα μου έφτανε.)
2. Να μι ντα ντώκις, να ντα πάρου ήντων.
(ΑΟΡΙΣΤΟΣ) (ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ)
(Αν μου τα έδινες, θα τα είχα πάρει.)
3. Να μι ντα γίνισκις, παίρισκα ντα (ήντων).
(ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ) (ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ+ήντων)
(Αν μου τα έδινες, θα τα έπαιρνα.)
4. Να ήρτα λίου απά, να 'ου βρίσκου ήντων σου σπít'.
(ΑΟΡΙΣΤΟΣ) (ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ)
(Αν είχα έρθει λίγο νωρίτερα, θα το είχα βρει στο σπίτι.)

Συνήθως, εκείνο, που πράγματι έγινε ή γίνεται, ακολουθεί σε πρόταση μετά τον υποθετικό λόγο.

5. Να κίργιουσα (ήντων), να ντα τσεράσου ήντων, χάσα, γούλτουσα τσι ντου
(ΑΟΡ. ή ΥΠΕΡΣ/ΚΟΣ) (ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΙΣΤ.)
ττέραμα.
(Αν κέρδιζα ή είχα κερδίσει, θα τα είχα κεράσει (αλλά) έχασα, (κι έτσι) γλίτωσα και το κέρασμα.)
6. Να ντου ντώκι λίου ουτζούζ, να ντου 'γοράσου ήντων ούλου μέρεμις ντεν
(ΑΟΡΙΣΤΟΣ) (ΔΥΝΗΤ.ΟΡΙΣΤ.)
ντου ντώκι, έφχα ντεν ντου 'γόρασα. Ογώ χάσα;
(Αν το έδινε πιο φθηνά, θα το αγόραζα όλο, αφού δεν το έδωσε, έφυγα και δεν το αγόρασα. Εγώ έχασα;)

7. Να μι ν̄τα λείσκις (ήν̄τουν) ν̄τυό μέρις ομ̄μπρό, τ̄σάους ν̄τέρέ να ν̄του ορτώσου
(ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ+ ήν̄τουν) (ΔΥΝΗΤ.ΟΡΙΣΤ.)
ήν̄τουν ή όρτουνα (ήν̄τουν) κατό χωράς. Ντε μι ν̄τα είπισ, ν̄τέρέ τι να σι
(ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ+ήν̄τουν)
μ̄ποίκου;

(Αν μου το είχες πει δυο μέρες νωρίτερα, θα το είχα φτιάξει ή θα το έφτιαχνα εκατό φορές. Δεν μου το είπες, τώρα τι να σου κάνω;)

- Ο χρόνος στον οποίο αναφέρονται όλοι οι παραπάνω υποθετικοί λόγοι, δεν καθορίζεται από το χρόνο του ρήματος αλλά συνάγεται από τα συμφραζόμενα ή από την κοινή αντίληψη των διαλεγομένων. Έτσι, ο παρατατικός ή ο αόριστος των υποθέσεων χρησιμοποιούνται όχι μόνο για το παρελθόν, αλλά και για το παρόν.
Η δυνητική οριστική ή ο παρατατικός (ή παρατατικός + ήν̄τουν) των αποδόσεων, χρησιμοποιούνται για το παρελθόν, το παρόν αλλά και για το μέλλον.

ΠΑΡΕΛΘΟΝ

8. Εχτές σου μ̄παζάρ ράντσα 'να γιραφάν, εμ̄πέ, τι γιραφάν! Να είχα παράια να ν̄του γοράσου ήν̄τουν.
(ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΠΟΔΟΣΗ)
(ΠΑΡΕΛΘΟΝ) (ΠΑΡΕΛΘΟΝ)

(Χθες στο παζάρι είδα ένα (γρήγορο) άλογο. Πω πω! Τι άλογο! Αν είχα χρήματα θα το είχα αγοράσει.)

ΠΑΡΟΝ

9. Ν̄τέρέ να είχα παράια, σάμπαχτα απ' του μ̄παζάρ να 'γοράσου ήν̄τουν ή γόραζα 'να βόϊ, ν̄τεν έχου, αϊμ τι να μ̄ποίκου.
(Υπόθεση- παρόν) (Απόδοση- μέλλον)

(Τώρα αν είχα χρήματα, αύριο θα αγόραζα ένα βόδι απ' το παζάρι, δεν έχω, να δω τι θα κάνω.)

ΠΑΡΕΛΘΟΝ

10. Ν̄του πέρνασι Τ̄σερετσή μάφσαν ν̄του φ̄σάχ, να μ̄πόρινα (ήν̄τουν), παίνισκα (ήν̄τουν) ή να πάου ήν̄τουν τ̄σ' ογώ.
(υπόθεση- παρελθόν) (απόδοση- παρελθόν)

(Την περασμένη Κυριακή βάφτισαν το μωρό, αν μπορούσα θα πήγαινα ή θα είχα πάει.)

ΜΕΛΛΟΝ

11. Τ'απαν Τ̄σερετσή να μ̄ποίκ' νι γάμους, να μ̄πόρινα να πάου ήν̄τουν. Ογώ ν̄το μ̄πορώ, αϊμ ποιο μας να πάει.
(παρόν) (μέλλον) (παρόν) (μέλλον)

Υπόθεση- παρόν

Απόδοση- μέλλον

(Την παραπάνω Κυριακή θα παντρευτούν, αν μπορούσα θα πήγαινα. Εγώ δεν μπορώ να πάω, να δω ποιος από μας θα πάει.)

3η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΑΠΛΗ ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΕΓΟΝΤΟΣ

Τρίτη κατηγορία υποθετικών προτάσεων έχουμε όταν ως υπόθεση λαμβάνεται μια απλή σκέψη (για το παρόν ή το μέλλον) κάτι δηλαδή που απλώς υποτίθεται (το πιθανόν), χωρίς διόλου να εξετάζεται, αν αυτό πρόκειται ή μπορεί να πραγματοποιηθεί ή όχι.

ΥΠΟΘΕΣΗ: αν + αόριστος ή παρατατικός (ήντων)

ΑΠΟΔΟΣΗ: δυνητική οριστική ή παρατατικός (ήντων)

Μορφολογικά δε διαφέρουν απ' τους υποθετικούς λόγους της δεύτερης κατηγορίας. Όμως, της τρίτης κατηγορίας δεν αναφέρονται στο παρελθόν (γι' αυτό και δε χρησιμοποιείται υπερσυντέλικος στην υπόθεση), όπως οι υποθετικοί λόγοι δεύτερης κατηγορίας, ούτε φανερώνουν κάτι το αδύνατο ή απραγματοποίητο.

1. Χωριού μας ιντῶν να είχαν ντιρλίτς, πολλά να μποίκ'νι ήντων σ' ιτόντου χωριό.

(Αν τυχόν οι χωριανοί μας είχαν ομόνοια, πολλά θα κάνανε σ' αυτό το χωριό.)
(Αν τυχόν έχουν οι χωριανοί μας ομόνοια, πολλά θα κάνουν σ' αυτό το χωριό.)

2. Να ερόντουςι ντάμα μ', να σι ντώκου ηντων ό,τι κρέισκις.

(Αν τυχόν ερχόσουν μαζί μου, θα σου έδινα ό,τι ήθελες.)
(Αν ίσως έρθεις μαζί μου, θα σου δώσω ό,τι θέλεις.)
(Έλα μαζί μου και θα σου δώσω ό,τι θέλεις.)

3. Ντέρέ να πήις ή παίνισκις ντάμα τ', ους χρόν' ιτούρα 'α νταγάια νιόντουςι γαϊντουριού χαλατόης.

(Αν -τυχόν- πήγαινες τώρα μαζί του, μέχρι του χρόνου αυτή την εποχή θα γινόσουν τέλειος μάστορας.)
(Αν -ίσως- πας τώρα μαζί του, θα γίνεις τέλειος μάστορας μέχρι του χρόνου.)

4. Που 'ρτα παίνεις; (ΠΑΡΟΝ)= Που πάς;
Σου τσαϊρ. = Στο λιβάδι.

Να πήανισκις ντα πράμαντα μπιλέ, επεί βοσκιόνταν, ακούμ' ασά 'νι.

(Αν πήγαινες και τα ζώα -τώρα- θα βοσκούσαν αρκετά, ακόμη είναι νωρίς.)

5. Έρκενντα να πας σου μπαζάρ;

- Να πάου. (ΜΕΛΛΟΝ)

- Να πήρεις λίου καχαρό ψωμί, ντα φσάα γεϊνια ντου τρώϊσκαν.

= - Θα πας στην αγορά αύριο;

- Θα πάω.

- Να έπαιρνες (αύριο) λίγο άσπρο ψωμί, τα παιδιά θα το έτρωγαν με ευχαρίστηση.

6. Λούβα μ' Τσερετσής να σάξ ν̄του ταυρί τ' νι. Να πήραμ' ν̄του τσουφάλ ιτ' να ντ' έσπραμ' σου φούρνους, ν̄του βραϋ, μπύρϋκτιζαμ' σου τοκάν τρώισκαμ' ν̄του. Ισύ τι λες, νίσι γαϊλίσ;

- Ζάαρ, νίουμι.

- Ο θείος μου ο Κυριάκος θα σφάξει το χρονιάρικο ταύρο τους. Αν έπαιρνες το κεφάλι του θα το βάζαμε στο φούρνο, το βράδυ θα μαζευόμασταν στο καφενείο και θα τρώγαμε. Εσύ τι λες; Δέχεσαι;

- Βεβαίως δέχομαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

4η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: Α': ΤΟ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ- ΤΟ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ

Στην πρώτη περίπτωση του τέταρτου είδους ως υπόθεση λαμβάνεται κάτι το ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ή ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ, δηλαδή ο ομιλητής εκφράζει κάτι που ενδέχεται, είναι πιθανόν, μπορεί να συμβεί ή κάτι που προσδοκά ή περιμένει να γίνει.

ΥΠΟΘΕΣΗ: υποτακτική αορίστου

ΑΠΟΔΟΣΗ: οριστική μέλλοντα

ή προστακτική

ή άλλος χρόνος με μελλοντική σημασία (ενεστώτας ή αόριστος)

1. Αν $\widehat{\nu\tau\alpha}$ ειπώ, στέρια να μη κολήιτ ή κολάτ' μι.
(μέλλον) (ενεστώτας)
(Αν τα πώ, ύστερα θα με διώξετε).
2. Ά 'ίν (αν δεν) μας $\widehat{\nu\tau\epsilon\acute{\iota}\xi\epsilon\iota\varsigma}$ στρά $\widehat{\nu\tau\alpha}$, να χαστηχούμ'. (μέλλον)
(Αν δεν μας δείξεις το δρόμο, θα χαθούμε.)
3. Αν $\widehat{\nu\tau\omicron\upsilon}$ ρανήεις, με φοάσι, είπι $\widehat{\nu\tau\alpha}$.
(προστακτική)
(Αν τον δεις,μη φοβάσαι, πές του τα.)
4. Αν $\widehat{\pi\acute{\alpha}\varsigma}$ ισύ, να $\widehat{\acute{\epsilon}\rho\tau\omicron\upsilon}$ ή $\acute{\epsilon}\rho\omicron\upsilon\mu\iota$ τσ' ογώ.
(μέλλον) (ενεστώτας)
(Αν πας, θα έρθω/ έρχομαι και εγώ.)
5. Σήμηρου $\widehat{\alpha\upsilon\ \pi\lambda\epsilon\rho\omega\chi\acute{\eta}\ \widehat{\nu\tau'}}$ όργου μας, $\widehat{\sigma\acute{\alpha}\mu\pi\alpha\chi\tau\alpha}$ να $\widehat{\pi\alpha\rho\alpha\mu\omicron\upsilon\mu'}$ ή $\widehat{\pi\alpha\rho\alpha\mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\upsilon\mu'}$
τς' ημείς. (μέλλον) (ενεστώτας)
(Αν τελειώσουμε την δουλειά μας σήμερα, αύριο θα επιστρέψουμε/επιστρέφουμε και εμείς.)
6. Αν $\widehat{\acute{\epsilon}\rho\tau\omicron\upsilon}$ $\widehat{\alpha\psi\acute{\alpha}\ \widehat{\nu\tau'}}$ αγρατσί, να $\widehat{\sigma\iota\ \mu\pi\omicron\acute{\iota}\kappa\omicron\upsilon}$ χα $\widehat{\mu\pi\acute{\alpha}\rho}$ ή $\widehat{\sigma\acute{\alpha}\nu\omicron\upsilon\ \sigma\iota}$ χα $\widehat{\mu\pi\acute{\alpha}\rho}$.
(μέλλον) (ενεστώτας)
(Αν έρθω νωρίς το απόγευμα, θα σε ειδοποιήσω ή σου στέλνω είδηση.)
7. Σήμηρου $\widehat{\alpha\upsilon\ \acute{\epsilon}\rho\tau' \widehat{\nu\tau'}}$ όργου μας $\widehat{\nu\acute{\iota}\sigma\kappa\iota\ \nu\tau\iota}$, $\widehat{\sigma\acute{\alpha}\mu\pi\alpha\alpha}$ $\widehat{\alpha\varsigma\ \phi\acute{\upsilon}\epsilon\iota}$.
(προστακτική)
(Σήμερα αν έρθει, θα γίνει η δουλειά μας, αύριο ας φύγει.)
8. $\widehat{\Nu\tau\alpha}$ βάλια αν $\widehat{\nu\tau\alpha}$ φέρ $\widehat{\acute{\epsilon}\rho\kappa\epsilon\upsilon\ \nu\tau\alpha}$ → μέλλ.:να λάσουμε' ή να παμ' να λάσουμε'.
→ ενεστ.:λάμουμ' ή παίνομ' σου λάσιμου
→ προστακ.: ας λάσουμε' ή ας πάμ' σου
λάσιμου.
(Αν φέρει τα βουβάλια αύριο, θα οργώσουμε ή θα πάμε να οργώσουμε.
οργώνουμε ή πάμε για όργωμα.
ας οργώσουμε ή ας πάμε για όργωμα.)
9. Αν πας σου Κάστρου, $\widehat{\phi\acute{\epsilon}\rho' \mu\iota}$ λίου χα $\widehat{\lambda\beta\acute{\alpha}\varsigma}$.
(προστακτική)
(Αν πας στη Νίγδη, φέρε μου λίγο χαλβά.)

10. Αν βγεί όλιους, να ν̄τα π̄άσου ή π̄άνου ν̄τα ν̄τα π̄ράμαν̄τα σου τ̄σ̄αϊρ.
(μέλλον) (ενεστώτας)

(Αν βγει ο ήλιος, θα πάμε ή πάμε τα ζώα στο λιβάδι.)

- Αντί για μέλλοντα στην απόδοση, όπως είδαμε στα παραπάνω παραδείγματα, χρησιμοποιείται ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ ΜΕ ΣΗΜΑΣΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΑ. Στην περίπτωση αυτή, η απόδοση φανερώνει για εκείνον που μιλάει, κάτι βεβαιότατο, κάτι που οπωσδήποτε ή ό,τι κι αν συμβεί, θα γίνει. Χρησιμοποιείται σε διαβεβαιώσεις και απειλές.

1. Αν σταείς ακούμα λίου, φέουμ' ν̄τάμα.

(Αν μείνεις λίγο ακόμα, φεύγουμε μαζί - θα φύγουμε σίγουρα.)

2. Αν ν̄τα ειπείς, κόφτου 'ου τ̄σουφάλι σ'.

(Αν τα πεις, σου κόβω το κεφάλι - δίχως άλλο θα σου το κόψω.)

3. Αν γουλτώσου ασά, έρουμι βοητώ σι τ̄σ' ογώ.

(Αν τελειώσω νωρίς, έρχομαι και σε βοηθάω - οπωσδήποτε θα έρθω να σε βοηθήσω.)

4. Ακούμ' ασά 'νι, γιαβρούμ', σ̄αν' πάους. Ν̄τα χτηνά αν ν̄τα π̄άσεις ν̄τέρέ σου γιαϊλά(= λειβάδι σε υψίπεδο οροπέδιο), ν̄τε γουβάτλανν̄τίζ' νι.

(Ακόμη είναι νωρίς παιδί μου, κάνει παγωνιά. Αν πας τα αγελάδια τώρα στο λειβάδι, δεν θα παχύνουν - με τίποτα, σε καμία περίπτωση.)

- Αντί για μέλλοντα στην απόδοση μπορεί να έχουμε και ΑΟΡΙΣΤΟ' τότε, ο ομιλών με τόνο πλήρους βεβαιότητας θέλει να φανερώσει πως εκείνο που σημαίνει το ρήμα θα γίνει αμέσως ή εξ' άπαντος (ό, τι κι αν συμβεί, σε κάθε περίπτωση, οπωσδήποτε, το δίχως άλλο) κι έτσι μπορεί να θεωρηθεί πως έγινε κιόλας.

1. Αν ν̄τα ειπείς, έκουσα ν̄τα π̄τέρια σ'.

(Αν τα πεις, έκοψα τα πόδια σου - πες ότι σου τα έκοψα κιόλας, εξ' άπαντος θα σου τα κόψω.)

2. Τ̄σ' ένα σαγάτ ομ̄μπρό μ̄πιλέ αν φύεις, 'σουν να πας σου Κάστρου ισύ, ογώ σ̄ίφτασα σι τ̄σόλας.

(Ακόμη και μια ώρα πιο μπροστά αν φύγεις, ώσπου να πας εσύ στη Νίγδη, εγώ σε έφθασα κιόλας. Δλδ ό,τι κι αν συμβεί θα σε φθάσω.)

3. Αν ν̄τα ειπείς σου Γιωρικά, σ' ένα ρόνας π̄ήασι σι.

(Αν τα πεις στον Γιώργο, αμέσως θα σε πάει.)

4. Ιτό αν τ̄σοιμηχεί, ήρτα τ̄σ' ογώ ν̄τετσού.

(Αυτός/ή αν κοιμηθή, θα έρθω και εγώ εκεί- θα έρθω δίχως άλλο.)

4η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: Β': ΤΟ ΑΟΡΙΣΤΩΣ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΟ

Στην δεύτερη περίπτωση του τέταρτου είδους ως υπόθεση λαμβάνεται κάτι το ΑΟΡΙΣΤΩΣ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΟ, είτε στο παρελθόν, είτε στο παρόν, είτε στο μέλλον.

ΥΠΟΘΕΣΗ: υποτακτική αορίστου

ΑΠΟΔΟΣΗ: οριστική ενεστώτα

1. Αν έρτ' ασά, ασά μπιλέ φέγ'.
(όπουτια έριντι ασά,)
(Αν έρθει/ όποτε έρχεται νωρίς, νωρίς επίσης φεύγει.)
2. Αν πάου ντετσού, στέκουμι ντυό τρία μέρις'.
(όπουτια παίνου)
(Αν πάω εκεί/ όποτε πάω εκεί, κάθομαι δυο-τρεις μέρες.)
3. Ντου βραϋ αν μποίκ' πάους, πουτ' να βγώ, σέρου 'ου παλτό σα σώμα μ'.
(Τα βράδια όποτε κάνει κρύο, πριν βγω, ρίχνω το παλτό στους ώμους μου.)
4. Αν χειριστούν ασά ντα γεννήμαντα, νουτιανίσκι.
(= όπουτια χειριζιένντι ασά ντα γεννήματα, στέρια νουτιανίσκι.)
(Αν/ όποτε η σοδειά θεριστεί/ θερίζεται νωρίς, μένει κούφια.)
5. Αν βρέξ', απ' ουγά καταβαίν' σέλ.
(όπουτια βρέχει,)
(Αν βρέξει/ όποτε βρέχει, από εδώ κατεβάζει χείμαρρο.)
6. Ντα βάλια κλώχ' νι κλώχ' νι, αν βρίσκνι λερό, νταλντούν μέσ' ιτ' 'σουν να καταβεί όλιους.
(Τα βουβάλια γυρίζουν γυρίζουν, όταν βρίσκουν νερό, ξεχύνονται μέσα ώσπου να δύσει ο ήλιος.)
7. Ντα χτηνά ά 'ιν (= αν δεν) ντα πηάσεις ν' ένοιξ σου γιαϊλά, ντε γουβατλανντίζ' νι.
(ντα χτηνά όπουτια ντεν ντα πηάνεις)
(Όποτε δεν πάνε τις αγελάδες/ αν δεν πάνε τις αγελάδες στο λειβάδι, δεν παχαίνουν.)
 - Όταν η επανάληψη αναφέρεται ΟΡΙΣΜΕΝΩΣ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ, τότε και η υπόθεση και η απόδοση εκφέρονται σε οριστική ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ.
1. Αν είχι λία παράια'ς πάπουλα τ', σ' ένα ρόνας τρώϊσκιν ντα.
(όπουτια είχι λία.)
(Αν είχε/όποτε είχε λίγα λεφτά στη τσέπη του, αμέσως θα έτρωγε.)
2. Αν φτέρνανι ντου γιραφάν, σα μάτια σ' ντε φαινόντουν.
(Αν το -γρήγορο- άλογο πήγαινε γρήγορα, δεν θα το έβλεπες.)

3. Αν παίνισκι ιτό, 'κείνα φεΐσκαν.
(Όποτε πήγαινε αυτός, εκείνοι έφευγαν.)
4. Αν ερόντων τσαού, μηϋτικό ντεν ντου σάλντανα.
(όπουτια ερόντων. . . .)
(Αν ερχόταν/ όποτε ερχόταν νηστικός εδώ, δεν τον άφηνα να φύγει νηστικό.)
5. Αν πέρνανα ντ' επιτσού, καόντουμι 'να ογντουμάντα, στέρια παραμένισκα.
(Αν περνούσα/ όποτε περνούσα από εκεί καθόμουν μια βδομάδα, μετά επέστρεφα σπίτι.)
6. Ντα νυφάϊς αν λάλιναν σου πεερό τ' νι γαρτσού, τρώϊσκαν ξύλου!
(Οι νύφες όποτε αντιμιλούσαν στον πεθερό τους, τρώγανε ξύλο!)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΝΟΤΗΤΑ 20
ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΡΗΜΑΤΑ

ΡΗΜΑ	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
1. αλλάζου	αλλαχίεμι	αλλαχίόντουμι	αλλάχτα	να αλλαχτώ
2. απλούμι	απλούμι	απλώντουμι	απλώχα	να απλώχώ
3. αναβολιζγιέμι	αναβολιζγιέμι	αναβολιζγιόντουμι	αναβολίστα	να αναβολιστώ
4. ακούου	ακουζιέμι	ακουζιόντουμι	ακούστα	να ακουστώ
5. γαριδτιρντίζου	γαριδτιρντιέμι	γαριδτιρντιόντουμι	γαριδτιρντίχα	να γαριδτιρντιχώ
6. γιαγλαϊζου	γιαγλαϊζιέμι	γιαγλαϊζιόντουμι	γιαγλαϊστα	να γιαγλαϊστώ
7. γιαπουδτιρντίζου	γιαπουδτιρντιζιέμι	γιαπουδτιρντιζιόντουμι	γιαπουδτιρντήχα	να γιαπουδτιρντηχώ
8. γαβουρντίζου	γαβουρντιζιέμι	γαβουρντιζιόντουμι	γαβουρντήχα	να γαβουρντηχώ
9. έρουμι	έρουμι	ερόντουμι	ήρτα	να έρτου
10. ζολμονώ	ζολμονιέμι	ζολμονιόντουμι	ζολμονήχα	να ζολμονηχώ
11. κατακολώ	κατακολιέμι	κατακολιόντουμι	κατακολήχα	να κατακοληχώ
12. κουμμπώνου	κουμμπουζιέμι	κουμμπουζιόντουμι	κουμμπόχα	να κουμμπουχώ
13. λαχτώ	λαχτιέμι	λαχτιόντουμι	λαχτήχα	να λαχτηχώ
14. μπατήρντίζου	μπατήρντιζιέμι	μπατήρντιζιόντουμι	μπατήρντήχα	να μπατήρντηχώ
15. ντίζου	ντιζιέμι	ντιζιόντουμι	ντιστήχα	να ντιστηχώ
16. ορτώνου	ορτούμι	ορτώντουμι	ορτόχα	να ορτοχώ
17. ροματιζιέμι	ροματιζιέμι	ροματιζιόντουμι	ροματίστα	να ροματιστώ
18. ρίφ(τ)ου	ριφ(τ)ιέμι	ριφιόντουμι	ριφτήχα	να ριφτιχώ
19. δουλώνου	δουλούμι	δουλόντουμι	δουλόχα	να δουλοχώ
20. σωρόβου	σωρουβιέμι	σωρουβιόντουμι	σωρόφτα	να σωροφτώ
21. σαλανντίζου	σαλανντιζιέμι	σαλανντιζιόντουμι	σαλανντήχα	να σαλανντίσου
22. σύρύνντίζου	σύρύνντιζα	σύρύνντιζιόντουμι	σύρύνντσα	να σύρύνντίσου
23. δάνου	δάνου	δάνισκα	ποίκα	να ποίκου

24. τσακοννῶ	τσακοννῆμι	τσακοννῶντουμι	τσακοννῆχα	να τσακοννῆσω
25. τσαχῶ	τσαχῆμι	τσαχῶντουμι	τσαχῆχα	να τσαχῆχῶ
26. τυρπῶ	τυρπιέμι	τυρπιῶντουμι	τυρπήχα	να τυρπηχῶ
27. φκαλῶ	φκαλιέμι	φκαλιῶντουμι	φκαλήχα	να φκαληχῶ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ

ΑΟΡΙΣΤΟΣ

ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

τυρπῶ= τυρπῶ

τυρπιέμι	τυρπιῶντουμι	τυρπήχα	να τυρπηχῶ
τυρπιέσι	τυρπιῶντουσι	τυρπήχης	να τυρπηχεῖς
τυρπιέντι	τυρπιῶντων	τυρπήχη	να τυρπηχεῖ
τυρπι(ό)(έ)μιστι	τυρπιῶντουμιστι	τυρπήχαμ'	να τυρπηχούμ'
τυρπιέτι	τυρπιῶντουτι	τυρπήχητ'	να τυρπηχεῖτ'
τυρπιένντι	τυρπιῶνταν	τυρπήχαν'	να τυρπηχούν

σωρόβου= μαζεύω

σωρουβιέμι	σωρουβιῶντουμι	σωρόφτα	να σωροφτώ
σωρουβιέσι	σωρουβιῶντουσι	σωρόφτης	να σωροφτεῖς
σωρουβιέντι	σωρουβιῶντων	σωρόφτη	να σωροφτεῖ
σωρουβιέμιστι	σωρουβιῶντουμιστι	σωρόφταμ'	να σωροφτούμ'
σωρουβιέτι	σωρουβιῶντουτι	σωρόφτητ'	να σωροφτεῖτ'
σωρουβιένντι	σωρουβιῶνταν	σωρόφταν'	να σωροφτούν

τῆραῖζου= χορηγηδάω

τῆραῖζου	τῆραῖζα	τῆρατῶσα	να τῆραῖσου
τῆραῖζεις	τῆραῖζεις	τῆρατῶσις	να τῆραῖσις
τῆραῖζ'	τῆραῖζι	τῆρατῶσι	να τῆραῖσ'
τῆραῖζουμ	τῆραῖζαμ'	τῆρατῶσαμ'	να τῆραῖσουμ'
τῆραῖζιτ	τῆραῖζιτ'	τῆρατῶσιτ'	να τῆραῖσιτ'
τῆραῖζνι	τῆραῖζαν	τῆρατῶσαν	να τῆραῖσ' νι

Η παθητική του υπερσυντέλικου σχηματίζεται από τον τύπο του αορίστου του ρήματος και το «ήντων» δηλαδή: ακούστα ήντων, γιαγλαῖστα ήντων, τυρπήχα ήντων, σωρόφτα ήντων, τῆρατῶσα ήντων.

ΠΑΘΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΡΗΜΑ «κατακολώ»

Ενεργητικός Ενεστώτας: Ἦτον παιί κατακολά ν̄του σκυλί.
 Παθητικός Ενεστώτας: Ἦτον σκυλί κατακολιέν̄τι απ' ν̄του παιί.

Ενεργητικός Παρατατικός: Ἦτον παιί κατακόλινι ν̄του σκυλί.
 Παθητικός Παρατατικός: Ἦτον σκυλί κατακολιόν̄τουν απ' ν̄του παιί.

Ενεργητικός Αόριστος: Ἦτον παιί καταόλσι ν̄του σκυλί.
 Παθητικός Αόριστος: Ἦτον σκυλί κατακολήχη απ' ν̄του παιί.

Ενεργητικός Μέλλοντας: Ἦτον παιί να κατακολίς' ν̄του σκυλί.
 Παθητικός Μέλλοντας: Ἦτον σκυλί να κατακοληχεί απ' ν̄του παιί.

Ενεργητικός Υπερσυντέλικος: Ἦτον παιί κατακόλσι ν̄του σκυλί ήν̄τουν.
 Παθητικός Υπερσυντέλικος: Ἦτον σκυλί κατακολίχι απ' ν̄του παιί ήν̄τουν.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
 ακούου= ακούω

ακουζιέμι	ακουζιόν̄τουμι	ακούστα	ν' ακουστώ
ακουζιέσι	ακουζιόν̄τουσι	ακούστης	ν' ακουστείς
ακουζιέν̄τι	ακουζιόν̄τουν	ακούστη	ν' ακουστεί
ακουζιέμιστι	ακουζιόν̄τουμιστι	ακούσταμ'	ν' ακουστούμ'
ακουζιέτι	ακουζιόν̄τουτι	ακούστητ'	ν' ακουστείτ'
ακουζιέν̄ντι	ακουζιόν̄ταν	ακούσταν	ν' ακουστούν

γιαγλαίζου= αλείφω

γιαγλαίζιέμι	γιαγλαίζιόν̄τουμι	γιαγλαϊστα	να γιαγλαϊστώ
γιαγλαίζιέσι	γιαγλαίζιόν̄τουσι	γιαγλαϊστης	να γιαγλαϊστείς
γιαγλαίζιέν̄τι	γιαγλαίζιόν̄τουν	γιαγλαϊστη	να γιαγλαϊστεί
γιαγλαίζιέμιστι	γιαγλαίζιόν̄τουμιστι	γιαγλαϊσταμ'	να γιαγλαϊστουμ'
γιαγλαίζιέτι	γιαγλαίζιόν̄τουτι	γιαγλαϊστητ'	να γιαγλαϊστείτ'
γιαγλαίζιέν̄ντι	γιαγλαίζιόν̄ταν	γιαγλαϊσταν	να γιαγλαϊστούν

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. όρτουσα= έφτιαξα	9. γκυύλια= τριαντάφυλλα	17. χοντσά= χαμηλό τραπέζι
2. τύρα= πόρτα	10. πλέρουσα= τελείωσα	18. ταβρώ= τραβάω
3. τσάκουσαν= έσπασαν	11. φορτσές= ρούχα	19. φτσόρωνου= αδειάζω
4. πέντζέρê = παράθυρο	12. ζάνντουσι= έκλεισε	20. καλάια= καλάθια
5. τζαννταρμάα= αστυνόμοι	13. οτζάχ = τζάκι	21. φκαλώ= σκουπίζω
6. παράια = χρήματα	14. ορνίχια/ορνία= κότεις	22. σορώβου= μαζεύω
7. κίτάπια= βιβλία	15. σάνου= κάνω	23. πλερώνου= τελειώνω
8. σάμπαχτα= αύριο	16. παχλάια= φασόλια	

Άσκηση Α: Μετατρέψτε τις παρακάτω προτάσεις στην παθητική φωνή!

Π. χ. Όρτουσα τύρα → τύρα ορτώχη.

1. Ντα φσάχα τσάκουσαν (ντου) πέντζέρê.

→

2. Ντα τζαννταρμάα βρίσκ'νι ντα παράια.

→

3. Άνοιξαν ντα κίτάπια.

→

4. Σάμπαχτα να ποτίσουμ' ντα γκυύλια.

→

5. Να κόψουμ' μαν'τή (ς) Πέφτης.

→

6. Ντε ντου ρωτώ ντου βαβα μ'.

→

7. Πλέρουσα ούλου ντου λερό.

→

8. Μάνα μ' πλέν' ντα φορτσές.

→

9. Αϊλό μ' ζάνντουσι ντ' οτζάχ.

→

10. Ανέστης ταϊζ ντ' ορνίχια.

→

11. Βρήκαν ντα παράια;

→

12. Γίαλα σάνεις ντα παχλάια;

→

13. Πότ' να ορτώσουμ' ντου χοντσά;

→

14. Γιαϊ τάβρανι ντου φσάχ;

→

15. Πούρτα φτσόρουσις ντα καλάια;

→

16. Νευλή ντεν (ντου) φκαλώ (ντου).

→

17. Ιτό να ντου φάου ντέ 'νι.

→

18. \bar{N} τα φσάχα ντου τόπ ντεν ντου τύρπ'σαν.

→

19. Αϊλφή μ' ντε σόρουβι ντα φορτσές.

→

20. Μάνα μ' ντε ντώκει ντα παράια σου γιάσκαλη.

→

Άσκηση Β: Συμπληρώστε τα παρακάτω κενά με το σωστό τύπο της παθητικής!

1. Χρουστού Πάσκας πήαν σου μάνα τ' να φάν. Έφααν- έφααν αντζαμί
(αναβολιζγιέμι).
2. \bar{M} πίργαντα ζολμονώ ντου τσαντουρβάν. Σύμπύτ μέρα πήα σ' αϊλφή μ'.
πιάσι βροχός. _____ (σουλούμι) γένα τσορτσολούχ'.
3. 'τουν γκιαλατζέβ' κρομύια, τ' άλλα γελούν. Ιτό _____ (τροπιαζιέμι).
4. Ατιά ντ' απία _____ (τρώου);
5. Τί εινι, κορέ; _____ (τσικνώνου) ντου σπίτ'! Άνοιξι τύρα.
6. 'τουν ράντσαμ' ντα φσάχα, _____ (τυλίζου) ντα μι ντα γεμενιά.
7. \bar{N} τ' όλιους με ντου ρανάς ούτσα. Να _____ (τυφλώνου).
8. Εκεινά με ντου λαλείς. Απ' του ψέμα _____ (χολιαζιέμι).
9. 'τουν _____ (σηκούμι) σάμπαχτα, να πάμ σ' νεκκλησά.
10. Τις _____ (σουρουίζου) ντα, ήβρινντα τσαού;

Άσκηση Γ: Κάντε τις παρακάτω προτάσεις ερωτηματικές και αρνητικές όπως:

Π. χ. \bar{N} τα φσάχα αναβολιζιένντι.

Ερωτ.: Αναβολιζιένντι ντα φσάχα;
ή \bar{N} τα φσάχα αναβολιζιένντι;

Αρνητ.: \bar{N} τα φσάχα ντεν αναβολιζιένντι.

1. Ντάρα 'τουν γκιαλατζέβου ακουζγιέμι.

Ε.:

Α.:

2. Μάνα μ' γιαγλάτσι ντου φσάχ μι λάϊ.

Ε.:

Α.:

3. Βλάσης 'τουν τσόντουν φσάχ μπατήρντίζιόντουν.

Ε.:

Α.:

4. Ούλα ντ' άργαντα ορτώχαν.

Ε.:

Α.:

5. Να έρτου 'τουν σωροφτώ.

Ε.:

Α.:

6. Σαλαίζαν ντα γεμενιά τ'νι.

Ε.:

Α.:

7. Ντα ρίφια τσαχτήχαν.

E.: _____

A.: _____

8. Ντου σκυλί να τσιραϊσ' σου ντουβάρ απάν'.

E.: _____

A.: _____

9. Όπουτια ράβου τυρπιέμι.

E.: _____

A.: _____

10. Νευλή φκαλήχη.

E.: _____

A.: _____

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΝΟΤΗΤΑ 20 - ΤΕΣΤ

ΣΕΛ. 155

Δώστε τις αντίστοιχες λέξεις στα Μιστιώτικα:

1. βιβλία = _____
2. λέει βλακείες = _____
3. μουσκίδι = _____
4. ομπρέλα = _____
5. τραβάω = _____
6. κλωτσάω = _____
7. ονειρεύομαι = _____
8. χτυπώ = _____
9. πόρτα = _____
10. ξεχνώ = _____
11. κότες = _____
12. δένω = _____
13. καλάθια = _____
14. κουνιέμαι = _____
15. φασόλια = _____
16. τρυπώ = _____
17. τραπέζι = _____
18. σκουπίζω = _____
19. πηδάω = _____
20. πληρώνω = _____

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

A

αβτζής= κυνηγός
αγού= πικρός, ή, ό
αγρατσί= απόγευμα
αζγήν= ογκώδες
αϊλφή= αδελφή
αϊλφό= αδελφός
αϊμ και άιμ= (για να δω...)
άϊντι= άντε
ακήλλή= έξυπνος/η
ακούου= ακούω
αλατζά= πολύχρωμο
αλέζου= αλέθω
αλέξ= μάλλον
αλεύηρ= αλεύρι
αλήα(ς)= αλήθεια
αλμέζου= αρμέγω
άλουγου= άλογο
άλυμπύκια= αλεπού
άμι= πήγαινε
αναβολιζγιέμι= κάνω εμετό
ανακρουζιέμι= ακούω
αγκαιάρ'= αγκαθωτός, ή, ό
ανοιχτήρ'= κλειδί
άντζαμι= τελικά
άνντρας= σύζυγος
ανυπόλντα= ξυπόλυτος
απάν'= πάνω
απές= μέσα
απί= αγλάδι
Απλίρης= Απρίλης
απλουμι= ξαπλώνω
αραμπά= αραμπάς, κάρο
αραϊζου= ψάχνω
άρουπους= άνθρωπος
αστενάρ'= άρρωστος
άστρου= αστέρι
ατιά= αυτοί, ές, ά
ατά= αυτός, ή, ό
ατό= αυτός, ή, ό
ατούρα= αυτοί, ές, ά
Αύγουστους= Αύγουστος
αχτά= έτσι
αψά= νωρίς

B

βαβά= πατέρας
 βάλ'= βουβάλι
 βλάζου= φωνάζω δυνατά
 βλοϊζου= ευλογώ, παντρεύω
 βόϊ= βόδι
 βολόν'= βελόνι
 βορκότς'= βερίκοκο
 βουνί= βουνό
 βραιιάτικου= βραδιάτικα
 βρατσί= βρακί
 βραχών'= χέρι
 βρέχουμι= βρέχομαι

Γ

γαβλαϊζου= γαβγίζω
 γαβουρντίζου= καβουρδίζω
 γαβουστίζου= ανταμώνω
 γάζ= χήνα
 γαζάν= καζάνι
 γαζανντίζου= βγάζω χρήματα
 γαϊλίζ= δέχομαι
 γαϊντούρ'= γαϊδούρι
 γαϊφέ= καφές
 γαϊφêρένγκι= καφέ (χρώμα)
 γαλάτς= κουμπί
 γαλγάν= γαϊδουράγκαθο
 γαλέμ= καλάμι, μολύβι
 γάλια= προσεχε
 γαμά= μαχαίρι (δίκοπο)
 γάμους= γάμος
 γαμπάχ= κολοκύθι
 γαπαημένου= κλειστό
 γαπαϊζου= κλείνω
 γαπάτς' = καπάκι
 γαπτώ= αρπάζω
 γαπώ= αγαπάω
 γαρηψουνντίζου= επιθυμώ
 γαριστρινντίζου= ανακατεύω
 γαρπούς' = καρπούζι
 γαρτσιού= απέναντι
 γεϊν= ευχαρίστηση
 γεμενί= μαντήλα
 γεννήμαντα= σοδειά, σιτάρια
 γερλού= ντόπιος
 γήλτσú= γλυκό
 γήρ= καστανόξανθος
 γηρανίσκου= γερνάω

γηρνάζ = βαρετός
 γιάαρις = άραγε
 γιαβρού/ γιαβρί = μωρό
 γιαγλή = λιπαρός
 γιαγλαΐζου = αλείβω
 γιαΐ = γιατί
 γιαϊλά = λιβάδι
 γιάν' = πλάι, άκρη
 γιάναϊ = πλάγια, λοξά
 γιανί = τάχα
 γιαπουδτιρντίζου = χαστουκίζω
 γιαρντιμένου = χαραγμένο, σκαμένο
 γιάσκαλης = δάσκαλος
 γιαυτόμ' = ο εαυτός μου
 γίνου = δίνω
 γιολντάζ = φίλος
 γιολτζής = ζητιάνος, περαστικός
 γιομώνου = γεμίζω
 γιοργάν = πάπλωμα
 γιορουλντίζου = κουράζομαι
 γιορών = γέρος
 γιοχσά = ή
 γιραζίλ = ρεζίλι
 γιραφάν = γρήγορο άλογο (ράβαν)
 γιριδκίλια = λουκάνικα
 γίσου = ίσιο
 γίφτου = ανάβω
 γκέβέζέ = πολυλογάς
 γκέλέπ = αγκώνας
 γκιώρέ = κατά τη γνώμη μου
 γκιώλ = λουλούδι
 Γκιϋτζύκης = Φλεβάρης
 γκιωζλαΐζου = περιμένω
 γκιϋτζϋλέμ = μετά βίας, με το ζόρι
 γκιαλατζέβου κρομμύια = λέω βλακείες
 γκιαλατζέβου = μιλά
 γκιαμούτζ = κόκαλο
 γκιλινντίρια = γιουβαρλάκια
 γκόν/ 'νγκόν' = εγγόνι
 γλώσσα = γλώσσα
 γοπαρντίζου = τρομάζω κάποιον, ξυλώνω
 γόναντου = γόνατο
 γοράζου = αγοράζω
 γουβατλανντίζου = παχαίνω
 γουβουρνταΐζου = γυροφέρνω
 γουλτώνου = γλιτώνω, γεννώ
 γούνντουρα = παπούτσι
 γούπα = λακούβα, γούρνα
 γούτσα = σπόρια
 γυπνώνου = νυστάζω, κοιμάμαι

E

ἐβέλντέν= κάποτε
 εἴκουζ, τῳάκουζ= εἴκοσι
 εἴμιστι= εἴμαστε
 εἶνι= εἶναι
 εἶπι= πες
 ἐκεινά= ἐκεῖνος-η-ο
 ἐκεινιά= ἐκεῖνοι-ες-α
 ἐλεμεριώς= ὅλη μέρα
 ἐμπέ= πω, πω!
 ἐνα= ἓνα
 ἐναῖγκαλώς= εὐτυχώς
 ἐνενηνῆντα= ἐνενηντα
 ἐννιά= ἐννιά
 ἐννῆντικα= ἐντεκα
 ἐντῆψύζ= ἀνάποδος
 ἐξ' = ἐξι
 ἐξήνῆντα= ἐξήντα
 εο= εἶ!
 ἐπαρ' = πάρε
 ἐπέϊ= ἀρκετά
 ἐρκενῆντα= αὐριο
 ἐρκιες= ο καθένας
 ἐρουμι= ἐρχομαι
 ἐχου= ἔχω
 ἐχτές= ἐχθές
 ἐχτιάρους= κοινοτάρχης

Z

ζάαρ= βεβαίως
 ζαῖφ= ἀδύναμος
 ζανῆντωνου= κλείνω
 ζἐνγκίν= πλούσιος
 ζεῖτίν/ζεῖτίνια= ἐλιά
 ζιαντῳάρ= ζημιάρης, ἀνάποδος
 ζίλια= ζίλια, μουσικά κρόταλα
 ζολμωνώ= ξεχνώ
 ζορλαῖζου= ἐπιμένω
 ζορλού= ἀξιος
 ζωμί= ζωμός

Η

ήντων= ήταν
ημείς= εμείς

Ι

ιντσανους= άνθρωπος
ιρμάχ= ποτάμι
ισύ= εσύ
ιτά= αυτός-ή-ό
ιτό= αυτός-ή-ό
ιτούρα= αυτοί-ες-ά
ιτιά= αυτοί-ες-ά

Κ

καπένντι= δεκαπέντε
κατέσσιρα= δεκατέσσερα
κατό= εκατό
κατρία= δεκατρία
κείνα= εκείνα
κείνου= εκείνος-η-ο
κόνα= εικόνα
καλάϊ= καλάθι
Καλανντάρης= Φεβρουάριος
Καλοτσάιρ(ης)= Καλοκαίρι
καλτσέου= καβαλικεύω
κάμμπανα= καμπάνα
καμμπήλ'= καμήλα
κανντήλ'= καντήλι
κάντουρα= φωτογραφία
καράτζ= βούτυρο
καριά= κοιλιά, καρδιά
καρύι= καρύδι
κάτ'= κάτω
κατ' εις τη 'ή(ς)= κάτω στη γη
κατακολώ= διώχνω
κατόψα= κατόπι, μετά, έπειτα, από πίσω
κα(χ)ερίζου= καθαρίζω
κέμένε= μουσικό όργανο
κερέζ= ασβέστης
κερεσλαϊζου= ασβεστώνω
κέσέντέρους= ταμίας
κέφένίτσα= νοικοκυρά, πολυλογού
κιαλπατί= τανάλια
κιάρκέλε= σβέρκος
κιμπρίτζ= βλεφαρίδα
κίρικα= γαϊδουράκι
κίρπίτ= σπύρτο
κίτάπ= βιβλίο
κίτίκα= σκυλάκι

κίτζ = δίδυμος
κλάτῶ' = παιδί
κλουχάρα = αδράχτι
κλώχου = κλώθω, περιφέρομαι
κοκονό = κόκορας
κολώ = διώχνω
κονντήλώ = σκοντάφτω
κῶπρῦ = γέφυρα
κορίτῶ' = κορίτσι
κότῶ' = αστράγαλος
κουμπώνου = ξεγελάω
κουννῶ' = κοντά
κουννῶ' = σπρώχνω
κούπαλαῖ = ανάποδα
κουπώνου = αναποδογυρίζω
κουρφάς = κρυφά
κρέου = θέλω
κρομμύ = κρεμμύδι
κρούου = κρούω, χτυπάω
κυργιώνου = κερδίζω, νικώ
κωῶν = κουδούνι

λάβους = χερούλι
λαῖού - μούτσις = λαδομπουκιές
λαλώ = μιλώ
λάμου = οργάνω
λαχαίνου = ακουμπάω
λαχτώ = κλωτσάω
λειψό = ελλειματικός, άμυαλος
λεπρού = οξύθυμος, νευρικός
λερό = νερό
λέξ = ψοφήμι (κυριολεκτικά), βαρύ (μεταφορικά)
λόους = λόγος, κουβέντα
Λούβα = θείος (από το σόι του πατέρα)
λιαρό = υγιής
λιαρώνου = αναρρώνω
λιμόν = λεμόνι
λίου = λίγο
λίτσικου = λιγάκι
λιψασμένου = διψασμένος
λουτουργιά = λειτουργιά
λύκους = λύκος
λυῶρ/γουνῶ'τουργούν = λυσσασμένο

μ' ολά= άραγε
 μαγαρίζου= μαγαρίζω, λερώνω
 Μάης= Μάης
 μαΐζου= μαδάω
 μακαρισμένου= μακαρίτης, συγχωρεμένος
 μακρά= μακριά
 μαλλιά= μαλλιά
 μάνα= μάνα
 μαναήλ'= λαμπάδα
 μαναχό= μόνος
 μαν' τής= μαντή
 μαράσκηνου= δαμάσκηνο
 μαρν̄τουβάν= σκάλα
 Μάρτης= Μάρτης
 μέσέλ= ιστορία, παραμύθι
 μάτ'= μάτι
 μαφτίζου= βαπτίζω
 μαχαίνου= μαθαίνω, αναγνωρίζω
 μαχαλά= μαχαλάς
 με= μη(v)
 μελό= μυαλό
 μέρεμις= αφού
 μπογουλντίζου= πνίγομαι (από κάτι)
 μετανιζιέμι= σταυροκοπιέμαι
 μεϋσμένου= μεθυσμένο
 μήσήρ= καλαμπόκι, γαλοπούλα
 μηδίι= μάγουλο
 μηδτικό= νηστικός
 μοιάζου= μοιάζω
 μουρμούτδ= μωρμήγκι
 μούια= μύνη
 μουλαρού= κρύβομαι
 μούχ= καρφί
 μουχόπουρου= φθινόπωρο
 μπαγήρντίζου= ξεφωνίζω
 μπαζαμά= αραβική πίτα
 μπάζου – μπάζου= πού και πού
 μπαϊράχ= λάβαρο, εξαπτέρυγο, σημαία
 μπαδλαΐζου= αρχίζω
 μπατζάχ= μπούτι
 μπατήρντίζου= λερώνω
 μπαχαλή= ακριβό
 μπίρα= συνέχεια
 μπελίτδ= κομμάτι
 μπέλκι= ίσως
 μπεμπέτζ= κόρη του ματιού
 μπέντέμ'= αμύγδαλο
 μπεκμέζ= πετιμέζι

μ̄πέλεϊζου= θυμάμαι
μ̄πέμπλέκουις= ρεβύθια
μ̄πιλέ= ακόμη, επίσης, ούτε
μ̄πίργαντα= συνέχεια
μ̄πόζ= καστανόξανθος, γκρίζος
(μ)ποίκου (να μποίκου)= θα κάνω
μ̄πόόρτσ= κάλτσα
μ̄πουιντίζου= κρυώνω
μ̄πουτδουγού= πριόνι
μ̄πρέ= βρέ!
μ̄πύρντέν μ̄πύρντέν = ξαφνικά
μ̄πύρϋκτίζου= μαζεύομαι
μυζάρ'= μυξιάρης

N

ναίκα= γυναίκα
ναλμπάτης= πεταλωτής
νανούι= κούνια (μωρού)
ναχείλα= χείλος
νεκκλησά= εκκλησία
νένοιξ'= άνοιξη
νέξέ= σβέρκος
νέυλη= αυλή
νε(χ)υριώνα= αχυρώνας
νιβέμι= πλένω το πρόσωπο
νισιά= φωτιά
νούμερο= νούμερο
νουτιανίσκου= μένει κάτι «κούφιο», νωτίζει
ντα= οι, τα
νταγία= εποχή
νταγίλντίζου= σκορπίζω
Νταή= θεός (από το σόϊ της μάνας)
νταιανντίζου= στηρίζομαι, υποβαστώ
ντάκου= δαγκώνω
νταλντώ=βουτάω, λέω ασυναρτησίες
ντάμα= μαζί
νταμουρτζής= σιδεράς
νταρῆλντίζου= θυμώνω
νταχτύλ'= δάχτυλο
ντέ= δεν
ντεϊ= επειδή
ντείχου= δείχνω
ντέκα= δέκα
ντεκοχτώ= δεκαοχτώ
ντένγκίζ= θάλασσα
ντεξάλαϊ= δεξιά
ντεξάρα= δοξάρι
ντεξό= δεξιό

ν̄τε̄πέ̄λέ̄νν̄τί̄ζου= αγωνίζομαι, ζορίζομαι
 ν̄τε̄ρέ= τώρα.ρέμα, ρεματιά
 ν̄τε̄ρίν= βαθειά
 ν̄τε̄τσά= εκεί
 ν̄τε̄τσάξ'= δεκαέξι
 ν̄τε̄τσεννιά= δεκαεννιά
 ν̄τε̄τσεφτά= δεκαεφτά
 Ν̄τε̄φτέρα= Δευτέρα
 ν̄τε̄χά, ν̄τε̄εχά, ν̄τε̄εχαχά= εκεί
 ν̄τῑζλίκα= ποδιά
 ν̄τί̄ζου = δένω
 ν̄τῑλίμ= φέτα(κομμάτι)
 ν̄τῑρλίτς= ομόνοια, ομοφωνία
 ν̄τοῑστίζου= μαλώνω
 ν̄το̄λαστίζου= μπλέκομαι, μπερδεύομαι
 ν̄τό̄μακα= ντομάτα
 ν̄τό̄ντζ'= δόντι
 ν̄τού= ο, η, το(ον.), τον, την, το(αιτ.)
 ν̄τουζάχ= ποντικοπαγίδα
 ν̄τοῡνιά= κόσμος
 ν̄τού̄τ= μούρο
 ν̄τοῡτουρν̄τί̄ζου= βάζω φωτιά
 ν̄τῡό= δυο
 ν̄τῡσ̄κύν= σκεπτικός
 ν̄τῡσ̄ύνν̄τί̄ζου= σκέφτομαι
 ν̄τώ̄εκα= δώδεκα
 νύ̄φ'= νύφη
 νύ̄χ'= νύχι

Ξ - Ο

ξέ̄υρου= ξέρω
 οβ̄γό= αυγό
 οβ̄ν̄τομή̄νν̄τα= εβδομήντα
 ογ̄ν̄τοή̄νν̄τα= ογδόντα
 ογ̄ώ= εγώ
 οκ̄οῡνιάρ= τεμπέλης
 όλ̄ιους= ήλιος
 ομ̄μπ̄ρό= μπροστά
 ό̄ραμα= όνειρο
 ό̄ξ̄ινου= ξινό
 οπί̄σ'= πίσω
 ό̄ποῡτια= όποτε
 ό̄ργου= έργο, δουλειά
 ορν̄ίχ', ορν̄ί= κότα
 ορ̄τά= ορθά, σωστό
 ορ̄τίς= όρθιος
 ορ̄τάνου= ορθώνω, φτιάχνω
 οτ̄ζάχ= τζάκι
 ό̄τιαλα= όπως, καθώς

ούλα= όλα
ουλουίζου= οδύρομαι, φωνάζω, σκούζω
ουτζούζ= φθηνό
ούτσα= έτσι
οφτά= εφτά
όφτσιρου= άδειος, ελεύθερος
όχι- όϊ= όχι
οχτώ= οχτώ

Π

παίνου= πηγαίνω
παιντιά= παιδιά
παίρου= παίρνω
πακλαίζου= τακτοποιώ, καθαρίζω
παμμπούρ= βαπόρι
πανντέμασις = τάχα, λες και..., νομίζω
πανντόις, πανντέιμας =λές και..., νομίζω
παουμένου= παγωμένο
πάους= πάγος
παπάς= παπάς
πάπουλα= τσέπη
παράια= χρήματα
παραλή= παραλής
παραμένου= επιστρέφω (στο σπίτι, στην πατρίδα)
Παρασκεή= Παρασκευή
παρλαίζου= γυαλίζω, αστραφτώ
παρτλάκα= βάτραχος
πάτακα= πατάτα
πατλαίζου= σκάω
πάτς= καθαρό
παϋ= παχύς-ιά-ύ
παχλαία= φασόλια
πεερό= πεθερός
πενήνντα= πενήντα
πένντι= πέντε
πέντζέρê= παράθυρο
περσό= περίσσιο, περισσότερο
πέρτσ' = πέρυσι
πεσκίρ= πετσέτα
πεστέρ' = περιστέρι
Πέφτης= Πέμπτη
πέφτου= πέφτω
πινντικός= ποντικός
πίς= ανάποδος, άσχημος
πισίκα= γάτα
πιστικός= τσοπάνης, βοσκός
πλάρ' = πουλάρι
πλερώνου= τελειώνω, πληρώνω

πλυνίσκου= πλένω
πό;= πού;
πολύ;= πολύ
πορτακάλ'= πορτοκάλι
πότ';= πότε;
πότ' μπέρι;= από πότε;
πούϊ - πούϊ;= πού;
πουρπαϊζου= περπατάω
πούρτα;= πού;
πράμαντα= ζώα (οικόσιτα)
πρό(γ)αντου= πρόβατο
προυζιέμι= πρήζομαι
πτέρ'= πόδι
πύνντύς= κρέμα (μιστιώτικο φαγητό)

P

ράμμαντα= ράμματα
ρανώ= κοιτώ
ριβία= ρεβίθια
ρίφτου= ρίχνω
ρουπόνου= λερώνω

σ' άλλα πάν= απανωτά
Σάββατου(ς)= Σάββατο
σαγάτ= ώρα, φορά
σαγμένου= σφαγμένο
σάκου= σακάκι
σαλαϊζου= κουνάω
σαλβάρ= παντελόνι
σαλεβου= κουνάω
Σαλη(ς)= Τρίτη
σαλντώ= στέλνω, αφήνω, ελευθερώνω
σάμπαχτα= αύριο
σάνου= κάνω
σαπών'= σαπούνι
σασητήρντιζου= μπερδέυομαι
σέκέρ= ζάχαρη
σέλ= χείμαρρος
σεμαϊζιέμι= αρραβωνιάζομαι
σένγκρα, σόνγκρα= έπειτα
σέντε= πάντα, συνέχεια
σεράνντα= σαράντα
σεριώ= σιχαίνομαι
σερμένου= πεταμένο
σερνικός= άντρας
σέρου= ρίχνω

ὀηκούμι= σηκώνομαι
 σήλαϊζου= πονάω
 ὀήμερου= σήμερα
 σήχτώ= σφίγγω
 σινγκίρ= γάμπα
 σιλέέ= χαστούκι
 σιλινντίζου= γλιστράω
 ὀι(χ)ηριώνας= σιδερένιο
 ὀί(χ)ηρου= σίδηρο
 ὀιφτάνου= πλησιάζω, φτάνω
 σκέφια= πιάτα
 σκεφί/σκεφιά= πρόκα
 σκιαφί= λεκάνη πλυσίματος
 ὀκιῶλότς'= σκουλήκι
 σκόλια= σχολείο
 σκονιός= σκοτάδι
 ὀκυλί= σκυλί
 σολάχ= αριστερός
 ὀονανντίζου= κάνω τρέλες
 ὀουλουμένου= βρεγμένο
 σουνγκάτους= ομελέτα
 σουν ιτά= ίσα μ' αυτό, σαν αυτό
 σπανιέμι= ταράζομαι, τρομάζω
 σπίτ'= σπίτι
 Σταυρού= Σεπτέμβρης
 στέκουμι= στέκομαι
 στέρια= ύστερα
 στόμα= στόμα
 στράντα= δρόμος
 στρώῶ'= στρώμα
 σύμπύτ μέρα= μεθαύριο
 σύρυνντίζου= σέρνομαι, ταλαιπωρούμαι
 σύρυντινα= μιστιώτικος χορός
 σώμ'= ὄμος
 σών'= φτάνει
 σωρώβου= μαζεύω, ζητιανεύω

Τ

Τ' αη - Ντηρμητιού= Οκτώβριος
 Τ' αη - Γιανιού= Ιούνιος
 Τ' αη - Γιωργιού= Νοέμβριος
 Τ' αη - Νικολάτ= Δεκέμβριος
 Τ' αης - Κήρ'κου= Ιούλιος
 ταβρώ= τραβώ
 τανά= μοσχάρι
 τας= κύπελλο
 ταχτά= σανίδα
 τεμέαρ, τεμέορ= δικό μας

τεσέαρ, τεσέορ= δικό σας
τέσσιρα= τέσσερα
Τετράη= Τετάρτη
τζεντερμές= χωροφύλακας
τζιβλαίζου= κελαηδώ
τί= τι
τίαλα= πώς
τιαρά, μπαλόν= αεροπλάνο
τίνους= τίνος
τις= ποιός
τοβρά= ταγάρι, σάκος
τοκάν= καφενείο
τόπ = μπάλα
τοπάλ= κουτσός
τοσό(να)= δικό σου
τουγά= να το
τούια= τρίχες
τουιάρ= τριχωτός
τουράν, τιρέν= τρένο
τουφέν= τουφέκι
τραγώϊ= τραγούδι
τράζα= ουρά
τρία= τρία
τριάνντα= τριάντα
τροπιαζιέμι= ντρέπομαι
τρόχ', τρόϊ= τροχός
τσα(γ)ά= εδώ
τσακονντώ= κατουρώ
τσακουμένου= σπασμένο
τσακώνου= σπάω
τσανό= τρελός
τσαίνουριού= καινούργιο
τσαϊρ= λιβάδι
τσακμάχ= αναπτήρας
τσακους= είκοσι
τσακούτζ= σφυρί
τσαλούϊ= δέντρο
τσαντουρβάν= ομπρέλα
τσαού= εδώ
τσαους= μέχρι, ώσπου
τσαρπώ= χαστουκίζω
τσατώ= κλειδώνω
τσαχ' = μέχρι, ώσπου
τσαχτώ= καρφώνω, χτυπάω
τσειμι= είμαι
τσειμιστι= είμαστε
τσειντι, τσειϊ= είναι
τσεισι= είσαι
τσεράζου= κερνάω
Τσερετόη= Κυριακή

τσερι= κερι
 τσηγηρντιζου= τσιριζω
 τσηρπηρντιζου= σφαδαζω
 τσι= και
 τσιβι= ξυλαρακι
 τσικιτσ'= κατσικι
 τσικνωνου= καπνιζω κατι, νευριαζω
 τσιλανγκααρα= σκατζοχοιρος
 τσιλια= κουτσουλια
 τσιμπι= πηρουни
 τσιμυτο= μυτερο
 τσινα= χελιδони
 τσινι= μπλε
 τσιπρα= τσιγκελακι, βελони πλεξιματος
 τσιραιζου= χοροπηδαω
 τσιφτσης= αγροτης
 τσοιμουμι= κοιμαμαι
 τσοραπ= καλτσα
 τσοι, τσοντι = τοτε
 τσορτσολουχ= μουσκιδι
 τσοσμε= βρυση
 τσυρυνντιζου= σαπιζω
 τυρα= πορτα
 τυρπι= τρυπα
 τυφερο, τυβερο= τρυφερο
 τυφλο= τυφλο

Υ-Φ

υσειτ= εσεις
 'φτι= αυτι
 φαϊζου= φερνω
 φαϊντα= οφελος
 φακουι= φακη
 φεου= φευγω
 φερου= φερνω
 φετους= φετος
 φι= φιδι
 φιλακου= προσεχω, φροντιζω
 φκαλ'= σκουπα
 φκαλημενου= σκουπισμενο
 φκαλω, φκαλνισκου= σκουπιζω
 φο(β)ουσαρ'= φοβητσιαρης
 φορτσά= ρουχο
 φορωνου= ντυνομαι, φοραω
 φοτουλου= ψευτοπερηφανος
 φουκαρά= φουκαρας, φτωχος
 φσαχ= μωρο
 φτειρ= ψειρα

φτερνώ= βιάζομαι
φτσορώνου= αδειάζω
φωτιζιέμι= ξημερώνομαι

X

χαζλανντίζου= αρέσω
χαϊρσούζ= αχαϊρευτος
χαλάτσης= μάστορας
χάμ- χαμνό= μαλακό, γινομένο
χαμπάρσήλαϊ= ξαφνικά, αιφνιδίως
χανιέμι= χάνομαι
χαρτζέβου= ξοδεύω
χατζίλαϊζου= πετάω κάτι
χειμώς= χειμώνας
χέκου= βάζω
χέρ'= χέρι
χερά - χερά= αργά – αργά
χερούτσικα= σιγά – σιγά
χέξ= τίποτα, καθόλου
χεδώνα= τουαλέτα
χήιάρ= αγγούρι
χήσήμ = συγγενής
χινόπουρου, μουχόπουρου= φθινόπωρο
χίτς= καθόλου, τίποτα
χιωρώ= δουλεύω, κάνω
χολιαζιέμι= νευριάζω
χολιακό= νευρικός
χοντσά= χαμηλό τραπέζι, τραπέζωμα
χοπλαϊζου= χοροπηδάω
χορί= κατούρι
χουλιάρ= κουτάλι
Χουρστού Πάσκας= Χριστούγεννα
χουτί= κουτί
χοχτώ, χοχτίζου= βρομάω
χρόνους= χρόνος, χρόν'= του χρόνου
χτέρ'= πέτρα
χτήνου= αγελάδα
χωματιώνας= χωμάτινο
χώρα(ς)= ξένος, η, ο
χώρας – χωριού= ξένος
χώρας χώρα= ξένος

Ψ

παλία= παλίδι

πέλλου, παλνίσκου= διαβάζω, πέλω

πελό= ψηλός, ή, ό

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΛΥΣΕΙΣ

σελ.37 Άσκηση Α

1. 'μι-τσειμι	6. 'νι-τσειντι
2. 'νντι-τσεινντι	7. ειτι-τσειτι
3. ειμιστι-τσειμιστι	8. 'νντι-τσεινντι
4. 'νι-τσειντι	9. ειμιστι-τσειμιστι
5. 'σι-τσεισι	10. 'νι-τσειντι

σελ.39 Άσκηση Β

1. ισυ, ισυνα	6. ιτα, ιτο, ατα, ατο, εκεινα
2. ογω, ογωνα	7. ημεις
3. υθει	8. ιτα, ιτο, ατα, ατο, εκεινα
4. ιτια, ιτουρα, ατια, ατουρα, εκεινια	9. ημεις
5. ογω, ογωνα	10. ιτα, ιτο, ατα, ατο, εκεινα

σελ.39 Άσκηση Γ

1. σωστη	6. τσειντι
2. τσειτι	7. τσειντι
3. τσεινντι	8. τσειντι
4. τσεισι	9. τσειμιστι
5. τσειμι	10. τσεινντι

σελ.41 Άσκηση Δ

1. Τι εινντι; Ιτουρα 'νντι.	6. Τι εινι; Ιτο 'νι.
2. Τι εινι; Εκεινα 'νι.	7. Τι εινντι; ιτια 'νντι.
3. Τι ειντι; Ατο 'νι.	8. Τι εινι; Εκεινα 'νι.
4. Τι εινι; Ιτα 'νι.	9. Τι εινι; Ατα 'νι.
5. Τι εινντι; Ιτουρα 'νντι.	10. Τι εινι; Ατο 'νι.

1. Ἦτα τσακούτσα τ'νι τσείνντι σιηριώνας.
2. Ἦτα μπαζλαμάια σας τσείνντι τυφερά.
3. Ἦτα μπουτσογούια μας τσείνντι τσάινουρια.
4. Ἦτα πρό(γ)άντα τ'νι τσείνντι γαιφέρέγκια.
5. Ἦτα στράντι τ'νι ντε'νντι γίσα.
6. Ἦτα ντουζάχια μας ντε'νντι καλά.
7. Ἦτα χεσώνις σας τσείνντι μακρά.
8. Ἦτα κίρπίτια τ'νι τσείνντι σουλουμένα.
9. Ἦτα μπόδρτσα σας τσείνντι μεάλα.
10. Ἦτα οτζάχια μας τσείνντι γαπαημένα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

1. Ἐτου χτέρ' απ' του τοβρά λαφρύ 'νι.
Ἐτου τοβρά τσείντι απ' του χτέρ' λαφρύ.
2. Ἐτου βούτρους τσείντι απ' ἔτου ψωμί γιαγλή.
Ἐτου ψωμί απ' ἔτου βούτρους ξερό 'νι.
3. Νύφ' απ' του Γαμμπρός τυφερό 'νι.
Ἐτου γαμμπρό τσείντι απ' νύφ' αζγήν.
4. Ἐτου παϊί τσείντι απ' του γιορών μικρό.
Ἐτου γιορών απ' ἔτου παϊί μέγα 'νι.
5. Ημείς τσείμιστι απ' εσάς λιψασμένα.
Υδέιτ απ' εμάς μηστικά 'τι.
6. Ἐτα φορτσές απ' τα μπόόρτσα σουλουμένα 'νντι.
Ἐτα μπόόρτσα τσείνντι απ' τα φορτσές ξερά.
7. Γιορντάνης απ' του Μποντή ζένγκίν 'νι.
Μποντής τσείντι απ' του Γιορντάν φορτρά.
8. Ἐτα αραμπά τσείντι απ' του τιαρά σουτζούζ.
Ἐτου τιαρά απ' τ' αραμπά μπουαλή 'νι.
9. Ἐτ' απία απ' τα χήμάρια γήλτσά 'νντι.
Ἐτα χήμάρια τσείνντι απ' τ' απία αγούια.
10. Ἐταή μ' Νικόλας τσείντι απ' του Λούβα μ' Λαζαρη καλό.
Λούβα μ' Λαζαρης απ' του Ἐταή μ' Νικόλα πίζ'νι.

1. $\widehat{N\tau}$ άλουγου απ' του 'ρίφ βαρύ 'νι.
2. Λούβα μ' Κωσταΐνης απ' του Βαβά μ' γκέβέζέ 'νι.
3. $\widehat{N\tau\acute{\alpha}}$ μ' Σάββας απ' του Λούβα μ' Γιώρ' ζένγκιν 'νι.
4. $\widehat{N\tau\omicron}$ του λιμόν απ' του πορτακάλ' όξινου 'νι.
5. $\widehat{N\tau\alpha}$ μήλα απ' $\widehat{v\tau\alpha}$ μαράσκηνα γήλτσά 'νντι.
6. $\widehat{N\tau\omicron}$ του γαιΐφά απ' $\widehat{v\tau\omicron}$ του δέκέρ αγού 'νι.
7. Ιθύ απ' εμέ ψελό 'σι.
8. $\widehat{N\tau}$ 'άλουγου απ' του τσικίτς $\widehat{\mu\pi\alpha\chi\alpha\lambda\acute{\eta}}$ 'νι.
9. Ανέστης απ' του Σιμοχό λέπρου 'νι.
10. $\widehat{N\tau\alpha}$ 'ναίτσις απ' σερνιτσίας χολιακά 'νντι.

1. $\widehat{N\tau\omicron}$ του κορίτσ' τσείντι 'νι απ' του παιί φοουσάρ'.
ή $\widehat{N\tau\omicron}$ του κορίτσ' απ' του παιί φοουσάρ 'νι.
2. Νύφ' απ' του γαμπρό φωτολού 'νι.
3. Γιορντάνης απ' του Γιοβάν τσανό 'νι.
4. Ελτσάϊτ τσείντι / 'νι απ' τ' Αποστέλνα ζορλού.
ή Ελτσάϊτ απ' τ' Αποστέλνα ζορλού 'νι.
5. Λούβα μ' Τουμάς τσείντι / 'νι απ' του Λούβα μ' Χρήστη λέπρου.
ή Λούβα μ' Τουμάς απ' του Λούβα μ' Χρήστη λέπρου 'νι.
6. $\widehat{N\tau\omicron}$ του φσάχ απ' του κλάτσ' μυζάρ 'νι.
7. $\widehat{N\tau\omicron}$ του ζωμί απ' τα ρυβία αλυκό 'νι.
8. Ιζά μ' Τσερετσό απ' του Ιζά μ' Παρασκένα αστενάρ 'νι.
9. Τόγωρης τσείντι / 'νι απ' του Ντευτέρ χαϊρσούζ.
ή Τόγωρης απ' του $\widehat{N\tau\omicron}$ δευτέρ' χαϊρσούζ 'νι.
10. $\widehat{N\tau\omicron}$ τόμακα τσείντι / 'νι απ' του χήιάρ χάμ.
ή $\widehat{N\tau\omicron}$ τόμακα απ' του χήιάρ χάμ 'νι.

1. Αϊλφό μ' Νικόλας απ'ούλα μας ψελό 'νι.
2. Ν̄του χτέρ' απ'ιτούρα ούλα βαρύ 'νι.
3. Λούβα μ' Γαραλάμης απ'ούλα μας λέπρου 'νι.
4. Απ'ούλα μας φοουσάρ Κυριάκους τσείντι / 'νι.
5. Απ'ούλα αλυκό ν̄του τουρσί 'νι.
6. Απ'ούλα λυσάρ/γουν̄τουργούν, λύκους 'νι.
7. Χεοντόης τσείντι απ'ούλα γιραζήλ.
- ή Χεοντόης απ'ούλα γιραζήλ 'νι.
8. Κόκαλης 'νι απ'ούλα τ'νι ζένγκίν.
ή Κόκαλης απ'ούλα τ'νι ζένγκίν 'νι.
9. Απ'ούλα τ'νι γήλτσό ν̄του μπέκμέζ' νι.
10. Απ'ούλα τ'νι πικ Σάββας 'νι.

- 1) Ν̄τα 'ναίτσις νεκκλησα 'νντι.
- 2) Ν̄τα σκυλιά βλάζ 'νι.
- 3) Τσείνντι αστενάρια.
- 4) Να ν̄του ρανίσου Τσερετόη.
- 5) Φάισαν 'μι./ Φαίζουν' μι.
- 6) Ν̄του φσάχ πλυνίσκου.
- 7) Πεερού μ' ν̄του χέρ φιλώ.
- 8) Πέφτης ήρτα.
- 9) Ν̄τα φορτσες τσείνντι σου σανντήχ.
- 10) Μάνα μ'φκαλεί νευλή.

1. Τίαλα
2. Πούρτα
3. Γιαϊ
4. Τίνα
5. Πότ'
6. Τίνους
7. Γιαϊ
8. Τίαλα
9. Τίνα
10. Πό

1. Ογώ ντε γκιαλατζέβου μι ντ' αϊλφό μ'.
Ογώ γκιαλατζέβου μι ντ' αϊλφό μ';
2. Ισύ ντου Σοφιά μας ντεν ντου γαπάς.
Γαπάς του ντου Σοφιά μας;
3. Ντου σκυλί μας μπίργαντα ντε γαβλαϊζ'.
Ντου σκυλί μας μπίργαντα γαβλαϊζ';
4. Αϊλφή σ' ντε φορών πάτσα φορτσές.
Φορών αϊλφή σ' πάτσα φορτσές. Αϊλφή σ' φορών.;
5. Ντευτέρης ντε νιβιέντι.
Νιβιέντι Ντευτέρης.;
6. Ημείς ντε ρουπόνουμ /μαγαρίζουμ'
Ημείς ρουπόνουμ /μαγαρίζουμ' ντα.;
7. Υσείτ ντε ντοϊστίζιτ'
Υσείτ ντοϊστίζιτ';
8. Ατούρα ντα κλάτσα τ'νι ντεν ντα κρούν.
Ατούρα ντα κλάτσα τ'νι κρούν ντα;
ή Ατούρα κρούν;
9. Ντα κλάτσα ντε πιάν'νι σϋρϋνντίνα.
Ντα κλάτσα πιάν'νι σϋρϋνντίνα.
10. Ιτούρα ντε μαχαίν'νι τεμεάρ γλώσσα.
Ιτούρα μαχαίν'νι γλώσσα μας;

1. Τρώει
2. Φκαλεί
3. Ρανώ
4. (σωστή)
5. (σωστή)
6. Μετανιζιέντι
7. Μαΐζ'
8. (σωστή)
9. Κουπών'νι
10. (σωστή)

1. Παίνου σκόλια.
2. Ν̄του π̄νν̄ν̄τύς βράζου ν̄του.
3. Γιορούλτσα.
4. Τοσό ν̄τα π̄τέρια χοχτίζ'νι.
5. Ρανώ ν̄του βουνί.
6. Μάνα μ' καλτσέυ' ν̄του γαῑν̄τούρ.
7. Πακλαίζου ν̄τουσπίτ'.
8. Κόφτου ν̄του μι ν̄του γαμά.
9. Σήλαϊζ' καριά μ'.
10. Μοιάζ' ν̄του βαβά τ'

1. Σάββας τσείντι (12) ν̄τώεκα χρονού.
2. Σάββας τρώει ψωμί τ̄σι μέλ'.
3. Σάββας παίν' σκόλεια.
4. Σάββας ὄηκούντι ν̄του σαγάτ σα οχτώ.
5. 'ς σκόλεια τουν πάει ψάλλ'.
6. Κρέβ' να γενεί γιάσκαλης.
7. Ν̄τε κρέυ' να γενεί τ̄σιφτ̄σής-τσείντι πολύ ζόρ.
8. 'τουν πάει 'ς γιολν̄ταδού τ' του σπít' παίζ'μι ν̄του computer.
9. Σου σπítι τ' γυριζιέντι ν̄τ' αγρατσί.
10. Σου σπít' τουν γυριζιέντι ρανά T.V.

1. κρεύ'
2. τσακώνουμ'
3. ροματιζιέντι
4. ντάκ'νι
5. γοπτίζου
6. γιορουλντίζιτ'
7. ζολμονά
8. μπουιντίζνι
9. κρούει
10. έρουρντι

1. Α.: Ντου σκυλί ντε χόκσι. // Ντε χόκσι ντου σκυλί.
Ε.: Ντου σκυλί χόκσι; // Χόκσι ντου σκυλί;
2. Α.: Κιρίκα ντε χοπλάτσι. // Ντε χοπλάτσι κιρίκα.
Ε.: Κιρίκα χοπλάτσι; // Χοπλάτσι κιρίκα;
3. Α.: Ντου φως ντε ποίκι φαϊντά. // Ντε ποίκι φαϊντά ντου φως.
Ε.: Ντου φως πίκει φαϊντά; // Πίκει φαϊντά ντου φως;
4. Α.: Ντ' απία ντε τσύρντσαν. // Ντε τσύρντσαν ντ' απία.
Ε.: Τσύρντσαν ντ' απία; // Ντ' απία τσύρντσαν;
5. Α.: Πέντζέρε ντε τσακώ(χ)η. // Ντε τσακώ(χ)η πέντζέρε.
Ε.: Πέντζέρε τσακώ(χ)η; // Τσακώ(χ)η πέντζέρε;
6. Α.: Ντα φσάχα ντε σονάντσαν. // Ντε σονάντσαν ντα φσάχα.
Ε.: Ντα φσάχα σονάντσαν; // Σονάντσαν ντα φσάχα;
7. Α.: Ανέστης ντεν ντου όρτουσιν ντ' αγρατσί; // Ντεν ντου όρτουσιν Ανέστης ντ' αγρατσί;
Ε.: Όρτουσιν 'του Ανέστης ντ' αγρατσί; // Ανέστης όρτουσιν ντου ντ' αγρατσί;
8. Α.: Ντα κλάτσα ντε τσάκουσαν ντα τάσια. // Ντε τσάκουσαν ντα τάσια ντα κλάτσα.
Ε.: Ντα τάσια, ντα κλάτσα τσάκουσαν ' ντα; // Ντα κλάτσα τσάκουσαν ντα τάσια;
9. Α.: Ντου τανά ντε προύστη. // Ντε προύστη ντου τανά.
Ε.: Προύστην ντου τανά; // Ντου τανά προύστη;
10. Α.: Κάκα μ' ντε κονντήλτσι. // Ντε κονντήλτσι κάκα μ'.
Ε.: Κονντήλτσι κάκα μ'; // Κάκα μ' κονντήλτσι;

1. Ιτα' νι αγού γιαϊ τσύρντσί. Ιτά' νι αγού- τσύρντσί.
2. Άκουσα 'να χαμπάρ.
3. Σάμπαχα άλμιξα ντα ντα χτηνά.
4. Αναβολίστη γιαϊ έφαη πολύ φαϊ.
5. Ντετένα απλώ(χ)η κάτ'.
6. Ντα μπόδόρτσα σ' χέκα ντα σου χουτί.
7. Μι ντου τούραν ήρτα.
8. Μάνα μ' καέρσι ντα πάτατσις.
9. Λούβαμ Αβουργάμ νεχυριώνα κάη.
10. Γαβούσιν ντου γιολντάσιτ'.

1. Εχτές Ελένα πήι σου μπαζάρ.
2. Μάνα τ' σάλτσιν ντου σου μπαζάρ' να πάρ' ψωμί, λάϊ, άλας, παχλάια, φακούια, μπεμπλέκούις τσι παστουρμάς.
3. Ελένα ντε πήι σκόλια, πήι σου μπαζάρ.
4. Σαμπαχτάν σάλτσιν ντου να πάει σου μπαζάρ.
5. Ντ' αγρατσί γυρίστι σου σπίτι.
6. Μάνα τ' χολιάσκει γιαϊ να ποίκ' φαϊ ντεϊ, τσ' ιτό γυρίστη ντ' αγρατσί.
7. Ελένα ντε πήρει μπαστουρμάς γιαϊ πλερώχαν ντα παράια.
8. Ντου μπαστουρμάς τσόουν μπαχαλή.
9. Ντου μπαστουρμάς σανίσκι 30€.
10. Ελεύθερη απάντηση.

1. Ογώ 'τουν γκιωζλαϊζα σι, ράντσα ντου Πρόιμου.
2. Μάνα μ'/σ'/τ', 'τουν ζάντουνι τύρα, ανακρούστη να τζιβλάιμα.
3. Ιθύ 'τουν ράνανις 'μι, ογώ χολιάστα.
4. Ατό 'τουν ουλούιζι, εκεινά τσάτσι τύρα.
5. Ημείς 'τουν σόρουβαμ' ντα φορτσές, Ντεμποικα έριψιν ντα κατ'εις τη'ή.
6. Ογώ 'τουν φκάλινα, τσιράτσι ένα παρτλάκα ομπρό μ'.
7. Λούβα μ' Τόγωρης 'τουν ερόντουν, κοννηλτσι σου στράντα.
8. Ιζά μ' Ντετένα 'τουν γύπουνι, έπισι κατ'εις τη'ή.
9. Ιθύ 'τουν βλάιζις, ογα μούλουσα.
10. Νταή μ' Νικόλας 'τουν αράιζι ντου τρόχ, ηύρην ντου κιαλπατί.

1. Ογώ 'τουν τσάχτανα'σι, ιθύ ουλούιζις.
2. Ντου φσάχ 'τουν μπουίντιζι, μάνα τ' σίχτανι ντου.
3. Ντου γιορόν 'τουν τοπαλάιζι, σουρούιζι ντου πτέρι τ'.
4. Μάνα τ' 'τουν γιαγλάιζι ντου ψωμί, ντου φσάχ τρώισκι.
5. Υσείτ 'τουν ντοϊστίζιτ, υμείς μούλουναμ'.
6. Αϊλφή μ' 'τουν πακλάιζι ντα πάντζαρις, αϊλφό μ' τρώισκι λαϊού μούτσις.
7. Πακές 'τουν γαριστίρντιζι ντα παχλάια, Ντετένα κόφτισκι ντόματσις.
8. Ντου σκυλί 'τουν βλάισκι, πισίκα τρέισκι.
9. Ατά 'τουν μάχινι να ψάλ', εκεινά κλώισκι σα στράντις.
10. Μάνα μ' τουν γαβουρντίζι τ'αλεύιρ', αϊλφή μ' κόνουνι ντου λάϊ.

1. Σ' όνουμα τ', κάκα βόσκινι πρό(γ)αν̄τα.
2. Μι ν̄του πάπου βόσκινι (ν̄τα) πρό(γ)αν̄τα.
3. Ν̄τα πρό(γ)αν̄τα σπάσαν γιαϊ μυρίσαν ν̄του λύκου.
4. Ν̄τα πρό(γ)αν̄τα τρέϊσκαν σ' ούλα ν̄τα γιάνια.
5. Ν̄τα πρό(γ)αν̄τα τρέϊσκαν σου κάκα απάν τσι τσάχταναν ν̄του.
6. Ένα σερνικός μπαγούρν̄τιζι γιαϊ ράντσι ν̄του λύκου.
7. Λύκους παίνισκι πάνου σου κάκα.
8. Πάπου τάβρανι τσι λάχτανι ν̄του κάκα γιαϊ φαΐσιν ν̄του.
9. Κάκα ν̄τῶσῦνν̄τιζι- ν̄τῶσῦνν̄τιζι σόνγκρα γάτσι 'να χτέρ' τσι χατζιλάτσι ν̄του.
10. Κάκα ν̄τώκι ν̄του πάπου στο τσουφάλι μι ν̄του μελό τ' γιανί χατζιλάτσι ν̄του χτέρ' σου λύκου απάν.

1. 'Τουν μι ράντσις παίνισκα σπít'.
2. Μάνα μ' τουν ράφτισκι ν̄τα φορτσές, ογώ ράνανα τελεόραση.
3. Τρέϊσκα σ' αϊλφό μ' κατόψα γιαϊ φαΐσι 'μι.
4. Βάβα σ' 'τουν ν̄του ράντσα κατακόλινι ν̄του σκυλί.
5. Ανέστης αράϊζι Κωσταϊν ν̄του τοβρά.
6. Νικόλας 'τουν ερόντουν ναίκα τ' παίνισκι (σου) σπít'.
7. Γιάσκαλης 'τουν παίνισκι σκόλεια, ν̄τα φσάχα παΐϊσκαν.
8. Μάνα μ' 'τουν φκάλινι νεβλη, αϊλφή μ' κερασλάιζι.
9. Βλάσης ουλούιζι γιαϊ λαψάνισκι.
10. 'τουν σι είπα ράνανα απ' πέντζέρε όξου.

1. Α. Πίσικα να φάει ν̄του φαϊ τ' ν̄τε' νι. // Πίσικα ν̄του φαϊ τ' να φάει ν̄τε' νι.
Ε. Πίσικα να φάει ν̄του φαϊ τ' μι/ μ' όλα/ γιάαρις;
2. Α. Ανέστης να πουρπαϊσ' αφά ν̄τε' νι. // Ανέστης αφά να πουρπαϊσ' ν̄τε' νι.
Ε. Ανέστης να πουρπαϊσ' αφά μι; // Να πουρπαϊσ' αφά Ανέστης μι/ μ' όλα/ γιάαρις;
3. Α. Ιτό να ν̄τώκ' νισιά ντε' νι. // Ιτό νισιά να ν̄τώκ ν̄τε' νι.
Ε. Ιτό να ν̄τώκ νισιά μι/ μ' όλα/ γιάαρις;
4. Α. Υσείτ να πακλαϊσιτ νευλή ν̄τε' νι.
Ε. Υσείτ να πακλαϊσιτ νευλή μι/ μ' όλα/ γιάαρις;
5. Α. Ν̄του τσικίτς να σουρουίσου να ν̄του φέρου ν̄τε' νι. // Να σουρουίσου να φέρου ν̄του τσικίτς ν̄τε' νι.
Ε. Να σουρουίσου νε φέρου ν̄του τσικίτς μι/ μ' όλα/ γιάαρις;
6. Α. Ν̄τα φορτσές να ν̄τα σωρώπιτ' ν̄τε' νι. // Να σωρώπιτ' ν̄τα φορτσές ν̄τε' νι.
Ε. Ν̄τα φορτσές να ν̄τα σωρώπι τ' μι/ μ' όλα/ γιάαρις;
7. Α. Πολλά άργαν̄τα να χωρίσουμ' ν̄τε' νι.
Ε. Να χωρίσουμ' πολλά άργαν̄τα μι/ μ' όλα/ γιάαρις;
8. Α. Ν̄του σκυλί να γαπουστίς σα ν̄τουβάρια ν̄τε' νι.
Ε. Ν̄του σκυλί να γαπουστίς σα ν̄τουβάρια μι/ μ' όλα/ γιάαρις;
9. Α. 'Τουν φύουν να ζαντώσ' νι τύρα ν̄τε' νι.
Ε. 'Τουν φύουν να ζαντώσ' νι τύρα μι/ μ' όλα/ γιάαρις;
10. Α. Γιώρης να πάει σου τοκάν ν̄τε' νι.
Ε. Γιώρης να πάει σου τοκάν μι/ μ' όλα/ γιάαρις;

1. Ισύ να πάς σου Λούβα σ'.
2. Γαραλάμης να κρέψ' Πακέ μας.
3. Ογώ(να) να γαβουστίσου (μι) ν̄τ' αϊλφό μ'.
4. Εκεινιά να σωρόψ' νι ν̄τα γενήμαν̄τα.
5. Ημείς να γαζανντίσουμ' πολλά παράια.
6. Υσείτ να σ̄ιφτάσιτ' ν̄τα φσάχα.
7. Ν̄του φσάχ να κατακολήσ' ν̄τα ορνί(χ)α.
8. Ατά να ν̄τουτουρντίσ' νισιά.
9. Τσερετσής να κουμμπώσ' μάνα τ'.
10. Ν̄τ' αλούγαν̄τα να φάν ν̄τα μήσήρια.

1. Να ν̄τα ειπώ ν̄τ' αγρατσί.
2. Να ν̄τα σωρώψου γιαϊ σουλούνν̄τι/ να σουλωχούν.
3. Μι ν̄τα πτέρια να πάου.
4. Να ν̄του χατζιλαϊσου σου ν̄τ̄ερέ.
5. Κωσταϊν ν̄του παιί να κατακολήσου.
6. Σάμπαχτα να έρτ' νι.
7. Ν̄τα 'ναίτσις να κλώσνι να ν̄του ρανίς'νι.
8. Τ̄σ' απουγά να μ̄πασλαϊσ'.
9. Μι ν̄του λάϊ να ν̄του γιαγλαϊσ'.
10. Αχανάζ' ν̄του φσάχ να μαφτίσ'.

1. Πόσα χρονού να γενείς χρόν'; Τις να γενεί 22 χρονού.
2. Πότ' να ρανήσ' Λαζαρης ν̄του μάνα τ'; Τίνα να ρανήσ' σάμπαχτα Λαζαρης; Τις να ρανήσ' ν̄του μάνα τ' σάμπαχτα;
3. Τι να ζανν̄τώσ' Γουργόρης; Τις να ζανν̄τώσ' ν̄τα πάντζαρις; Γιαϊ να ζανν̄τώσ' ν̄τα πάντζαρις Γουργόρης;
4. Πούρτα ν' απλώσ' ν̄τα στρώις Κατέρνα; Τι ν' απλώσ' Κατέρνα; Τις ν' απλώσ' ν̄τα στρώις;
5. Τίνους φαϊ να φάει ν̄του φσάχ; Τι να φάει ν̄του φσάχ; Γιαϊ να φάει ν̄του φσάχ μάνα τ' ν̄του φαϊ;
6. Τίαλα να πάει Γιωρης σάμπαχτα; Πότ' να πάει Γιωρης; Τις να πάει σάμπαχτα;
7. Πισίκα γιαϊ να τ̄ιραϊσ' σου ν̄τουβάρ; Πούρτα να τ̄ιραϊσ' πισίκα;
8. Τίνα να γαβουστίς' Ελτσάϊτ;
9. Τις να ν̄τα ειπεί; 'σ τίνα να ν̄τα ειπεί Αχανάης;
10. Τις να ν̄του γουβουρντίσ' χερά-χερα; Βαβά μ' τίαλα να ν̄του γουβουρντίσ';

1. –
2. Σάμπαχτα Χρήστης να πάει σου μ̄παζάρ.
3. Χρήστης ν' αγοράσ' μούχια.
4. Βαβά τ'νι μι ν̄του Χρήστη να ορτώσ' νι τύρα.
5. Χρήστης να φέρ' ν̄του τσακούτ̄σ' απ' Λούβα τ' Γιώρ'.
6. Ανάστα να φέρ' ν̄του μαρν̄τουβάν.
7. Ν̄τα φσάχα να κοπούν.
8. 'ναίκα τ' να ποίκ' π̄ν̄ν̄τύς.
9. Βάβα τ' νι να φάει π̄ν̄ν̄τύς.
10. Ελεύθερη

1. Ογώ ν̄του σκυλί ν̄τεν ν̄του τάϊσα ήν̄τουν.
2. Αϊλφό μ' ξέβι ' ν̄τουν.
3. Κάκα μ' ποίκι ν̄του φαϊ ' ν̄τουν.
4. Ν̄του φσάχ ὄηκώχη ' ν̄τουν.
5. Ελένα χιώρσι ντ' άργαν̄τα ην̄τουν.
6. Χεοντόης ὄρτουσι τύρα ήν̄τουν.
7. Αϊλφή μ' φκάλτσι νευλή ' ν̄τουν.
8. Ν̄τα φσάχα τσοιμήχαν ' ν̄τουν.
9. Νικόλας κατακόλτσι ν̄του σκυλί ' ν̄τουν.
10. Πακές πακλάτσι ν̄του σπίτ' ' ν̄τουν.

1. Ν̄τηρμήτης ζολμώντσι τ' όνουμα μ' ν̄τουν.
2. Κωσταϊνης ν̄τε πούλτσι ν̄του σπίτ' τουν.
Κωσταϊνης ν̄του σπίτ ν̄τεν ν̄του πούλτσι ' ν̄τουν.
3. Αποστέλνα έμαχι 10 τραγώια ην̄τουν.
4. Άτουρα ζάνν̄τουσαν σκόλεια ην̄τουν.
5. Ατχιά ν̄τε ποίκαν τσαίνουριου κόπρϋ ήν̄τουν.
6. Λούβα μ' Γιώρης άνοτσι τσokαν ήν̄τουν.
7. Αϊλφή μ' ν̄τε κερεσλάτσι ν̄του σπίτ' τουν.
8. Μάνα μ' γαβούτσι ντ' εχτιάρους τουν.
9. Πατέρα μ' ντοίσι μι ν̄του Λούβαμ' Αν' τιμου ήν̄τουν.
10. Γιοντάνης ὄρτουσι ντ' οτζάχ ' τουν.

1. Ολιους κατέβη 'ν̄τουν ογώ 'τουν δηκώχα.
2. Ημείς πήαμ' σου σπít' 'τουν 'τουν μας τα είπαν.
3. Βρέχος μπασλάτσίν'ν̄τουν 'τουν σήφτασαμ'.
4. Ατό παρέμι 'ν̄τουν 'τουν πήρα τελέφωνο.
5. Μάνα μ' ποίκει φαί 'ν̄τουν 'τουν πήα σπít'.
6. Ερεμίας γαβουΐσι ν̄του Σωτήρα ήν̄τουν 'τουν ν̄του ράντσα.
7. Ογώ τάϊσα ν̄τα πράμαν̄τα ην̄τουν ισύ τουν ήρτις.
8. Ημείς πακλάτσάμ' ν̄του σπít' ήν̄τουν, Άννα 'τουν ήρτι.
9. Μηνάς έφχι ήν̄τουν ογώ 'τουν ήρτα.
10. Ελίας γαζάντσί παράια ην̄τουν ογώ 'τουν πήα.

1. Ν̄του πέντζέρε τσακώχη (απ' τα φσάχα)
2. Ν̄τα παράια βρισκιένν̄τι (απ' τα τζάνταρμύα)
3. Ν̄τα κιτάπια ανοιζιόν̄ταν.
4. Σάμπαχτα ν̄τα γκιύλια να ποτιστούν.
5. Ν̄του μαν'τή να κοπεί Πέφτης.
6. Βάβα μ' ν̄τε ρωτιέν̄τι.
7. Ούλου ν̄του λερó πλερσίχη.
8. Ν̄τα φορτσές πλυνιέν̄τι (απ' μάνα μ')
9. Ν̄τ' οτζάχ ζανν̄τουν (απ' τ' αϊλφό μ')
10. Τ' ορνίχια τζιόν̄τουν (απ' τ' Ανέστ')
11. Ν̄τα παράια βρησκή(χ)αν;
12. Ν̄τα καλάϊα τίαλα νίουνν̄τι;
13. Ν̄του χοντσά πότ' να 'ορτωχεί;
14. Ν̄του φσάχ γιαί ταβριόν̄τουν;
15. Ν̄τα καλάϊα πούρτα φτσιορόχαν;
16. Νευλή ν̄τε φκαλιέν̄τι.
17. Ιτό ν̄τε φαϊσιγιέν̄τι.
18. Ν̄του τόπ ν̄τε τυρπήχη.
19. Ν̄τα φορτσές ν̄τε σωρουβιέν̄τι.
20. Ν̄τα παράια ν̄τε ν̄τα ν̄τώκαν σου Γιάσκαλη.

1. αναβολήσταν
2. ὄουλῶχα
3. τροπιαζιέντι
4. τρωιζιένντι
5. τσίκνουσι
6. τύλιξαμ'
7. τυφλωχείς
8. χολιαζιέντι
9. ὄηκωχούμ'
10. σουρούτσι

1. Ερ.: Ἰτέρέ τουν γκιαλατζέβου ακουζγιέμι;
Ακουζγιέμι νταρά ' τουν γκιαλατζέβου;
Αρν.: Ἰτέρέ ' τουν γκιαλατζέβου ντεγ ακουζγιέμι.
2. Ερ.: Γιαγλάτσι μάνα μ' ντου φσάχ μι λάϊ;
Μάνα μ' γιαγλάτσι ντου φσάχ μι λάϊ;
Αρν.: Μάνα μ' ντε γιαγλάτσι ντου φσάχ μι λάϊ.
3. Ερ.: Ἰπατήρντιζιόντουν Βλάσης φσάχ τουν τσό(ντ)ουν;
Ἰπατήρντιζιόντουν Βλάσης ' τουν τσό(ντ)ουν φσάχ;
Βλάσης Ἰπατήρντιζιόντουν ' τουν τσό(ντ)ουν φσάχ;
Αρν.: Βλάσης ντε Ἰπατήρντιζιόντουν ' τουν τσόουν φσάχ.
4. Ερ.: Ὀρτώχαν ούλα ντ' άργαντα;
Αρν.: Ἰτεν ορτώχαν ούλα ντ' άργαντα.
5. Ερ.: Να έρτου ' τουν σωροφτώ;
' τουν σωροφτώ να έρτου;
Αρν.: Να έρτου ντέ ' νι ' τουν σωροφτώ.
6. Ερ.: Σαλάϊζαν ντα γεμενιά τ' νι;
Ἰτα γιαμανιάτ' νι σαλάϊζαν ντα;
Αρν.: Ἰτε σαλάϊζαν ντα γιαμανιάτ' νι.
7. Ερ.: Τσάχτιχαν ντα ρίφια; (Προφορικά λέμε –Τσάχσαν απ' εν ντ' άλλου)
Αρν.: Ἰτα ρίφια ντε τσάχτιχαν.
8. Ερ.: Ἰτου σκυλί να τσιραϊσ' σου ντουβάρ απάν';
Αρν.: Ἰτου σκυλί να τσιραϊσ' σου ντουβάρ απάν' ντέ' νι.
9. Ερ.: Ἰρπιέμι όπουτια ράβου;
Αρν.: Ὀπουτια ράβου ντε τυρπιέμι.
Ἰτε τυρπιέμι όπουτια ράβου.
10. Ερ.: Φκαλήχη νευλή;
Νευλή φκαλήχη;
Αρν.: Νευλή ντε φκαλήχη.
Ἰτε φκαλήχη νευλή.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ Ι. Ι:

«Το γλωσσικό ιδίωμα του Ούλαγατς», Εκδόσεις του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, 1951

ΚΟΙΜΙΣΟΓΛΟΥ Κ. ΣΥΜΕΩΝ:

«Μιστί Καππαδοκίας – Η Μάνη των Ελλήνων της Μικράς Ασίας», Εκδόσεις Ναυς, 2006

ΚΟΤΣΑΝΙΔΗΣ ΛΑΖΑΡΟΣ:

«Το γλωσσικό ιδίωμα του Μιστί Καππαδοκίας», Εκδόσεις "ΓΝΩΜΗ ΚΙΛΚΙΣ-ΠΑΙΟΝΙΑΣ"

ΚΩΣΤΑΚΗΣ Π. ΘΑΝΑΣΗΣ:

«Το Μιστί της Καππαδοκίας », Ακαδημία Αθηνών, τόμ. 1, 2, 1977

Γ. ΜΑΥΡΟΧΑΛΥΒΙΔΗΣ και Ι.Ι ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ:

«Το γλωσσικό ιδίωμα της Αξού», Εκδόσεις του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, 1960

Α. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ:

«Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής», ΟΕΔΒ, 2007

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ:

«Λεξικόν της αρχαίας ελληνικής γλώσσης», Εκδοτικός Οίκος "ΦΟΙΝΙΞ" ΕΠΕ, 1972

ΜΑΝΟΛΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ:

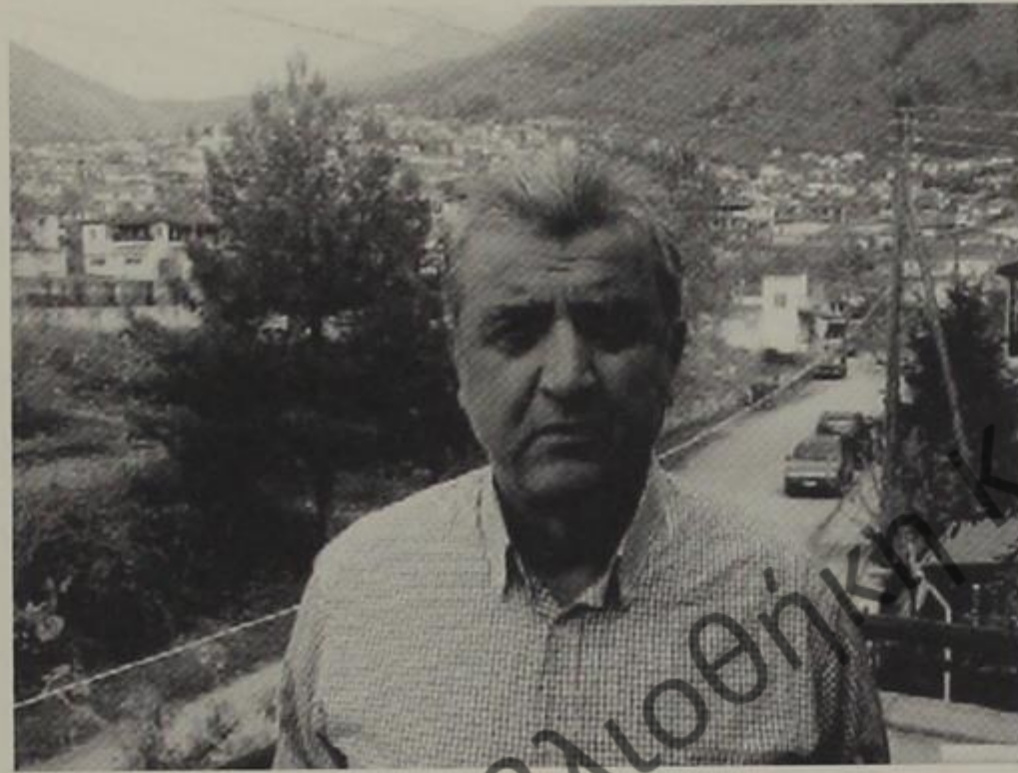
«Νεοελληνική Γραμματική», ΟΕΔΒ, 2004

R. M. DAWKINS

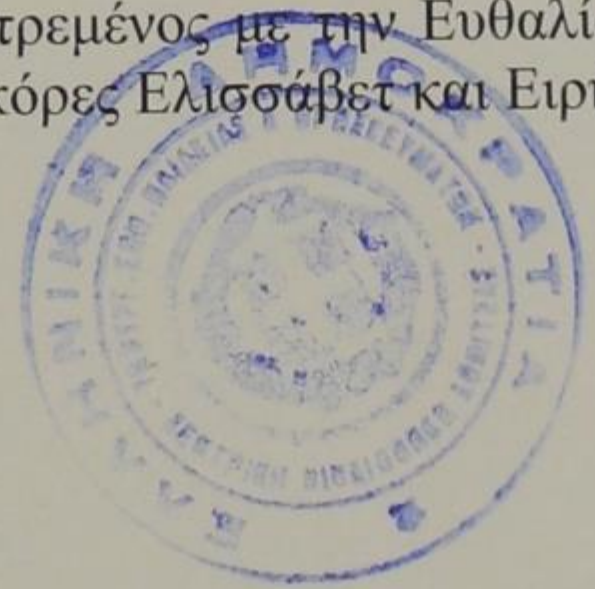
«Modern Greek in Asia Minor», Cambridge, 1916

www.google.com

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ο Θωμάς Φατές γεννήθηκε στην Κόνιτσα το 1958. Το 1969 μετανάστευσε οικογενειακώς στην Αυστραλία όπου ολοκλήρωσε τις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης. Είναι πτυχιούχος του Sydney Teachers' College. Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του επέστρεψε στην Κόνιτσα το 1981 όπου και ίδρυσε τα "Φροντιστήρια Αγγλικών Αφοί Φατέ" στην Κόνιτσα και στα Ιωάννινα με τα άλλα δυο αδέρφια του. Το 2010 συνταξιοδοτήθηκε λόγω προβλήματος υγείας. Είναι παντρεμένος με την Ευθαλία Γ. Τζιάλλα και έχει τρία παιδιά, το Λευτέρη και τις δίδυμες κόρες Ελισσάβετ και Ειρήνη.

ΑΛΥΚΟ= αλύκος, ἀόντιρο = αόριος, ἀοιενάρ= ο
ζάαρ= γάρ, ζένου= ζέω, κουκούι= κόκκος, κρ
λατσί= λάκος, λαχαίνου= λαγγάνω, λειψό= ε
μύρμηξ, ναέλ= αγέλη, να(χ)υριώνα= αχυρών.
οργου= έργον, ορτίς= ορθός, ορτά= ορθά, ού
υ

ωλότς= σκώληξ, στενώ= ασθενός, τεμέλ'
τρόχ= τροχός, τσανό= σάννας, τσιλιά= κηλίσ,
χειμός= χειμών, χορί= ούρον, χήργιά= χρεία,
ζάαρ= γάρ, ζένου= ζέω, κουκούι= κόκκος, κρ
μύρμηξ, ναέλ= αγέλη, να(χ)υριώνα= αχυρών,
όργου= έργον, ορτίς= ορθός, ορτά= ορθά, ού
υποχέω, προζιούμ'= προζύμιον, ρανώ= οράω,
σκιωλότς= σκώληξ, στενώ= ασθενόω, τεμέλ'
τρόχ= τροχός, τσανό= σάννας, τσιλιά= κηλίσ,
χειμός= χειμών, χορί= ούρον, χήργιά= χρεία

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

